

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra historie

Vybrané kapitoly z dějin archeologického bádání na Zlínsku

Bakalářská práce

Minařík Oto

Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Kalábková, Ph.D.

Olomouc 2017

Údaje o bakalářské práci studenta

Studijní obor: Archeologie

Osobní číslo: F140561

Název práce: Vybrané kapitoly z dějin archeologického bádání na Zlínsku

Název v angličtině: Selected chapters from the history of archaeological research in Zlin district

Anotace: Práce je zaměřena na vybraná témata z dějin archeologického bádání na Zlínsku. Bude se věnovat především počátkům archeologické práce v tomto regionu až po současnost, zaměří se také na významné osobnosti a instituce, které zde výzkumy prováděli. Bude analyzovat informace z dostupné literatury a z pramenů uložených v různých typech archivů (státních archivů, muzeí, archivů archeologických institucí), ale také i ze soukromých sbírek či korespondence zakládajících nebo stávajících členů archeologických spolků zde působících. Nedílnou součástí práce budou obrázkové přílohy, které se vztahují k tomuto tématu.

Klíčová slova: dějiny bádání, Zlínsko

Anotace Anglicky: This bachelor thesis is mainly focused on the selected topics from the history of an archeological research in Zlín district. It is going to be mainly focused on the very beginnings of the archeological research until now in this region and also interested in important personalities and institutions that conducted the research here. This thesis is going to make an analysis from the available literature and from the historical sources saved in various types of archives (state archives, museums, archives of archeological institutions) as well from private collections and correspondence of the founders or current members of the archeological associations working in this area. An integral part of this thesis is photodocumentation which is related to the topics.

Přílohy volně vložené: 1 CD ROM

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval sám na základě uvedených pramenů a seznamu literatury.

V Olomouci, dne

.....
Minařík Oto

Chci poděkovat vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Pavlíně Kalábkové Ph.D. za její pomoc, cenné rady a také spoustu trpělivosti.

Dále bych chtěl poděkovat RNDr. et PhDr. Janě Langové za její obětavý přístup a všestrannou pomoc při mém studiu.

V neposlední řadě bych chtěl poděkovat mým spolužákům, kamarádům a rodině za jejich podporu a trpělivost.

Obsah

Úvod	1
1 První archeologické nálezy na Zlínsku	2
2 Muzejní a archeologický spolek pro okres napajedelský a okolí	4
2.1 Vznik napajedelského muzejního spolku	4
2.2 Významná osobnost muzejního spolku – Vladislav Bachmánek (1887 – 1955)	5
2.3 Archeologické výzkumy napajedelského spolku (léta 1931 – 1940)	5
2.4 Mohylové pohřebiště v „Trestném“ u Žlutav	9
2.5 Sumarizace poznatků z výzkumu lokality v trati „Trestném“ u Žlutavy	15
3 Vlastivědný kroužek ve Slavičíně	16
3.1 Vznik Vlastivědného kroužku ve Slavičíně	16
3.2 Významná osobnost vlastivědného kroužku – Viktor Švihálek (1911 – 1987)	17
3.3 Nejstarší osídlení Mladotic a Slavičina	17
3.4 Nálezové zprávy Viktora Švihálka	18
3.5 Výzkum zámeckého nádvoří ve Slavičíně (1. 6. – 12. 6. 1978)	22
3.6 Sumarizace poznatků archeologické činnosti vlastivědného kroužku	24
4 Muzeum ve Valašských Kloboukách	25
4.1 Založení a vývoj muzejního spolku a muzea ve Valašských Kloboukách	25
4.2 Významná osobnost muzejního spolku Alois Richter (1894 – 1968)	27
4.3 Vlachovice „Dulův kopec“	28
4.4 Nálezové zprávy – archeologická činnost Aloise Richtera	33
4.5 Sumarizace poznatků archeologické činnosti muzejního spolku ve Valašských Kloboukách	35
5 Krajské muzeum ve Vizovicích	36
5.1 Vznik Krajského muzea ve Vizovicích	36
5.2 Významná osobnost Krajského muzea ve Vizovicích – Jaroslav Žíla (1892 – 1970)	36
5.3 Publikace týkající se archeologické činnosti (1939 – 1941)	37
5.4 Nálezové zprávy dochované z Krajského muzea ve Vizovicích	40
5.5 Sumarizace poznatků archeologické činnosti Krajského muzea ve Vizovicích	43
6 Krajské (později Oblastní) muzeum v Gottwaldově	44
6.1 Vznik Krajského (Oblastního) muzea v Gottwaldově	44
6.2 Vývoj archeologické činnosti Krajského (Oblastního) muzea v Gottwaldově (1953 – 1989)	45

6.3	Významné osobnosti Krajského (Oblastního) muzea v Gottwaldově – Vít Dohnal (nar. 1932) a Jiří Kohoutek (1952 – 2007)	48
6.4	Tvarožná Lhota – zjišťovací výzkum Víta Dohnala (1961 – 1962).....	49
6.5	Hrad Brumov – výzkum Jiřího Kohoutka (1977 – 1982)	53
6.6	Sumarizace poznatků archeologické činnosti Krajského (Oblastního) muzea v Gottwaldově.....	55
7	Závěr	56
8	Seznam informačních zdrojů	59
8.1	Prameny	59
8.2	Literatura	59
8.3	Seznam internetových zdrojů.....	61
9	Obrazová příloha	62
10	Fotografická příloha	73

Úvod

Dostává se Vám do rukou bakalářská práce, jejíž název je Vybrané kapitoly z dějin archeologického bádání na Zlínsku. Toto téma jsem si zvolil z důvodu, jelikož se jedná o méně zpracovaný okruh z archeologického prostředí. Domnívám se, že je velice důležité zabývat se touto problematikou, neboť na výsledky prvních, většinou neprofesionálních badatelů, navazuje později celá řada již profesionálních archeologů ve svých odborných publikacích. Nebylo výjimkou, že právě objev amatérského badatele inicioval později odborný výzkum. Cílem této práce ovšem není analýza jednotlivých výzkumů, nálezů či publikací, ale komplexní přiblížení, za jakých okolností v tomto regionu vznikala a následně se rozvíjela archeologická činnost, a kdo byli jejich hlavní průkopníci.

Touto problematikou se částečně zabývali již Jana Langová (Langová 1995; 2005), Jiří Kohoutek (Kohoutek 1996) nebo také Dalibor Kolbinger (Kolbinger 2011). Nutno poznamenat, že jejich zaměření bylo spíše jen rámcové. Během pátrání po informacích pro tuto práci, mi jejich publikace tvořily startovací bod. Během bádání se naskytnul často problém dohledat informace, neboť spousta institucí, které se věnovaly v této oblasti archeologii, dnes již neexistují.

Cílem této práce je tedy komplexnější zpracování počátku a následného rozvoje archeologické činnosti ve zlínském regionu od druhé poloviny 19. století až po rok 1989. Dále také přiblížit vznik regionálních muzeí a popsat jejich přínos v archeologii.

Práce je rozdělena do sedmi kapitol. První je věnována nejstarším evidovaným nálezům ze Zlínska, druhá Muzejnímu a archeologickému spolku v Napajedlích, třetí Vlastivědnému kroužku ve Slavičíně, čtvrtá muzeu ve Valašských Kloboukách, pátá Krajskému muzeu ve Vizovicích a šestá Krajskému (později Oblastnímu) muzeu v Gottwaldově. Poslední kapitola je věnována závěrečnému shrnutí poznatků.

1 První archeologické nálezy na Zlínsku

První nález na Zlínsku zaznamenal Moriz Wilhelm Trapp (foto 1) v roce 1878 v Loukách. Výzkum byl zahájen 9. srpna 1878. V trati „Kamenné dílce“ prokopal M. Trapp tři žárové hroby, které měly délku 3,5 m a šířku 2,5 m (Trapp 1879). Tyto hroby byly obloženy neopracovanými kameny a obsahovaly asi 30 popelnic a nádob, ale zdá se, že se do dnešních dnů dochovala pouze jedna. Z kovového inventáře se zachoval meč (délka 60 cm, jeho rukojeť je 11 cm dlouhá), menší puklice, kopí s tulejkou a plochým listem zesíleným středovým žebrem aj. Tomuto nálezu se věnuje Vít Dohnal ve své publikaci *Kultura lužických popelnicových polí na východní Moravě* (Dohnal 1977, 22).

K jednomu z „otců“ zakladatelů moravské archeologie patří v každém případě I. L. Červinka (1869–1952, foto 2). S jeho osobou si spojujeme první komplexní vyhodnocení nálezů ze Zlínska. Tento významný člen archeologické obce se narodil v Břestu u Kroměříže. Jednalo se opravdu o výjimečnou osobnost, neboť byl i jedním z pamětníků vzniku moderní české archeologické školy a navíc ji pomáhal sám budovat. Jedna z jeho prvních archeologických publikací vyšla v r. 1900 – *Sbírka pravěkých starožitností* (Červinka 1900) a již o dva roky později následuje *Morava za pravěku* (Červinka 1902), která se stala po dlouhou dobu nepostradatelným katalogem či přehledem moravských nálezů. Postupně vytváří Moravský archeologický klub a zakládá časopis *Pravěk*. Červinka je také jedním z prvních, který zajíždí na Slovensko a pohotově pořizuje soupis slovenských nálezů. Po zřízení Státního archeologického ústavu se Červinka stává konzervátorem pro Moravu. K jeho dalším významným publikacím patří *Slované na Moravě a říše velkomoravská* (Červinka 1928). Kompletní bibliografii I. L. Červinky publikoval Jan Rataj v *Památkách archeologických* v roce 1953 (Rataj 1953), popřípadě existuje ještě nověji napsaná monografie z roku 2004 (Fišer – Podborský 2004).

Jak již bylo uvedeno, první celkový souhrn nálezů ze Zlínska publikoval I. L. Červinka v *Moravě za pravěku* (Červinka 1902). Zde se dozvíme, že mezi první kamenné nálezy na Zlínsku patří mlat nalezený cestmistrem Kajetánem Klevelandem v Bohuslavicích (Červinka 1902, 85), mlat a sekera z Louky u Malenovic (Červinka 1902, 93), mlat ze Salaše (Červinka 1902, 101), mlat ze Slavičina (Červinka 1902, 101), mlat ze Strání (Červinka 1902, 102) a mlat z panské zahrady z Vizovic (Červinka 1902, 106). První nález z mědi bylo dláto, které bylo nalezeno v Přílucích u Zlína (Červinka 1902, 127). Z bronzových předmětů byla nalezena „*sekyrka s dutinou*“ v Luhačovicích (Červinka 1902, 142), „*sekyrka s dutinou*“ v Uble u Vizovic (Červinka 1902, 144), dále pak depot v Sazovicích (obr. 1), který byl uložen v nádobě a obsahoval „*sekyry s dutinou, srpy, dláto, náramky, obojky, sponu, jehlice, knoflíky, pukle,*

prsteny, brejlovité točinky, sluneční kolečka se závěsnými háčky, řetízky s četnými různými závěšky atd.“ (Červinka 1902, 150). Z doby laténské (Červinka uvádí Galské) máme zaznamenaný nález 14 duhovek ze Všeminy z trati „Zlatné“ (tyto nálezy byly po jednotlivém kuse; Červinka 1902, 272). Doba římská je na Zlínsku do roku 1902 zastoupena nálezem zlaté mince (Aureus císaře Valentiniana) z Fryštáku (Červinka 1902, 286), dále pak nálezem kostry z Tlumačova, u které byla nalezena železná sekera, kopí, ostruha s bodcem a hrnek s vlnovkou (Červinka 1902, 325). Z doby hradištní známe ojedinělé, blíže nepopsané střepy z Napajedel (trať „Pod Dubovou“; Červinka 1902, 329), ale také se Červinka již zmiňuje o Vysokém Poli, respektive o hoře Klášťov, kde autor uvádí, že jsou zde patrné zbytky hradiska v okrouhlém násypu (asi 1000 kroků dlouhém a 1–2 m vysokém; Červinka 1902, 337).

Jak je výše popsáno, do roku 1902 se ve zkoumaném regionu objevují pouze ojedinělé nálezy od paleolitu až po dobu hradištní. Nebyly doposud nalezeny žádné sídliště či pohřebiště.

2 Muzejní a archeologický spolek pro okres napajedelský a okolí

2.1 Vznik napajedelského muzejního spolku

Vlastivědná činnost, která byla doprovázena snahou o založení vlastního muzea, měla v Napajedlích dlouhou tradici. Její počátky lze vysledovat až do 19. století. Přesněji do jejich 90. let, kdy byla doba všeobecného oživení zájmu o minulost českého národa a projevy jeho lidové kultury. V této době již existoval olomoucký Muzejní spolek a pod jeho vlivem se tento zájem projevoval především sběrem národopisných nebo historických památek, včetně takzvaných starožitností (Procházková 2002). První výsledky této snahy na sebe nenechaly dlouho čekat a již v roce 1894 byly prezentovány na výstavě, kterou připravili místní učitelé a odbor Ústřední Matice školské. Tato výstava tedy předběhla celonárodní Národopisnou výstavu československou v Praze, která se konala roku 1895. Byly zde vystaveny na dva tisíce předmětů např. staré listiny vztahující se k historii Napajedel, knihy, mapy, obrazy, mince, lidové kroje a další exponáty. Tehdy se zde poprvé objevují archeologické nálezy pocházející z okolních obcí (Malenovice, Spytihněv aj.; Písková 1998, 73). Místní nálezy byly zastoupeny mamutími stoličkami z napajedelské cihelny, která je dnes považována za významnou lokalitu z období mladého paleolitu (Písková 1993, 73). Byť nadšení místních obyvatel bylo veliké, tak na založení stálé muzejní sbírky ještě nebyla příhodná doba. Další příležitost v roce 1904 zůstala také nevyužita, v této době zde probíhala rozsáhlá výstava, jejíž přípravy se ujal věhlasný historik a pedagog Vincenc Prasek. Tato expozice byla k vidění tehdy v nově otevřené budově radnice (Písková 1998, 73).

Samotné muzeum v Napajedlích bylo založeno až po vzniku samostatného československého státu (Langová 2005, 30–31). Jako první impuls bylo roku 1925 ustanovení muzejní komise, která do své péče převzala všechny starší sbírky. Ty byly shromažďované již od konce 19. století v blíže neupřesněných prostorách. Jelikož spolek ještě neexistoval, lze se domnívat, že sbírky byly uskladňovány u samotných nálezců. Samostatné muzeum vzniklo roku 1930 pod názvem Muzejní a archeologický spolek pro okres napajedelský a okolí. Náplň práce byla deklarována ve stanovách, schválených 15. května 1930. Tři roky po svém založení byl výše zmíněný muzejní spolek přijat mezi řádné členy Svazu československých muzeí v Praze (Langová 2005 30–31).

2.2 Významná osobnost muzejního spolku – Vladislav Bachmánek (1887 – 1955)

Vladislav Bachmánek (foto 3, 4) narozený 25. 2. 1887 v Napajedlích byl ředitelem spořitelny v tomto městě. Mezi jeho četné záliby patřila také historie a především archeologie. Jeho velkou zásluhou bylo vybudováno městské muzeum (muzejní spolek), kde založil archeologické sbírky a působil zde jako jednatel. Udržoval odborné styky s významnými muzejními společnostmi, i když byl v daném vědním oboru amatér. Spolupracoval také s předními osobnostmi moravské archeologie, mezi které patří například I. L. Červinka. Díky svému entuziasmu přispěl k rozvoji a bližšímu poznání archeologie na Moravě.¹ V závěru svého života se věnoval především přiblížení archeologie veřejnosti a zpracovával v muzejních prostorách archeologické sbírky, kde byl také nakonec Vladislav Bachmánek 5. 6. 1955 nalezen mrtvý. Zemřel ve věku 68 let a jeho odchod předznamenával zánik samotného napajedelského muzea.

2.3 Archeologické výzkumy napajedelského spolku (léta 1931 – 1940)

Lze říci, že po celou dobu existence muzejního a archeologického spolku řídil jeho činnost, Vladislav Bachmánek. Těžiště jeho práce spočívalo hlavně ve správě a péči o archeologickou sbírku a v terénních výzkumech. Mezi další aktivní členy patřili kromě učitelů z okolních obcí (K. Sulek, Ant. Řihák, Em. Kozáček, L. Lukáš) i úředníci nebo dělníci (Ant. Čabla, L. Šivel, O. Chromný, R. Navrátil, J. Doležal). Jádrem archeologické sbírky tvořily zpočátku jednotlivé (obvykle náhodně nalezené) předměty z Napajedel a jeho blízkého okolí. Tyto předměty byly získávány převážně z darů, popřípadě z vlastních sběrů nadšenců či členů spolku. Mezi první přírůstky se řadí broušené kamenné nástroje, které byly nalezeny cestmistrem Kajetánem Kleventou při stavbě silnice z Tečovic do Sazovic v roce 1909–1910.² Díky vysoké aktivitě členů spolku se podařilo postupně soustředit v Napajedlích i menší kolekce nálezů ze školních sbírek (Nová Dědina, Otrokovice, Žlutava, Sazovice, Halenkovice, Spytihněv, Prštné aj.). První samostatný archeologický výzkum na sebe nenechal dlouho čekat a byl zahájen přibližně jeden rok po založení muzejního spolku (Langová 2005, 31–32).

V roce 1930 byla objevena skupina mohyl na východním svahu kopce „Trestný“ u Žlutavy a hned v témže roce byla jedna z nich prozkoumána spolkem Starý Velehrad, který

---

¹ Informační centrum Napajedla, osobnosti Napajedel

² Dokumenty/rukopisy, fond napajedelský Muzejní spolek, složka č. 26, Uloženo ve Státním okresním archivu Zlín

působil ve Starém Městě u Uherského Hradiště. V následujícím roce, jistě k nelibosti spolku Starý Velehrad, pokračoval v dalším výzkumu již muzejní spolek napajedelský pod vedením V. Bachmánka. Napajedelský obchodník a předseda výboru městské spořitelny K. Jančík doporučil, aby se spolek ještě před započítím výzkumu obrátil s žádostí o odborný dohled I. L. Červinku. Červinka nejenže přislíbil pomoc, ale poslal i dva dělníky, kteří byli již vybaveni praktickými zkušenostmi z předešlých archeologických výzkumů (Langová 2005, 33). Následovalo vyřízení formalit, a to především písemné povolení od majitele pozemku na „Trestném“ (pro úplnost je třeba uvést, že výše zmíněný pozemek se nachází v blízkosti obce Žlutava). Tím nebyl nikdo jiný než zlínský podnikatel Tomáš Baťa. Dne 26. května 1931 byl zahájen první vlastní archeologický výzkum. Tento výzkum bude více rozebrán níže.

Díky úspěšnému výzkumu na slovanském mohylovém pohřebišti u Žlutav (nejlépe amatérsky prozkoumané pohřebiště mezi válkami), se napajedelští pustili do dalších systematických akcí v terénu. Jednalo se především o výzkumy záchranného rázu, které byly zaměřené na vyzvednutí archeologických nálezů bezprostředně ohrožených stavebními pracemi, především při rozsáhlých stavbách silnic např. mezi Zlínem a Otrokovicemi či mezi Malenovicemi a Kvítkovicemi. Další přírůstky byly získávány většinou při polních pracích popřípadě úpravách břehů řeky Moravy či těžbě hlíny v okolí Napajedel.³

Rozsahem a významem největší akce, na kterém se muzejní spolek ve své existenci podílel, se konala v letech 1934 – 1935 při budování silnice vedoucí ze Zlína do dnešních Otrokovic. Mezi Malenovicemi a Kvítkovicemi (nově budovaný úsek cesty) zasáhla stavba dvě výraznější terénní vlny, které se zvedaly nad inundační terén levého břehu Dřevnice v tratích Mezicestí a Chmelín. Během rozsáhlých skrývek terénu, které zasahovaly až tři metry, bylo v srpnu 1934 porušeno velké množství archeologických objektů z různých období pravěku. Ve zprávě V. Bachmánka se dozvídáme: „Spolek nelenil a ihned po prvních zprávách dělníků o úderu na jakési podezřelé věci a střepy vyslal tam svého jednatele za účelem zjištění podstaty zpráv a pro záchranu případných dokladů a památek archeologických. Hned po první obhlídce 13. srpna hlásil jednatel důležitost terénu Státnímu archeologickému ústavu do Brna a žádal o zaslání legitimace pro soustředění ochrany vykopávek prostřednictvím svého Musejního spolku v Napajedlích.“⁴ V této době nebylo samozřejmě možné, kvůli objevení pravěkých nálezů zastavit svižné tempo stavebních prací. Tento záporný fakt neodradil V. Bachmánka od záchrany těchto památek. Denně s předákem dělníků a členem spolku Josefem Doležalem obcházel stavbu a osobně vyzvedávali nálezy z porušených kulturních jam a zároveň dbali na

---

³ Dokumenty/rukopisy, fond napajedelský Muzejní spolek, složka č. 26, Uloženo ve Státním okresním archivu Zlín

⁴ Nálezová zpráva č. j. 1837/59 (AÚ Brno)

to, aby byly zaznamenány jejich základní nálezové okolnosti. Našli ovšem i nečekané příznivce z řad dělníků, u kterých budily neobvyklé předměty, které se objevovaly ve vykopané hlíně, velký zájem. Velká část zde získaných nálezů patřila ke kultuře s lineární keramikou. Šlo převážně o zlomky typicky zdobených nádob, kamenné sekerky a kopytovité klíny, zrnětky a silicitové čepelky se srpovým leskem. Nejpočetnější byly nálezy ze sídlištních objektů a žárových hrobů, které patřily kultuře lužických popelnicových polí (dále jen KLPP). Muzejnímu spolku, respektive jeho členům se podařilo zachránit velké množství keramiky, zvířecích kostí, parohů se stopami opracování a jiných předmětů. Také zde byla celá řada předmětů z bronzu. Jedním z unikátních nálezů byl pískovcový kadlub k odlévání bronzových šipek. Další zajímavý objev byla typická zásobní jáma s vypálenými stěnami, která byla ještě z části naplněna obilím. V její těsné blízkosti byly nalezené i typické popelnice, zásobnice, misky, dva žernovy a ruční drtiče. Další nálezy, které byly nalezeny v průběhu stavby, pak doložily rovněž osídlení z eneolitu (zničený hrob KZP), starší doby bronzové, doby laténské i z doby hradištní (Langová 2005, 34–35).

Nad záchrannými pracemi opět pečlivě bděl I. L. Červinka, na kterého se členové muzejního spolku obrátili hned v srpnu 1934, při objevu prvního archeologického nálezu. Červinka tehdy znovu přijel do Zlína a po vlastní návštěvě naleziště v trati „Mezicestí“ informoval o nových objevech Státní archeologický ústav v Praze.⁵ Podle jeho korespondence je zřejmé, že ho napajedelští žádali o radu jak nejlépe „konzervovat, montovat a restaurovat“⁶ dané nálezy. Při své další návštěvě (listopad 1935) si prohlédl naleziště na Chmelíně u Kvitovic, které bylo také narušené stavbou silnice.⁷ Jeho další kroky směřovaly do napajedelského muzea, kde byla i konzervátorská dílna, ve které se drtivá většina archeologických nálezů zpracovávala.⁸

Jednou z dalších významných záchranných akcí byla přestavba silnice v úseku mezi Napajedly a Spytihněví v roce 1938.⁹ V květnu téhož roku byla při terénních pracích narušena polykulturní lokalita v trati „Němeča“ na pravém břehu řeky Moravy severně od Spytihněví. V. Bachmánek spolu s Antonínem Čablou zde odborně vyzvedli žárový hrob KLPP. Tento hrob obsahoval čtyři nádoby. Ve stejné trati se podařilo zmapovat jeden ze tří nalezených

---

⁵ Nálezová zpráva č. j. 1839/59 (AÚ Brno)

⁶ Tamtéž

⁷ Dokumenty/rukopisy, fond napajedelský Muzejní spolek, složka č. 26, Uloženo ve Státním okresním archivu Zlín

⁸ Tamtéž

⁹ Rukopis, fond napajedelský Muzejní spolek, složka č. 26, 1935–1943, Spytihněv-Regulace Moravy, Uloženo ve státním okresním archivu Zlín

slovanských kostrových hrobů. Ve výbavě tohoto hrobu byl železný nůž a vědérko.¹⁰ V téže době, o něco severněji, narušila stavba nového úseku silnice i další polohu s pravěkým osídlením. Jednalo se o trať „Pod hamry“, která je na jižní hranici katastrálního území Napajedel.¹¹ Zde při povrchových sběrech získal V. Bachmánek kamenný mlat a zdobené střepy kultury s lineární keramikou. Byly zde nalezeny i paleolitické pozůstatky zvířecích kostí. Roku 1938 se Em. Matouškovi spolu s Ant. Čablou podařilo zachránit dva mamutí kly (délka 180 a 182 cm), torzo mamutí čelisti se stoličkou a fragmenty dalších kostí. Tyto nálezy odborně určil brněnský paleontolog A. Stehlík a následně byly nainstalovány v prostorách napajedelského muzea. Rok 1938 přinesl ještě jednu záchrannou akci, která byla vyvolána rovněž úpravou silnice. Jednalo se o výzkum několika žárových hrobu KLPP v trati „Díly“ u Kudlovic. Tento výzkum se uskutečnil na podzim. Fr. Kučera (starosta města a člen muzejního spolku) podle dochovaných zpráv ihned poslal posla na kole, aby informoval o narušení hrobů v místě, kde proběhl výzkum již v roce 1932. Podle Bachmánkovy dokumentace následně probíhal výzkum na tomto místě každý den (Langová 2005, 36–37).

Poté přichází období válečné, které předznamenává postupný útlum tolik archeologicky plodných 30. let. Jeden z posledních zajímavých objevů pochází ze Spytihněvi, kde byl v září roku 1940 při hloubení jámy na vápno (dvůr domu č. p. 379) narušen žárový hrob z mladší doby bronzové.¹² Tento dům patřil četnickému strážmistrovovi, který při objevení prvních střepů informoval muzejní spolek, který vyslal na místo pana Bachmánka. Tomu se podařilo zachránit téměř celou výbavu žárového hrobu, který patřil KLPP. Tento hrob obsahoval čtyři nádoby, ale také bronzové předměty (milodary). Mezi těmito předměty byl meč se zdobenou litou rukojetí a rozlámanou, patrně žárem deformovanou čepelí, nůž a také malý zlomek jehlice (Langová 2005, 37).

Členové spolku vyvíjeli i jinou činnost než záchranné výzkumy. Šlo především o přiblížení archeologie široké veřejnosti, a tak se stalo, že byly vytvořeny dokonce i názorné repliky, jako byla například slovanská mohyla s pohřbem bojovníka s mečem ze Žlutavy, nebo také zrekonstruovali nálezy deformované mísy vyzvednuté ze sídlištního objektu KLPP na trati „Mezicestí“ u Malenovic. Někdy se to ovšem bez odborníku neobešlo. Pozornost byla věnována i evidenci přírůstků. Nálezové zprávy či dokumentační karty, které zpracovával V. Bachmánek, byly na svou dobu mimořádně kvalitní. Evidenční číslo, zmínky o konzervaci,

---

¹⁰ Rukopis, fond napajedelský Muzejní spolek, složka č. 26, 1935–1943, Spytihněv-Regulace Moravy, Uloženo ve státním okresním archívu Zlín

¹¹ Dokumenty/rukopisy, fond napajedelský Muzejní spolek, složka č. 26, Uloženo ve Státním okresním archívu Zlín

¹² Tamtéž

poznámky o jejich uložení, kvalitní kresebná dokumentace, to všechno ilustruje, s jakou pečlivostí bylo k nálezům přistupováno.¹³ Napajedelský muzejní spolek se také snažil oslovit odbornou veřejnost. Z počátku spolupracovali především s I. L. Červinkou a výsledky jejich práce zaujali i další známé české archeology. Mezi nimi nechybí například Ivan Borkovský, nebo Jaroslav Böhm (Státní archeologický ústav v Praze). Jak bývá zvykem, našly se samozřejmě i záporné ohlasy. Pro ilustraci můžeme uvést příspěvek archeologa Viléma Hrubého: „Škoda, že některé nálezy úmyslně byly odneseny do Napajedel, aby celkový obraz nálezů byl porušen. Za to panu Bachmánkovi na tomto místě děkuji“ takto ironicky konstatoval snahu napajedelských v odborném tisku (souvislost s nálezem třetího slovanského kostrového hrobu ve Spytihněvi; Hrubý 1939, 19). Naštěstí kladné ohlasy převažovaly a spolek byl po zásluze opěvován hlavně pro jejich obětavé nasazení během záchranných výzkumů. Nebýt nasazení jednotlivých členů, tak zcela jistě by během stavebních prací byla řada objektů či nálezů nenávratně zničena a svět by se o nich nikdy nedozvěděl. Roku 1940 muzeum ztratilo svoji sídelní budovu a tím i zázemí pro svoji činnost. Po válce byla činnost opět obnovena, ale již se nepodařilo navázat na předválečnou úroveň a také se změnilы priority spolku. Spolek se nakonec později přejmenoval na Vlastivědný kroužek přátel muzea (Langová 2005, 37) a soustředil se především na instalaci archeologických sbírek v nově získaných prostorech. V tomto období bylo již pobočkou nově založeného Krajského muzea v Gottwaldově, které později převzalo i jejich sbírkový fond.¹⁴ Nutno závěrem zmínit, že napajedelská archeologická sbírka byla mimořádně kvalitní. Muzeum zaniká po téměř třicetileté aktivitě v roce 1955.

2.4 Mohylové pohřebiště v „Trestném“ u Žlutav

Jedná se o lokalitu v trati obce Žlutavy – na východním svahu posledního výběžku pohoří „Chříby“, které spadá dosti příkře k řece Moravě. Severozápadně od obce Žlutava se vypíná hora „Sudná“, která je vysoká 285 m n. m. Nedaleko této hory v lese „Trestném“ pod Súdnu, bylo objeveno v roce 1930 staroslovanské mohylové pohřebiště, a to prof. J. Chybíkem z Huštěnovic (Bachmánek 1931). Ten byl údajně pověřen archeologickým spolkem Starý Velehrad, aby pátral ve volném čase v trati „Na Chříbech“ po pravěkých hradiscích a pohřebištích. Takto, vesměs náhodou, byl objeven i tento mohylník. Mohyly byly pak výše zmiňovaným spolkem zmapovány a zakresleny. Některé z nich, neznámým, pak byly v roce

---

¹³ Nálezové zprávy, fond napajedelský Muzejní spolek, složka č. 26, Uloženo ve Státním okresním archivu Zlín

¹⁴ Muzeum Napajedla, historie muzea, dostupné na adrese: <http://muzeum.napajedla.cz/cs/o-nas>

1930 otevřeny. Z počátku se jevílo, že jsou zde jak žárové, tak i kostrové mohyly (Bachmánek 1931).

Téhož roku se muzejní spolek v Napajedlích obrátil na I. L. Červinku o radu a pomoc. Jako poslední byl jejich záměr oznámen na Okresní podnik v Uherském Hradišti, protože se členové spolku domnívali, že je může zastřešit svým mocným vlivem v daném oboru.

V úterý 26. května 1931 byl výzkum zahájen (Bachmánek 1931). Brzy bylo zřejmé, že se jednalo o slovanské mohylové pohřebiště ze 7. a 8. století. Nalezeny byly hroby kostrové i žárové. Jako první se zakreslily mohyly a byly také zaměřeny jejich nepravidelné vzdálenosti. Každá mohyla obdržela svoje číslo, které bylo zpravidla přibito na strom, který často rostl na mohyle samé. Níže uvedené informace jsou často přepisem původní nálezové dokumentace od V. Bachmánka (Bachmánek 1931).

Mohyla č. 4

V 11 hodin dopoledne dne 26. 5. 1931 se započalo s odkopy hlíny na mohyle č. 4, která se nacházela na jihovýchodním okraji mohylníku. Její průměr byl 3,50 m. V hloubce 1,60 m byla objevena lebka nebožtíka. K odborné práci ihned přišli dva pracovníci dodaní Červinkou a tři žlutavští dělníci byli odesláni k výkopům na mohylu č. 1, která byla položena 12 m severozápadně od mohyly č. 4. Ve čtyři hodiny odpoledne byla již celá kostra odkryta. Její poloha byla na znak (na zádech), hlava k západu, nohy k východu. Pánev kostry byla 32 cm široká a levá ruka byla položena na pánvi. Pravděpodobně se jednalo o ženský pohřeb. V tomto hrobu nebyl nalezen žádný předmět.

Mohyla č. 1 (obr. 2)

Práce na této mohyle byly započaty 26. 5. 1931. Odpoledne téhož dne (16:30) pracovníci narazili v hloubce 3,30 m na černé, zteřelé a ztrouchnivělé trámy. Mohyla měla vlastní průměr 6 m. V této době dva brněňští pracovníci již dokončovali práce na mohyle č. 4 a přešli ihned k mohyle č. 1. Za 30 minut byly odkryty černé, zteřelé trámy po celé délce hrobu a jejich konce sahaly hluboko vodorovně do hlíny. Boky hrobové jámy byly podkopány až na délku těchto trámů (4,50 m dlouhých). Následně byly obnaženy a rozpoznány celé kusy včetně jejich stářích. Jeden kus byl vyzvednut celý a odeslán do Brna k další analýze. Ve výplni hrobu se objevovaly fragmenty kostí, obzvláště články prstů z rukou a nohou. Lebka byla dřevem a věkem zcela absorbována, ale její otisky byly ještě dobře patrné na černém podkladu dřeva. Toto místo bylo světlé, takže hranice mezi světlým ložiskem lebky a zteřelým dřevem bylo výborně znatelné. Tento hrob obsahoval i železné předměty. Šlo o železné hroty a sekeru, která byla přilepená ze spodní strany na dřevo. Byla vyzvednuta a odeslána k další analýze

i s tímto dřevem. Asi 20 cm od nalezené kosti z nožních prstů se nacházel celý, pěkně zachovalý hrnec. Byl 20 cm vysoký a pod hrdlem na břichu byla jednoduchá výzdoba tzv. trojlinka. Tato nádoba byla prázdná.

Mohyla č. 2

Práce na této mohyle, která ležela stranou na okraji pohřebiště, byly zahájeny 26. 5. 1931. Na lidskou lebku pracovníci narazili v hloubce 1,50 m. Po řádném odhalení a očištění bylo zjištěno, že je již silně porušena a věkem absorbována. V tomto hrobě nebyl žádný inventář či milodar. Podle rozměrů torza kostry (délka 172, pánev 32 cm široká) usoudili pracovníci z Brna, že se pravděpodobně jedná o skelet ženy. To později při své návštěvě potvrdil i I. L. Červinka. Poloha kostry byla lebkou k západu (až jihozápadu) a nohy k východu.

Mohyla č. 3

Práce zde byla zahájena 27. 5. 1931 a v hloubce 2 m se narazilo na černé trámy. Během postupného odkryvu se první objevily lýtkové kosti, které ležely bokem vlevo od černého trámu. Z počátku budil hrob dojem, že se zde nachází kostry dvě, ale po preparaci celé první kostry se tato myšlenka ukázala jako negativní. Kostra ležela na znak. Mohyla měla od vrchu žlutý jíl, který byl do hloubky 1 m měkký, ale čím hlouběji se kopalo, tím byl hustší. Zdálo se, že hrob neobsahoval žádné předměty či milodary. Alespoň to tak z počátku vypadalo. Po očištění hrobu se ukázalo, že se zde nalézají 1x pazourek (křesadlo) u boku, 1x železná ostruha u levé nohy, 7x hrot železných šípů (vedle kostry v úrovni lebky), 1x primitivní vrták se znatelnými šikmými závity (směřující z pravého vrchu), 1x mince, která byla silně potažena patinou a byly na ní ještě znatelné vypoukliny písmen či znaku. Vědecké určení odhalilo, že se jedná o římský stříbrný antonimian (z r. 244–249). Orientace kostry byl SZ – JV. Poloha lebky byla na levém rameni.

Mohyla č. 5

Její poloha byla 10 m na jih od mohyly č. 3 a 10 m západně od mohyly č. 4. Práce na ní byla zahájena 27. 5. 1931. V hloubce 3,50 m se narazilo na černé trámy. Jako první byla objevena lebka, jejíž lícní kosti byly trochu vmáčknuté. Posléze byly obnaženy i velké silné trámy, které chránily hrob po bocích. Jeho výška byla 0,5 m. Celá kostra nebožtíka z této mohyly byla poměrně zachovalá. Je možné, že k tomu přispěla jakási směs, která byla málo promísená s hlínou a která se nacházela de facto pod celou kosterou. Podle tehdejších pracovníků se směs podobala jemnému cigaretovému tabáku „pursičanu“. Kostra byla 192 cm dlouhá a s lepkou nakloněnou na prsa. V hrobu bylo nalezeno listové kopí (30 cm dlouhé), železná

dýka (25 cm dlouhá), železný meč (10 cm široký a 1,10 m dlouhý), jehož rukojeť byla poměrně zachovalá, ale bez ozdob. Hrot železného meče se spojoval s velkou železnou sekerou (franciska). U pravého kolena ležel železný nůž, který byl poněkud ohnutý a položený ve směru levého kolene. V levé ruce byl také železný nůž (15 – 20 cm dlouhý). U pásu se nacházel velký pazourek (křesadlo o velikosti slepičího vejce). Toto křesadlo bylo zasazené v železné misce s ouškem, která pravděpodobně sloužila k zavěšování křesadla k pásu. Miska byla také rýhovaná a ornamentována. U nohou ležely pod fragmenty prstů dvě železné ostruhy s bodcem. Asi 20 cm za nimi byly tři železné obruče elipsovitého tvaru, ovšem rozdílné velikosti. Velikost kostry, bohatý inventář i uložení nebožtíka v kožešině a obložení celého hrobu kameny nám napovídá, že se zde jedná o někoho významnějšího. Kostra ležela hlavou k západu a nohami k východu.

Mohyla č. 8 a mohyla č. 7

S otvíráním se započalo u obou stejně dne 28. 5. 1931 avšak mohyla č. 8 se ukázala jako prázdná, jelikož se vůbec nenarazilo na kostru nebo zuhelnatělé trámy.

U mohyly č. 7 byla kostra nalezena v hloubce 1,80 m a měla orientaci hlavy k západu. Délka této kostry činila 1,66 m. Lebka byla trochu stočena k levému rameni a trochu nakloněná na prsa. Nad levým uchem bylo znatelné protlačení nebo snad proražení. Byly zde nalezeny různé předměty, a to železná sekera (Franciska), železný nůž, železná dýka a křesadlo.

Mohyla č. 9

Tato mohyla, na které práce započala 30. 5. 1931, byla umístěna 15 m severozápadně od mohyly č. 7 a 12 m SZ od mohyly č. 8. Mohyla byla otevřena v rozměrech 2 x 2 m. V jílu bylo možno rozpoznat roztroušené uhlíky dřevěného uhlí, jenž se při doteku v prstech rozmazávalo. V hloubce přibližně 2 m byla hlína již tuhá. Práce byla zastavena nakonec v hloubce asi 2,25 m pro její nevýslednost.

Mohyla č. 10 a č. 6

Práce na těchto mohylách byla zahájena 2. 6. 1931 ovšem ukázalo se, že se jedná o obdobný případ, jako u mohyly č. 9. Proto se na večer téhož dne skončilo na těchto dvou mohylách pracovat pro marnost námahy, času a peněz, v hloubce 2,75 m.

Mohyla č. 11

Její poloha byla 16 m jihovýchodně od mohyly č. 10 a 6 m na západ od mohyly č. 8. S jejím otvíráním se započalo 30. 5. 1931. Kostra byla nalezena v hloubce 1,60 m. Její

orientace byla k východu a hlavou k západu. U nohou (20 cm od nohy) se nacházel hrnec, který vypadal velice podobně, jako u mohyly č. 1. Nebyl ovšem tak pěkně zachovalý a šlo na něm pozorovat promáčknutí. Kostra byla 180 cm dlouhá a pánev měla rozměry 38 cm a 50 mm. U prstů levé nohy byl nalezen velký, železný nůž, špicí obrácený k levé ruce, byl úplně „ploský“ a 6 mm široký (bez ostří). U pravé lýtkové nohy se nacházel předmět, který silně připomínal přeslen. V levé ruce byl železný nůž o délce 30 cm. U pravé ruky byly torza kostí blíže neurčeného zvířete. U hlavy ležely dvě náušnice, z každé strany jedna (obě silně obalené měděnkou). Podle tvaru se pravděpodobně jednalo o esovité záušnice byzantského typu. Po vyhodnocení situace se došlo k závěru, že i tento skelet patří ženě, která zde byla uložena i se svým domácím zvířetem.

Trojité mohyla č. 12. – 13 – 14 (Obr. 3)

Již zpočátku se zdálo, že se jedná o rodinou mohylu, a proto byla otevírána po celé délce 10 x 2,5 m.

Mohyla č. 12

Při odkrývání se jako první narazilo na stehenní kost. Nakonec byla celá kostra odkryta v hloubce 140 cm. Její stav byl již dosti sešlý. Samotná kostra byla 175 cm dlouhá a neměla u sebe žádný předmět, jen levá ruka byla v lokti mírně ohnutá a její zápěstí a prsty spočívaly na pánvi. Pravá ruka ležela u těla a prsty se našly u pánve.

Mohyla č. 13

Tento skelet měl délku 140 cm a jevil se jako mužský. Celá situace nevykazovala nic neobvyklého, jen u zápěstí levé ruky se objevil železný nůž (20 cm dlouhý), který byl silně obalený železnou patinou. Tato kostra ležela o 20 cm níže než kostra č. 12.

Mohyla č. 14

Její poloha byla o 15 cm níže než kostra č. 13. Měla u prstů levé ruky železný nůž (15 cm dlouhý a silně obalený rží). Kostí byly taky již v pokročilém rozkladu. U lebky šly vyzorovat pouze její obrysy.

Všechny tři kostry ležely hlavou k západu a nohama k východu. Celá situace působí dojmem, že se jedná o jednoho rodiče a dvě děti, které ovšem nebyly současně pohřbené. Při důkladném prozkoumání mohyly č. 14 byly ještě dodatečně objeveny dvě náušnice, které již vykazovaly velké známky rozkladu, a tudíž nebylo možné rozeznat, zdali se jedná o esovité

záušnice (byzantské). Nakonec se objevila i první ozdoba v podobě modré kuličky s ouškem (nalezena v krčních obratlích).

Mohyla č. 15

Její poloha byla 6 m jižněji než výše zmíněná trojmohyla. Pracovníci na ní našli stopy předchozího otevření, patrně nějakým hledačem pokladu. Na kostru se narazilo v hloubce 1,80 m a zdála se dosti zachovalá a neporušená. Šlo o mužský skelet, 176 cm dlouhý s orientací hlavou k západu, nohama k východu. Žádné předměty zde nalezené nebyly.

Mohyla č. 16

Poloha této mohyly ležela na východním svahu pohřebiště. Brzy bylo patrné, že se také jedná o již dříve otevřenou mohylu. Nakonec se narazilo jako první na pánev, a to v hloubce 180 cm. Tento hrob nakonec obsahoval celkem bohatý inventář. U levé ruky byl nalezen železný nůž a na každé noze byla železná ostruha. Přes lýtko pravé nohy ležela železná sekera obrácená ostřím dovnitř a za nohama asi 15 cm daleko, bylo vědro s železnými obručemi a držadlem. Tvar vědra se jevil jako soudkový s výškou 25 cm.

Mohyla č. 17

Tato mohyla je výjimečná především svojí polohou, protože se nacházela asi 250 kroků od samotného pohřebiště. I její tvar byl význačný, kuželovitý, neporušený s průměrem základny 7 m. Nakonec byla otevřena v rozměrech 3 x 4 m. Po velkých očekáváních byla práce v hloubce 2,50 m zastavena pro její bezvýslednost. Odborný pracovník z Brna tehdy konstatoval, že se pravděpodobně bude jednat o žárovou mohylu, protože do hloubky 2 m nenašel ani náznak dřeva.

Členové spolku během této práce zjistili od halenkovického pana faráře Lopraise, že zde rok před napajedelskými kopal Antonín Zelnicius ze Starého Města. Podle tohoto svědectví měl Zelnicius objevit popelnice, které předal do sbírky spolku Starý Velehrad. Napajedelští je žádali o navrácení, patrně bez zpětné reakce.

Mohyla č. 18

Na základě nově získaných informací a zkušeností z prací na tomto pohřebišti byla učiněna pouze odborná sonda 1 m široká a 2 m hluboká. Dobový zápis neobsahuje žádné zprávy o nálezů, tudíž se nyní můžeme domnívat, že tato sonda se prokázala jako negativní.

Mohyla č. 19

Západně od výše zmíněného pohřebiště (asi 800 m) se nacházela rovněž ojedinelá, ale velmi typická mohyla o průměru základny 7 – 8 m. I přes veškeré komplikace byla mohyla otevřena o otvoru základny 2,70 m x 5 m, nicméně v hloubce 2,50 se práce opět zastavily pro jejich nevýslednost.

2.5 Sumarizace poznatků z výzkumu lokality v trati „Trestném“ u Žlutavy

Otevřeno bylo celkem 19 mohyl, z toho bylo 12 s kostrovými pohřby. Mohyly měly typický kuželovitý násep. Mrtví byli uloženi v natažené poloze na zádech v orientaci západ – východ (hlava na západ a většinou nakloněna dopředu na hrudní koš a trochu natočena doleva). Zbylé mohyly byly se žárovými pohřby. Jsou označeny jako žárové z důvodu, že v nich byly nalezeny jen malé kousky dřevěného uhlí a střípky z popelnice, což by z dnešního pohledu nebylo bráno jako důkaz žárového pohřbu, jelikož nebyly nalezeny spálené lidské kosti. Ve své době to ovšem badatelé takto interpretovali. Ve 12 mohylách s kostrovými pohřby bylo nalezeno 43 předmětů či milodarů. Jde o dva šálky, čtyři železné sekery s hroty, čtyři železné ostruhy s bodci, šest železných ostruh, dvě křesadla, jeden železný vrták, jeden stříbrný římský antonimián, jedno kopí, jedna dýka, jeden meč, sedm nožů, dvě vědérka, čtyři náušnice, jeden gombík, jedna železná širočina a jeden kostěný přeslen. Na závěr lze říci, že první výzkum napajedelského muzejního spolku dopadl úspěšně nejen z důvodu bohatých nálezů, ale také, že napajedelští odborné veřejnosti ukázali, že jsou schopni zdárně vykonávat samostatný výzkum. Jejich poznatky a zkušenosti, aniž by to tušili, budou využity v brzké budoucnosti, při záchranném výzkumu během rozsáhlé stavby cesty mezi Zlínem a Otrokovicemi (foto 5, 6).

3 Vlastivědný kroužek ve Slavičíně

3.1 Vznik Vlastivědného kroužku ve Slavičíně

Obecný zájem o historii byl u obyvatel Slavičina vždy velký. Po ukončení druhé světové války tato touha nabrala ještě více na síle, kdy se lidé snažili naleznout kořeny svojí minulosti a své společnosti, ve které žili. K prvním oficiálním krokům došlo na začátku 50. let. 20 století. Ustavující schůze Vlastivědného kroužku proběhla 21. 3. 1954, a to pod patronací tehdejší Osvětové besedy ve Slavičíně. Jako vůbec historicky prvním předsedou nově založeného kroužku byl zvolen Josef Studenka. Spolu s Viktorem Švihálkem, Antonínem Dulíkem, Jindřichem Kloudou a Lumírem Horákem se již dříve zajímali o historii a archeologii slavičínského kraje. Z počátku působilo v kroužku asi 16 členů. Ve spolupráci s muzei v Bojkovicích a ve Valašských Kloboukách brzy zaznamenali první výsledky. Roku 1956 bylo 700. leté výročí od první písemné zprávy, která se týkala přímo Slavičina. Pro Vlastivědný kroužek to znamenalo zvýšené úsilí v podobě shromažďování exponátů a historických dokumentů. Tento nashromážděný materiál se stal základem muzejního fondu i současné expozice. Největší zásluhu na tom nesou pánové V. Švihálek a J. Studenka (tehdy byli oba dva poštovní doručovatelé). Všechny tyto sesbírané exponáty byly soustředěny na komplexní výstavě téhož roku, kterou během dvou měsíců navštívilo přes 4 000 lidí. K této 700. leté historii vznikla i první publikace týkající se historie samotného města Slavičina pod názvem Dějiny Slavičina (Cekota – Hosák 1956). Důležitý mezník v činnosti kroužku představoval rok 1981, kdy byla vydána publikace k výročí 850 let od první písemné zprávy o Mladoticích (Švihálek – Brzobohatý 1981). V. Švihálek byl předsedou kroužku až do své smrti roku 1987. Jeho nástupce byl Miroslav Kadlec, který je předsedou dodnes. V roce 1991 se změnil název z Vlastivědného kroužku na současný název Klub přátel historie Slavičína¹⁵.

Jak už to bývá zvykem, i zdejší slavičínské muzeum ve svých počátcích bojovalo s místem působitě. Jeho první umístění bylo při výstavě 700 let města Slavičina v roce 1956, a to v sedmi místnostech dnešní nemocnice. Tehdy vznikl název Pamětní síň. Pod tímto jménem působilo až do roku 1991, kdy bylo přejmenováno na dnešní Městské muzeum Slavičín. Také exponáty se čtyřikrát stěhovaly, než byly stabilně na delší dobu umístěny v domě č. p. 92 na Horním náměstí. Stále se ovšem nejednalo o trvalý stav. Roku 1968 se kroužku naskytla možnost získat pro své účely bývalou hájenku u parku (domek č. p. 15). Po nezbytných

---

¹⁵ Informace z expozice ze slavičínského muzea

úpravách byla Pamětní síň znovu slavnostně otevřena pro veřejnost dne 9. 5. 1970. Provoz této síně zajišťoval převážně V. Švihálek. Zde Pamětní síň (od roku 1991 Městské muzeum) sídlila až do roku 2000. V tomto roce získalo, už Městské muzeum, novou budovu, kde sídlí dodnes (č. p. 102). Nyní je správcem Městského muzea (od roku 2000) p. Josef Ščuglík.¹⁶

3.2 Významná osobnost vlastivědného kroužku – Viktor Švihálek (1911 – 1987)

Narodil se 14. 12. 1911 v Brně-Králově Poli, odkud se přistěhoval do Slavičína, když měl sedm let. Vyučil se stolařem a později pracoval v koželužně firmy Japis ve Slavičíně. Koncem čtyřicátých let začal působit na místní poště v pozici doručovatele. Zdejší kraj se mu zalíbil a vzbudil u něj zájem o historii, který jej nakonec přivedl k aktivní veřejné činnosti. Roku 1954 se podílel na zakládání místního Vlastivědného kroužku a stal se později na 19 let jeho předsedou. Hluboký zájem o archeologii ho nakonec donutil změnit zaměstnání a již koncem šedesátých let pracoval na hradě v Malenovicích, kde působil jako restaurátor. Velká zásluha mu patří také za otevření stále expozice v roce 1970. Výrazným způsobem prezentoval historii Slavičína pro širokou veřejnost (přednášky, oblastní noviny či Slavičínský zpravodaj – zaměřené především na povolání a řemesla). Dnes jsou velmi cenné jeho pečlivě vedené zprávy a nákresy nálezů včetně popisu terénních situací a jejich přesná lokalizace. Dodnes jsou ve Slavičínském muzeu jeho rukopisné zápisky. Viktor Švihálek (foto 7) zemřel uprostřed práce ve Slavičíně 1. 3. 1987.¹⁷

3.3 Nejstarší osídlení Mladotic a Slavičína

Níže uvedené informace jsou převzaty z nejvýznamnější publikace Viktora Švihálka – 850 let Mladotic (Švihálek 1981).

Tato dnes již neexistující vesnice je v současnosti součástí města Slavičína. Nejstarší zprávy o ní jsou spojeny s vydáním dvou biskupských listin, sepsaných v Olomouci a vydal ji biskup Jindřich Zdík (Švihálek 1981, 6). Do roku 1954 se mezi slavičínskými rodáky nevyskytl ani jeden člověk, který by se zajímal o získání nejstarších dokladů slovanského osídlení v těchto místech. Kromě několika pravěkých kamenných nástrojů (Švihálek 1981, 7) nebyl z tohoto místa znám ani jeden předmět, který by zde dokazoval slovanské osídlení. Po založení Vlastivědného kroužku (1954) nastal první pokus tuto mezeru v historii města doplnit. První příležitostí byla hospodářsko – technická úprava půdy v druhé polovině padesátých let

---

¹⁶ Orální zdroj: Josef Ščuglík, správce Městského muzea ve Slavičíně

¹⁷ Informace z expozice ze slavičínského muzea

(Švihálek 1981). Tehdy probíhala socializace vesnice a tento jev naskytl nečekanou příležitost i z archeologického hlediska. V. Švihálek chodil pozorovat hlubokou orbu a tato snaha se z počátku jevila jako negativní, nicméně 7. února 1960 v polní trati „Hrubé pole“ byl nalezen první střep ze slovanské nádoby s typickou vlnovkou pod okrajem (Švihálek 1981, 8). Následné objevy prokázaly, že se v těchto místech rozkládalo slovanské sídliště. Dataci provedl Čeněk Stáňa od 9. do konce 10. století. Později zde V. Švihálek nalézal keramické fragmenty i z 11. století (Švihálek 1981, 8).

Netrvalo dlouho a následovaly další objevy. Po obou stranách dolního toku Říky, mezi Slavičínem a Hrádkem, zejména v místě, které v lidových vyprávěních nese jméno „Nad černým břehem“, byly zjištěny pozůstatky rozsáhlého slovanského osídlení. Rozloha byla asi od dnešní čistící stanice až po okraj starého Slavičina. Podle znaků, které se vyskytovaly na keramice, byl tento prostor osídlen asi od 11. do pol. 13. století (Švihálek 1981, 8). Švihálek se tehdy domníval, že výše dvě zmíněná sídliště spolu souvisejí, a to tak, že po zaniknutí starší osady (snad i násilným) se lidé přemístili ke druhé lokalitě, která byla jednak blíže k vodnímu toku a celkově nabízela ideálnější prostor k životu. Osudovým neštěstím pro obyvatele Mladotic a Slavičina byla jistě blízká uherská hranice, odkud přicházely od nejstarších dob vesměs všechny loupeživé vpády. V jejich průběhu zde zaniklo spoustu osad (např. Vasily, Sobnov či Opatovice). Při shrnutí archeologických poznatků můžeme dnes říci, že se osada Mladotice původně rozkládala v prostoru dolního toku Říky, mezi Hrádkem a Slavičínem (Švihálek 1981, 9–10).

Při zemních pracích v Lukšíně na nádvoří nemocnice a dále v místech telekomunikační stanice, V. Švihálek nalézal mnoho stop, které nasvědčovaly osídlení ve 12. století. V zámeckém parku a v Luhačovické ulici jsou nálezy i z 11. stol. Během archeologického výzkumu na zámeckém nádvoří byly zjištěny pozůstatky dřevěné stavby s keramikou typickou pro 12. století. Z výše uvedených poznatků lze usuzovat, že se v těchto prostorách ve 12. stol. nacházelo původní osídlení města Slavičina. To bylo patrně rozloženo v údolí poblíž potoků a pod návrším se svatyní, kde se zároveň pohřbívali mrtví (Švihálek 1981, 10–12).

3.4 Nálezové zprávy Viktora Švihálka

Všechny níže publikované informace pocházejí z archivu Městského muzea ve Slavičíně.

Slavičín – dům č. p. 198; Nemocnice č. p. 40/4, 42 (středověk, novověk), reg. č. 5368

V roce 1958, kdy probíhala přestavba nemocnice, byly na nádvoří staré školy (č. p. 40/4, 42) objeveny střepy nádob ze 12. – 14. století.

Nádoby v základech staré chalupy (č. p. 198) našli při betonování manželé Krmenčíkovi. Jednalo se o malý hrnek se světlou zelenou glazurou. V něm se nacházel list s údaji od stavebníka Františka Drgáče z roku 1856, kdy byl dům postaven. Údaje obsahovaly například ceny obilí, ale jinak byl špatně čitelný. V hrnku byly i dva měděné krejčary s ražbou 1812.

Slavičín – dům č. p. 128 (novověk), reg. č. 5376

V roce 1957 prováděl Karel Zvonek ze Slavičina rekonstrukci domu. Při výkopu zdiva našel několik stříbrných mincí. Podle výpovědi dotyčného bylo těchto mincí ve zdi více, nicméně tento nález byl znovu zazděn. Mince na sobě nesly letopočet 1628.

Slavičín – dům č. p. 73 (17. – 19. stol.), reg. č. 5359

Na tomto místě (foto 8) byly objevené středověké pece, jejichž dna byly zapuštěny do země. Objev byl zaznamenán 27. 4. 1980.

Slavičín – Horní Náměstí (novověk), reg. č. 5372

Při úpravě vozovky na náměstí ve Slavičíně byly odkryty zbytky domu v hloubce asi 30 cm pod původní úroveň vozovky. Na ploše 3 x 4 m se nacházela vrstva tmavé hlíny, která byla promísená popelem a uhlíky. Mezi nimi bylo velké množství keramických střepů tmavošedé až černé barvy. Z horní strany vozovky ve zvýšeném terénu bylo doposud zachováno zdivo do výšky 50 cm a tvořilo roh původní stavby. Zdivo bylo vyzděno z lomového kamene, kladeného na hlínu. Pro rychle pokračující stavbu nebylo možné provést důkladný výzkum, obzvláště když byla hlína s velkým množstvím střepů odvážena pryč. Podle zachráněných částí nádob to vypadá, že v těchto místech stávala v 18. století hrnčířská dílna. Tuto skutečnost podporuje i malá rozloha objektu a zvýšené množství keramických střepů či velká přítomnost popela. Zajímavé je, že objekt vybočoval z dnešní zástavby náměstní plochy. Nálezy jsou uloženy v depozitáři ve Slavičíně.

Slavičín – Hrubé Pole, Pod Remízem (střední doba hradištní), reg. č. 5360

Roku 1960 byly v trati „Hrubé Pole“ nalezeny fragmenty z keramické nádoby. V archivu muzea se nalézají pouze fotografie rekonstrukce této nádoby.

Slavičín – hřbitov (středověk), reg. č. 5377 (obr. 5)

V roce 1979 bylo prováděno odvodnění střešních rýn od zdejšího kostela. Odvodnění bylo provedeno ze severní a jižní strany venkovních zdí a bylo svedeno do hlavního kanálu,

který se zde v té době budoval. Od brány směrem k hlavnímu vchodu do kostela v místě asi 8 m od brány se rýsovalo kamenné zdivo kladené na hlínu. Mezi kameny byla tmavá popelovitá hlína, která připomínala zuhelnatělé dřevo. Kameny byly z povrchu odstraněny ještě před Švihálkovým příchodem, takže se mu podařilo zachytit jen profil výkopu. Jednalo se o hrob, ve kterém byla nalezena kostra v hloubce 80 cm. Tento skelet byl mužský (asi 25–30 let). Kostra byla obrácena hlavou k východu. Celkem byly v prostoru brány objeveny tři hroby, z nichž jeden byl datován až do 13. století. V hloubce 155 cm ležela další kostra a u její levé ruky byl nalezen střep z tmavohnědé až černé nádoby. Jedná se o fragment výdutě nádoby, který byl zdobený rytými obvodovými pásy. Nádobu byla vyrobena z tvrdšího materiálu a síla nalezeného střepu tvořila 7–8 mm. Z vnější strany jsou čtyři rýhy a z vnitřní je žlutošedá barva.

Slavičín – Luhačovická ul. č. p. 193 (středověk), reg. č. 5357

Při bagrování sklepa pro novostavbu Vojtěcha Kosečka objevil V. Švihálek velké střepy keramiky. Následně byla provedena datace, která zařadila střep do 14. století. Badatel se domníval, že nejbližším prostoru se bude určitě nacházet hrnčířská pec, nebo obydlí hrnčíře.

Slavičín – Nad Výpustou (11.–12. stol.), reg. č. 5366

U novostavby rodinného domku p. Rachůnka v polní trati „Nad Výpustou“, u které probíhal výkop vodovodu, našli dělníci v hloubce asi 80 cm větší množství uhlíků a střepů, které měly znaky typické pro dobu hradištní. Na některých z nich jsou ryté pásy s vlnovky. Mají šedou a černou barvu, zvenku jsou potřené červenou hlínou, která se při umývání stírá. Tloušťka střepů je 0,7 – 1,0 cm. Nádoby byly vyrobené na kruhu.

Při hloubení kanalizačního příkopu objevili dělníci v trati „Výpusta“ v hloubce 150 cm hliněnou nádobu. Stavbyvedoucí L. Rak ihned oznámil nález okresní památkové komisi. V. Švihálek poté zjistil na této lokalitě několik sídelních objektů pocházejících z 11. – 12. století, které ovšem byly silně porušeny bagrem. Nádobu měla tvar džbánu, a byla zdobena vlnovkami a rytými pásy. Tento nález byl uložen ve sbírkách Vlastivědného kroužku ve Slavičíně.

Slavičín – Pánský dvůr (Lužická kultura), reg. č. 5356

Ve vyhloubené rýze pro telefonní kabely vedoucí k automatické telefonní ústředně v hloubce 70 cm objevil V. Švihálek lužický žárový hrob, který byl výkopem silně narušen. Ve vyházené hlině byl nalezen větší počet střepů z amforovité nádoby. Větší část bohužel chyběla. Na dně výkopu ležela zbývající část, několik střepů z mísy a koflík, který byl taky silně poškozen. V koflíku byl malý kousek bronzové tyčinky (15 mm) a drobné přepálené kosti.

Tyto nádoby byly uloženy na plochem kameni. Pohřeb obsahoval pouze nepatrné stopy uhlíku. Vše nasvědčuje tomu, že tento hrob byl narušen již dříve, patrně už při stavbě zdi dřívějšího pánského dvora.

Slavičín – Staré město (středověk), reg. č. 5365

V polní trati „Staré Město“ našel V. Švihálek při povrchovém sběru mnoho tuhovaných střepů. Některé z nich jsou na vnější straně potažené žlutou až červenou vrstvou jemné hlíny, do které jsou vryty několikanásobné pásy. Střepy jsou z nádob o průměru asi 40 cm. Tloušťka střepů je 10–25 mm. Tyto střepy byly nalezené na zkoumané ploše o velikosti 2 ha. Polní trať „Staré Město“ se nachází v blízkosti Slavičina (jihozápadním směrem). Při nálezů těchto střepů byly objeveny i zbytky strusky a kousky blíže neurčené rudy.

Slavičín – Staré město č. p. 4349 a č. p. 54 (středověk), reg. č. 5378

Po hluboké orbě v roce 1960 se rýsovala tmavá popelnicová hlína a několik přepálených kamenů či keramických střepů (redukční). Výzkum zde byl proveden na jaře v roce 1960. Po odkrytí ornice o hloubce 30 cm se rýsovala tmavá vrstva se střepy tmavě vypálených nádob, které byly tenkostěnné. Nádoby byly pravděpodobně bez uch a s vytaženými okraji směrem ven. Posléze byl objeven větší počet silnostěnných fragmentů ze zásobnic s okraji až 5 cm. U těchto střepů byla zaznamenána velká příměs tuhy. Celá situace vyvolávala dojem, že se jedná o sídlištní objekt (par. č. 4349), který nemohl být celý prozkoumán, neboť jeho část pokračovala do sousedního pole, které bylo oseto obilím.

Na par. č. 54 byl objeven další sídlištní objekt. Tento objekt měl maximální délku 370 cm a šířku 220 cm. Byla zde také nalezena do růžova vypálená keramika s výzdobou obvodových rýh s vlnovkou, jejíž kraje byly mírně vytažené. Datace je odhadována na 12. století.

Slavičín – telefonní ústředna, p. č. 274 (mladší doba hradištní), reg. č. 5362

Roku 1974 byly při bagrování sklepů pro telefonní ústřednu ve Slavičíně odkryty pozůstatky slovanského osídlení. Na východní straně zahrady, pod kamennou zdí bývalého pánského dvora, byla v hloubce 80 cm objevena tmavá popelovitá vrstva (asi 50 cm silná) v délce tři metrů. Tmavá výplň zabíhala dále pod zeď, takže další výzkum nebyl možný. V této vrstvě bylo objeveno několik střepů a jejich datace je do 12. století.

Slavičín – zahrada pana Křenka, č. p. 489 (středověk), reg. č. 5361

V roce 1970 byl nalezen na zahradě pana Křenka poklad plný pražských grošů. Do dnešních dnů zůstaly ve Slavičínském muzeu pouze dva kusy.

Slavičín – základní škola č. p. 523/1 647 (novověk), reg. č. 5379

Na podzim roku 1958 byly budovány schody pod svahem směrem k základní škole. Během těchto prací objevil V. Švihálek fragmenty kachlí a do červena vypálenou mazanici. Následně byla provedena zjišťovací sonda asi 3 m západně od spodního okraje schodiště. Pod vrstvou (asi 30 cm) byla objevena silná kamenná drť s mazanicí. Pokračující sondáž odhalila shluk ostře vypálených cihel o rozměrech 26 x 13 x 6,5 cm. Následně bylo objeveno větší množství kachlí (fragmentů). Nacházely se v popelovité hlíně, která byla shodná s okolní hlínou. V roce 1959 zde byly provedeny další sondy, během kterých se zjistilo, že se jedná o novověký objekt o rozměrech (délka 18 m, šířka 8–9 m). Následné ohledání prostoru nasvědčovalo, že se jednalo o hrnčířskou pec, která zde stávala v 17. století.

3.5 Výzkum zámeckého nádvoří ve Slavičíně (1. 6. – 12. 6. 1978)

Níže uvedené informace pocházejí z originálního rukopisu Viktora Švihálka, při podávání výsledku výzkumu Oblastnímu muzeu jihovýchodní Moravy v Gottwaldově. Nyní se tento rukopis nachází ve Státním okresním archivu ve Zlíně.¹⁸

Počátek a vývoj osídlení pahorku, na němž stojí slavičínský zámek, zajímal svojí strategickou polohou již známého vlastivědného pracovníka Jana Kučeru. Také některé vlastivědné publikace se zmiňují o slavičínské, nebo mladotické tvrzi. Kde však mohla tato tvrz stát se, ale nikde neuvádí. Prvním zajímavým objevem byl nález tří částí pozdněgotického kamenného ostění, získaných v roce 1958 při zřizování kotelny, pro ústřední vytápění zámecké budovy. Tyto gotické články, spolu s dalšími pískovcovými kameny, byly závažným dokladem někdejší středověké stavby. Když byl roku 1961 prováděn výkop vodovodního potrubí na severní straně zámecké budovy, byly zde narušeny dvě rovnoběžné zdi o šířce 120 a 150 cm, vzdálené od sebe 6,5 m. Výkop byl 160 cm hluboký a zdi pokračovaly ještě hlouběji do země. Prostor mezi oběma zdmi, byl druhotně vyplněn hlínou, která byla silně promísená stavební sutí a fragmenty střepů středověkých i novověkých nádob. Další kamenné zdivo bylo odkryto při odklizení svahu nad Říkou (jihozápadní strana), když se v roce 1966 prováděla stavba nové komunikace. Tato zeď byla postavena z pískovcových, neopracovaných kamenů, které byly

---

¹⁸ Dokumenty/rukopisy, uloženo ve Státním okresním archivu Zlín, č. j. 3/11/553/78

kladeny na hlínu. Byla 130 cm silná a stáčela se obloukem k severovýchodu. V tuto chvíli již nebylo pochyb, že se jedná o zbytky zdiva středověkého opevnění slavičinské tvrze. Výjimečná příležitost k bližšímu poznání stavebního vývoje zámecké budovy se naskytla v roce 1976, kdy probíhala generální oprava venkovních fasád. Po odstranění starých omítek se objevily na mnoha místech, jak na nádvoří, tak zvláště na severní venkovní zdi, druhotně zazděné opracované kameny. Některé z nich měly gotickou profilaci.

Vlastní výzkum vlastivědného kroužku byl zahájen 1. 6. 1978 na relativně malé zkoumané ploše zámeckého nádvoří ve Slavičíně. Jako první byla odbagrována 60 – 70 cm silná vrstva zeminy, která byla promísena kameny, stavební sutí a škvárou. Jelikož postup stavebních prací nesměl být zastaven, udělala se zde pouze zjišťovací sonda (přesněji v jihozápadním rohu nádvoří, v blízkosti výtahové šachty). Následně byla odebrána vrstva 25 – 30 cm hlíny se střepy redukčně vypalovaných nádob, která překrývala žároviště po nějaké, zřejmě srubové, stavbě, neboť na větších kusech vypálené mazanice se zřetelně rýsovalo dvoustranné zaoblení. Asi uprostřed odkryté plochy 410 x 390 cm se nacházely zuhelnatělé dubové trámy, které svým uložením připomínaly rozdělení tří místností. Uprostřed stál ohořelý zbytek sloupu, který se při čištění propadl do hloubky 60 cm. Tak hluboko byl s největší pravděpodobností původně zasazen do země. Po vyhnití zemní části sloupu zde zůstal otvor v průměru 25 cm. Tento sloup byl v minulosti jistě součástí nosné konstrukce srubové stavby, jejíž stěny byly mezi jednotlivými kmeny omazány blátem. Tato stavba byla s největší pravděpodobností zastřešena šindelem, jelikož v severní straně objektu bylo nalezeno větší množství úplně zoxidovaných ručně kovaných hřebíků. Pro dataci tohoto objektu posloužil především nález keramického fragmentu z velké zásobnice, která byla vyrobená s příměsí tuhy. Také ostatní menší střepy obsahovaly tuhu a z tohoto důvodu se objekt řadí do období 12. – 13. stol. Do tohoto časového rozmezí spadá také veliký střep (25 x 19 cm), který byl již zdeformovaný ohněm. Pravděpodobně byl vyrobený z vývalků na rotujícím kruhu a měl mírně vyvalený okraj. Na spodku má provrtanou díru pro spojení. Ležel se třemi většími kameny u kolmého sloupu.

Druhá sonda (300 x 140 cm) byla položena u severního křídla asi 130 cm od studny. V hloubce asi 60 cm odkryla sonda část lité maltové podlahy o síle 3 – 5 cm. Pod ní se objevila vrstva humusovité hlíny s větším množstvím střepů keramických nádob, které byly redukčně vypálené. Podhrdlí bylo zdobené radélkováním, horizontálními rýhami, obvodovými žlábkami po celém povrchu, rytými vlnkami a vpichy. Okraje hrnců jsou povětšinou mírně vykloněné ven, zesílené žebrem, jiné jsou kolmo vytažené a další jsou s ovalenými okraji. Kromě hrnců se zde našly také mísy či poklice. Téměř celý soubor keramických fragmentů byl bez

povrchové úpravy, jen nejspodnější vrstva obsahovala několik střepů polévaných z vnitřní strany hnědou glazurou. Její přítomnost pod chronologicky starší vrstvou potvrzuje, že zde byla druhotně přemístěna. Pravděpodobně při přístavbě severního křídla zámku, asi okolo roku 1830. Mezi keramikou se nacházely i ručně kované hřebíky, šídla, zbytky nožů a železný paklích. Tyto předměty byly datovány do období 14. – 15. století. Kulturní vrstvy sahaly až do hloubky 80 – 90 cm, poté následovala většinou jílovitá hlína s malými kamínky. Na několika místech zámeckého nádvoří byly také narušeny zbytky kamenného zdiva, zvláště na jeho jižní straně, kde stála zřejmě průčelní zeď gotické tvrze, s hlavním vchodem do budovy.

3.6 Sumarizace poznatků archeologické činnosti vlastivědného kroužku

Dnes lze snahu vlastivědného kroužku hodnotit velmi kladně, jelikož díky vlastnímu nasazení samotných členů se v tomto regionu podařilo zachránit spoustu nálezů, které by byly jistě bez jejich zájmu ztraceny. Obzvláště v období 50–60 let, kdy se při výstavbách příliš nehledělo na archeologické dědictví. V rámci tohoto kroužku vydal V. Švihálek nejméně 14 publikací týkající se historické a archeologické činnosti. Velkou zásluhu má také na lokalizaci původního místa dnes již zaniklých Mladotic. Dále jako vůbec první odhalil, že ve slavičínském kraji bylo v minulosti relativně rozsáhlé slovanské osídlení.

Poslední výše zmiňovaný výzkum (zámecké nádvoří) byl velmi důležitý, protože přispěl k odhalení neznámé skutečnosti, že Slavičín, který byl v roce 1256 městečkem a střediskem rozsáhlého území, měl zde již nejméně sto let před tím dřevěnou tvrz, jejíž zánik je možný datovat do poloviny 13. století. Díky nalezené keramice se zdá, že ke stavbě gotické tvrze došlo asi o sto let později. Zároveň se také podařilo přesněji lokalizovat některé části tvrze, které byly předtím neznámé.

4 Muzeum ve Valašských Kloboukách

4.1 Založení a vývoj muzejního spolku a muzea ve Valašských Kloboukách

Vznik muzejního spolku, který předcházel vzniku samotného muzea, se datuje k 22. 6. 1932. Tehdy se sešlo pět místních rodáků a nadšenců, kteří byli zároveň i sběratelé starožitností a usnesli se na vzniku muzea. Hlavní iniciativu na tom nese František Sušil. Z výpovědi jednoho ze zakladatelů je patrné, že hlavní důvod pro vznik muzejní instituce byl etnografický zájem. Jména oněch prvních pěti zakladatelů jsou uvedeny na zápisu z historicky první schůze spolku (František Fojtík, František Waller, František Sušil, František Horalík a Alois Šerý). Jako hlavní cíl nově vzniklé instituce si stanovili prezentaci života na Valašskokloboucku. Historicky prvním předsedou byl F. Fojtík. Počátkem roku 1933 získal spolek svoje první prostory v domě č. p. 108. Dne 22. 1. 1933 se konala první schůze ustanovující valnou hromadu muzea a již 19. 2. 1933 se uskutečnila první valná hromada. Pak už věci nabraly rychlý spád. Dne 29. 5. 1933 obdržel spolek od Svazu československých muzeí zprávu, že rada přijala jejich přihlášku, a tímto aktem byla jejich organizace úředně schválena. Samotné muzeum se podařilo otevřít již 29. 6. 1933 (Tomašík 2001, 4–6).

Jejich první činností bylo shromažďování exponátů a propagace (v podobě letáků). Získali na svoji stranu širokou veřejnost a lidé dokonce sami začali prozkoumávat staré dřevěné objekty starousedlíku. Ještě před otevřením samotného muzea byly některé vzácné exponáty vystaveny ve výkladních skříních obchodů. Tento netradiční způsob prezentace samozřejmě obsahoval popis, odkud předmět pochází a kdo ho daroval (Tomašík 2001, 6–8).

Samozřejmě, že i valašskokloboucké muzeum mělo své problémy. Když opomeneme klasický případ nedostatku prostoru i financí, tak je zde ještě jeden problém, a to že spolek se dostával do konfliktu s jinými regionálními muzei (Vizovice a Uherský Brod) v rámci sféry vlivu. Jeden z nejbližších „nepřátel“ byl Stanislav Stuchlík, který sbíral staré mince, zbraně a starožitnosti (samozřejmě k velké nelibosti spolku). Do této doby ještě nemělo muzeum specializované archeologické zaměření. V tomto smyslu je velkým mezníkem rok 1935, kdy při valné hromadě konané 10. března, byl zvolen do čela archeologické sekce Alois Richter (obvodní lékař). Zvolením A. Richtera do členství výboru (později se stal předsedou spolku) se začala psát nová etapa rozvoje jak muzea, tak i muzejního spolku (Tomašík 2001, 8–9).

Od roku 1934 začal A. Richter (foto 9) systematicky zpracovávat archeologii v okolí Valašských Klobouk, tedy o rok dříve, než byl přijat do výboru. A. Richter má i hlavní zásluhu na vstupu tzv. vlárského paleolitu do odborné literatury. Mezi jeho přední spolupracovníky

patřil Josef Skutil, který prováděl povrchové sběry štípané industrie vyráběné z místního radiolaritu (na řadě míst bylo vůbec poprvé zjištěno pravěké osídlení). J. Skutil, se členy muzejního spolku, prokopal například části pohřebiště v Tichově a ve Vlachovicích. V té době šlo o jedny z prvních větších výzkumů na jižním Valašsku. Následně byly vydané dvě publikace týkající se vlárského paleolitu (Skutil 1938, 1947; Tomašík 2001, 9).

Nutno zmínit, že tato publikace nepocházela od muzejního spolku, jelikož celkově byla publikační činnost jejich slabá stránka. Muzejní spolek nevydal, až do svého zániku v roce 1952, jedinou publikaci (tedy téměř za 20 let své existence; Tomašík 2001, 10).

Během válečných let byly vzácné kusy ukryty ve sklepě městské spořitelny č. p. 172. Válka pro obyvatele Valašských Klobouk skončila 2. května 1945 a nejsou žádné zprávy o tom, že by byly během válečných let nějak výrazněji poškozeny archeologické sbírky (Tomašík 2001, 10–11).

Další přesná lokalizace muzea je přinejmenším nejasná až do roku 1947. Tehdy chtělo zemské muzeum v Brně mít co nejzákladnější přehled o činnosti všech muzeí, a proto byly 2. ledna téhož roku rozesílány anketní lístky, které obsahovaly i dotaz na lokalizaci muzea. Podle vyplněného dotazníku se muzeum nacházelo v domě s č. p. 108 v prvním poschodí a expozice se rozkládala v šesti místnostech (Tomašík 2001, 11–12).

Mezi poklad muzea patřil v té době jistě obecní archiv. Obsahoval totiž privilegia, listiny či pozemkové knihy vztahující se k nejstarší historii Valašských Klobouk. Tento archiv obsahoval i dokumenty muzejního spolku, který byl zrušen v roce 1952. V roce 1954 byl ve Valašských Kloboukách zřízen okresní archiv, který převzal tyto archiválie. Roku 1963 se znovu tyto archiválie stěhovaly do Bojkovic a později do okresního archivu ve Zlíně, kde jsou uloženy dodnes. Muzeum tuto ztrátu považovalo za vůbec nejhorší (Tomašík 2001, 13).

Zánikem muzejního spolku (rok 1952) se utlumuje i muzejní aktivita. O působnosti muzea (přešlo pod správu obce – okresní statut) se dozvídáme stále méně. Další činnost se začíná vyvíjet od roku 1953. Začíná vycházet pravidelná publikace, informující o jejich aktivitě, pod názvem Zprávy okresního muzea ve Valašských Kloboukách. V této době vznikla i okresní vlastivědná subkomise (1952) a v roli předsedy zůstává nadále A. Richter, pod jehož vedením, se v červenci téhož roku, začíná znovu rozjíždět výzkum ve Vlachovicích. V dubnu a v květnu (rok 1953) uspořádalo muzeum a okresní vlastivědná subkomise (dále OVS) dvě putovní výstavy o pravěku a dějinách Valašskokloboucka, které byly nainstalovány v Brumově, Slavičíně a Vlachovicích. V roce 1956 muzeum spolu s OVS zprostředkovalo další veřejnou rozsáhlou výstavu, která dokumentovala dějiny regionu od paleolitu až po současnost. Asi v polovině 50 let se OVS transformovala na jakýsi poradní sbor muzea na

tzv. vlastivědnou radu. V roce 1958 pokračuje archeologický výzkum, již pod vedením Josefa Many, na lokalitě „Graca“ u Slavičina (Tomašík 2001, 15–17).

Roku 1960 přestalo být muzeum okresní a stává se městské (ředitelka Jitka Svobodová), tímto aktem přestala existovat i vlastivědná rada. Na to reagovali „staří“ členové tak, že vytvořili Muzejní radu, které předsedal A. Richter. Tato rada se prohlašovala jako poradní orgán muzea. Z organizačního řádu je patrná její nesamostatnost, svědčí o tom fakt, že mohla být svolána pouze se souhlasem ředitele městského muzea. Tato rada byla poslední pokus „starých“ muzejníků, jak aspoň pasivně zasahovat do dění a vývoje „jejich“ muzea. Skutečnost byla spíše taková, že mohli jen rezignovaně přihlížet na úpadek muzea. Tato rada dala jasně svůj nesouhlas s vedením muzea najevo, při příležitosti odvozu městských archiválií do Bojkovic, jelikož o tom nebyla ani informována. Roku 1965 se už A. Richter nemohl kvůli zhoršujícímu se zdravotnímu stavu, dále zastávat předsednické funkce, a tak byla na jeho místo zvolena Libuše Sušilová. Také „staré“ členy nařkl Mojmír Svoboda (člen školské a kulturní komise – manžel Jitky Svobodové), že zcizili exponáty v hodnotě 3 000 korun. Z dochovaných dokumentů není zřejmé, jak toto nařčení dopadlo. Tato rada byla spíše poslední symbolickou akcí, na které se podíleli právě průkopníci muzejnické činnosti ve Valašských Kloboukách. Symbolizovalo to poslední službu muzeu, které před třiceti třemi lety s velkým nadšením zakládali (Tomašík 2001, 17).

Ke dni 28. prosince 1975 přešlo valašskokloboucké městské muzeum pod přímou správu Oblastního muzea jihovýchodní Moravy v Gottwaldově (Tomašík 2001, 18).

4.2 Významná osobnost muzejního spolku Alois Richter (1894 – 1968)

Alois Richter se narodil v Hranicích na Moravě 20. července 1894. Jeho otec byl poštovní zaměstnanec. Povinnou školní docházku absolvoval v Jihlavě. Poté se přihlásil na gymnázium v Kroměříži. Roku 1913 ukončil středoškolské studium maturitní zkouškou a ještě téhož roku se přihlásil na lékařskou fakultu v Praze. Netrvalo ovšem dlouho a začala Velká válka a A. Richter musel narukovat. Působil jako medik, nejprve v Brně a posléze v řadě jiných částí rakouské monarchie. Po válce roku 1921 dokončil své lékařské vzdělání (promoval jako doktor lékařských věd). Praxi lékaře si plnil nejprve v Praze, poté v Lipníku, Ostravě a nakonec ve Valašských Kloboukách. Poslední jmenovaný kraj mu přirostl k srdci natolik, že se regionem začal zabývat i po vědecké stránce, a to především archeologické. Vedle své ordinace měl pokoj vybavený právě pro svoje vědecké účely. Výsledky jeho studií či bádání lze rozdělit do třech sekcí: 1. entomologická činnost (asi 20 000 exemplářů, dnes majetek MJVM), 2. přírodovědná činnost (neustále pracoval na herbáři Valašskokloboucka), 3. archeologická činnost (sbírka od

paleolitu až po středověk, dnes je majetkem Městského muzea ve Valašských Kloboukách; Tomašík 2001, 9).

4.3 Vlachovice „Ďulův kopec“

Níže uvedené informace pocházejí z nálezové zprávy č. j. 79/77 uložené v archivu Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně. Její autor není zřejmý, ale obsah se týká výzkumu, který prováděl muzejní spolek ve Valašských Kloboukách pod vedením A. Richtera na lokalitě Vlachovice trať „Ďulův kopec“ (pohřebiště KLPP).

Dne 19. 4. 1938 na této lokalitě vykopal František Doruška z Vlachovic žárový hrob se dvěma velkými a dvěma malými nádobami. Téhož roku našel již muzejní spolek v pískovišti další tři hroby, ze kterých se zachránily dva větší fragmenty z hrubých hrnců s uchy (inv. č. 901, 1, 2), rozpadlá červená urna (inv. č. 1811), střepy různé velikosti a kamenné hladidlo z nepravidelného oválného tvaru (na povrchu bylo jemně vyhlazené), dále šperky a zlomky bronzových předmětů: dvě bronzové, jednoduché náušnice (inv. č. 1805 a, b), které byly zeleně patinované o průměru 1,5 a 1,6 cm. Dalším zde nalezeným předmětem, byl dětský náramek ze širokého bronzového plechu, profilovaného širokým žebrovaním, dvakrát točeným (inv. č. 872), patinovaný (3,8 a 1,2 cm), dále zlomek z podobného náramku (inv. č. 873), zlomek bronzového náhrdelníku z krouceného drátu (inv. č. 874), šest zlomků z bronzových jehlic (inv. č. 875) a zlomek bronzové tyčinky z kulatého drátu (inv. č. 1854), o velikosti 1,5 cm.

Druhé pohřebiště bylo položeno níže na úpatí mírného svahu „Ďulova kopce“. Zde roku 1939 byly prokopány, při opravě cesty, tři žárové hroby. Téhož roku muzejní spolek pod vedením A. Richtera provedl v těchto místech výzkum na ploše 39,5 x 15 m a bylo objeveno 36 hrobů. Pozoruhodná je zde chudoba samotných pohřbů, protože nebyly nalezeny žádné šperky, ani bronzové předměty.

Níže uvedené informace jsou soupisem předmětů, které byly v jednotlivých hrobech nalezeny.

Hrob 1.

Byla nalezena silně zploštěná urna se dvěma uchy (inv. č. 1931), která byla povrchově silně leštěná, bez ornamentice a s kruhovým vysekaným otvorem ve dně. Dále osudí hrůškovitého tvaru (inv. č. 1960), se dvěma zvednutými plochými pupínky pod konickým hrdlem, zdobeno ornamenty.

Hrob 2.

Miska bez ornamentice s hranou na výduti (inv. č. 1986), s uraženým jedním uchem, byla hnědočerveně vypálená.

Hrob 3.

Amforovitá popelnice s kónickým hrdlem na baňatém břichu, se dvěma uchy na rozhraní a kruhovým otvorem ve dně (inv. č. 1954), byla ornamentovaná, černá a se stopami tuhování. Dále mísa s jedním uchem pod okrajem (inv. č. 1955), s hranou na výduti, povrchově zemité barvy, bez ornamentace.

Hrob 4. – 6.

V náleзовé zprávě o hrobech chybí informace.

Hrob 7.

Velká popelnice amforovitého tvaru bez uch (inv. č. 1971), s mírně kónickým hrdlem, světle šedé barvy, bez ornamentice.

Hrob 8. – 9.

V náleзовé zprávě o hrobech chybí informace.

Hrob 10.

Koflík se silně zvednutým plochým uchem (inv. č. 1957), tmavě šedý a hnědý, uvnitř leštěný tuhou, ornamentovaný. Dále osudí hruškovitého tvaru, se dvěma lomenými uchy a mírně protlačeným dnem, bylo ornamentované (inv. č. 1959) a hrubý hrnec (inv. č. 1963) se dvěma uchy pod okrajem, který byl světle hnědě vypálený.

Hrob 11.

V náleзовé zprávě o hrobě chybí informace.

Hrob 12.

Osudí se dvěma oušky pod silně kónickým hrdlem a mírně protlačeným dnem (inv. č. 1956), ornamentované a velká mísa se dvěma uraženými uchy (inv. č. 1962), zemité barvy.

Hrob 13.

V nálezové zprávě o hrobě chybí informace.

Hrob 14.

Velká amforovitá popelnice bez ucha, s vysekaným otvorem ve dně, ornamentovaná, sytě hnědá a šedá (inv. č. 1994).

Hrob 15. – 18.

V nálezové zprávě o hrobech chybí informace.

Hrob 19.

Urna se dvěma uchy na rozhraní a dvěma podlouhlými vertikálně položenými pupínky, ornamentovaná a černě leštěná (inv. č. 1975) a dvojuchý hrnec se dvěma obdélníkovými pupíky horizontálně položený a mírně protlačený pod okrajem, hnědočervený (inv. č. 1976).

Hrob 20.

Amfora se dvěma uchy na rozhraní kónického hrdla a baňatého břicha, ornamentovaná, jemně leštěná (inv. č. 2029).

Hrob 21.

V nálezové zprávě o hrobě chybí informace.

Hrob 22.

Dvojkónická popelnice okřínového tvaru s vysekaným otvorem ve dně, šedohnědá (inv. č. 1972) a popelnice ve tvaru zásobnice s vyhrnutým hrdlem na zploštělém břichu, s plastickou výzdobou (inv. č. 1973).

Hrob 23.

Popelnice ve tvaru zásobnice (inv. č. 1974), s plastickou výzdobou.

Hrob 24.

Zásobnice s válcovitým hrdlem a ohrnutým okrajem, s plastickou výzdobou (inv. č. 1987), džbánec s rozšířeným hrdlem, s rytou a plastickou výzdobou, tmavošedý (inv. č. 2032), a velká mísa se dvěma uchy sahajícími od okraje až po maximální výduť, zemité barvy (inv. č. 1992).

Hrob 25.

Urna se dvěma uchy, černě leštěná tuhou, bohatě ornamentovaná (inv. č. 1977), osudí hruškovitého tvaru se dnem splývající s boky a dvěma uchy u paty hrdla, ornamentované, černé, se stopami leštění (inv. č. 1978), dvojuchý hrnec (inv. č. 1981), a bezuchý hrnek, téměř hradištní tvar (inv. č. 1984).

Hrob 26.

Urna s mírně kónickým hrdlem, ornamentovaná, černá, se stopami tuhování (inv. č. 1979) a rozpadlý jednoduchý hrnek s uchem (inv. č. 1980).

Hrob 27.

Dvojkónická okřínová popelnice, červeně vypálená, bez ornamentice (inv. č. 2018), osudí se dvěma oušky na rozhraní hrdla a nízkého břicha, zdobené (inv. č. 2031), amfora se dvěma uchy, zdobená (inv. č. 2034).

Hrob 28.

Osudí s válcovitým hrdlem a lomeným břichem, s rytou a plastickou výzdobou (inv. č. 1985).

Hrob 29.

V nálezové zprávě o hrobě chybí informace.

Hrob 30.

Džbán s vyhrnutým hrdlem, s plastickou a rytou výzdobou (inv. č. 2033) a větší část hrubého hrnce, hnědočervená (inv. č. 2032).

Hrob 31.

Urna s kónickým hrdlem a dvěma uchy na rozhraní, s plastickou a rytou výzdobou, leštěná tuhou (inv. č. 2035).

Hrob 32.

V nálezové zprávě o hrobě chybí informace.

Hrob 33.

Urna s vysekaným otvorem ve dně, s plastickou a rytou výzdobou (inv. č. 1995), na obvodu dna jízva po úzké prstencové noze, a zlomek hrnce bez uch (inv. č. 1996).

Hrob 34.

Miska bez uch se dnem, který splýval s boky, bohatě zdobená (inv. č. 2020).

Hrob 35.

Koflík se silně zvednutým uchem, s ostrou hranou na výduti, zdobený, černě leštěný (inv. č. 1988) a dno s částí břicha z drobného džbánu (inv. č. 1933).

Hrob 36.

V nálezové zprávě o hrobě chybí informace.

Doplňek

Z tohoto pohřebiště pocházejí ještě další nádoby ovšem bez určení hrobů. Jde o velkou mísu se dvěma uchy, hnědočervená a šedá (inv. č. 1687), podobná mísa s uraženými uchy (inv. č. 1687), vysoká mísa s uchy od okraje (inv. č. 1698), velká zásobnice s přehnutým okrajem na válcovitém hrdle, šedočerná (inv. č. 1966), koflík se zvednutým uchem a mírně promáčknutým dnem (inv. č. 1683), amforovité osudí se dvěma uchy na mírném kónickém hrdle a s hranou na výduti, nezdobené (inv. č. 643), hrubý hrnc bez uch (inv. č. 1677), hrubý hrnc se dvěma uchy od okraje (inv. č. 1939), koflík se širokým, zvednutým uchem, uvnitř leštěný (inv. č. 1684), mísa se dvěma uchy od okraje a dvěma pupínkovitými výčnělky na okraji (inv. č. 1678), koflík s eliptickým dnem a uraženým uchem (inv. č. 1688), mísa se dvěma uchy a dvěma okrajovými pupínky skloněnými směrem dolů, hnědočervená (inv. č. 1689), džbán s vyhrnutým hrdlem, zdobený (inv. č. 642), amfora se silně kónickým hrdlem a dvěma uchy na rozhraní (inv. č. 1685), amforovité osudí, zdobené (inv. č. 1682), velký koflík se zvednutým širokým uchem eliptického tvaru (inv. č. 641), velká amfora se čtyřmi podélnými pupíky na obvodu maximální výdutě, hnědá (inv. č. 1699), amforovité osudí se dvěma uchy a plastickou výzdobou (inv. č. 1675), džbán se zvednutým uchem a plastickou výzdobou (inv. č. 1674), džbán s plastickou a rytou výzdobou, hlubokým dolíkem ve dně a jízvou se záseky kolem dna po ulomené prstencové nožce (inv. č. 1686), amforovitá popelnice se dvěma uchy, s plastickou a rytou výzdobou (inv. č. 1676), osudí s výrazným dnem na prstencové noze, s plastickou a rytou výzdobou (inv. č. 1819), amforovité osudí se dvěma uchy, zdobené (inv. č. 640) a rozpadlá miska s důlkem ve dně a hranou pod okrajem (inv. č. 1953).

4.4 Nálezové zprávy – archeologická činnost Aloise Richtera

Níže uvedené informace jsou přepisem z originálních nálezových zpráv V. Dohnala, které jsou uchovány v archivu Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně. Zprávy pojednávají o archeologické činnosti A. Richtera, který je v nich zapsán jako nálezce. Vzhledem k tomu, že A. Richter téměř vůbec nepublikoval, zvolil autor této práce, následující formu prezentace, aby tak doložil Richterův archeologický přínos společnosti. Uvedené nálezové zprávy V. Dohnala jsou především doplňkem výzkumu ve Vlachovicích v trati „Ďulův kopec“. Tyto nálezy byly zprvu umístěny v muzeu ve Valašských Kloboukách, později jejich sbírkový fond převzalo Oblastní muzeum ve Zlíně.

1.

Podle AÚ Brno, č. j. 886/60

-//- AÚ Praha, č. j. 1371/45

Lokalita: Vlachovice /okr. Val. Klobouky/

Trat': „Ďulův kopec“

Kultura: Mezolit

Druh: Povrchový sběr

Doktor Richter našel jaspisovou industrii.

Uloženo: Mus. Val. Klobouky

2.

Podle AÚ Brno, č. j. 448/47

Lokalita: Vlachovice /okr. Gottwaldov/

Trat': „Ďulův kopec“ kóta 349

Kultura: on aug industrie radiolaritového jaspisu

Č. j. ve Zlíně: 71/77

Nad soutokem řek Bojetínky a Rybníčky (kóta 349), konkrétně na pravém břehu potoka je středověké hradisko s valy. Před malým borovým lesíčkem na stráni porostlé jalovci našel Dr. Richter při kopání lužicko – slezských žárových hrobů pod drnem jaspisovou industrii – paleolit? r. 1939. Z pozdějších sběrů 1940 pochází značné množství jaspisového materiálu (185 kusů), tři bíle patinované úštěpky a jeden drobný kousek obsidiánu s korou.

Literatura: J. Skutil, Naše Valašsko 4. 4. 1938

3.

Podle AÚ Brno, č. j. 2300/46

Soupis I. L. Červinky

Lokalita: Vlachovice /okr. Val. Klobouky/

Trať: „Ďulův kopec“

Kultura: Paleolit

Druh: Povrchový sběr

Č. j. ve Zlíně: 310/70

V trati „Ďulův kopec“ nad soutokem Bojatínky a Rybníčky (kóta 349 m), u obecní pískovny našel A. Richter jaspisové odštěpky a jádrovitá škrabadla.

Literatura : Dr. J Skutil, Naše Valašsko IV./1938/212;VIII/1943/58 s obr.

Uloženo: Mus. Val. Klobouky

4.

Podle AÚ Brno, č. j. 1797/47

Lokalita: Vlachovice /okr. Val. Klobouky/

Trať: „Ďulův kopec“

Kultura: Paleolit

Druh: Povrchový sběr

Č. j. ve Zlíně: 311/70

Severně od osady na obecním pozemku „Ďulův kopec“ byly roku 1939 při výkopu A. Richtera lužickoslezských hrobů nalezeny i zlomky jaspisové, paleolitické industrie. Z těchto nálezů a povrchových sběrů byl získán nucleovitý, nazelenalý kus se širokými facetami (5.4, 4.8, 3.9 cm), jiný podobný z červeného jaspisu (č. inv. 870), boční rydlo z červeného jaspisu.

Z pozdějších sběrů (r. 1940) pochází čepelovitý silně prohnutý úštěp z nazelenalého jaspisu (6.7, 3.3, 1.1 cm), dále 11 čepelovitých jaspisových úštěpků, sedm čepelovitých mikrouštěpků, 185 atypických odštěpků z červeného a zeleného jaspisu, tři bílé patinované pazourkové úštěpy a drobný kousek obsidiánu s povrchovou korou.

5.

Podle AÚ Brno, č. j. 729/45

Lokalita: Vlachovice /okr. Val. Klobouky/

Kultura: Lužická

Druh: žárové pohřebiště

Č. j. ve Zlíně: 72/77

Dr. Richter zjistil ploché žárové pohřebiště bez kamenného obložení. Dosud 56 hrobů. Inventář keramický je velmi mladého rázu a připomíná Kostelec na Hané. Nápadný je nedostatek dvojkónických nádob.

Uloženo: Muzeum Val. Klobouky

4.5 Sumarizace poznatků archeologické činnosti muzejního spolku ve Valašských Kloboukách

Při vyhodnocení výše uvedených informací, lze konstatovat, že průkopníkem archeologické činnosti v tomto menším regionu je jednoznačně A. Richter. Právě díky němu se o tzv. Vlárský průsmyk (který byl v minulosti jistě důležitou obchodní tepnou) začala zajímat i odborná veřejnost. Toto tvrzení nepřímo potvrzuje i nebývalý zájem známého archeologa J. Skutila o toto území. Dnes můžeme s jistotou říci, že A. Richter se podílel na výzkumech v Tichově i ve Vlachovicích, toto ale není pravděpodobně jeho veškeré archeologické působení. V tomto případě se situace zpětně dohledává velice komplikovaně, jelikož (jak je uvedeno v textu), A. Richter téměř nepublikoval a muzejní spolek během téměř svojí 20 leté existence nevydal taktéž jedinou publikaci. I přes absenci odborných publikací lze jejich činnost hodnotit kladně, protože nebýt jejich zápalu, nezačalo by se pracovat na významných lokalitách, na které později navázaly další již profesionální výzkumy. Pro ilustraci lze uvést Vlachovice (KLPP), kde později prováděli výzkum např. Jan Pavelčík či Vít Dohnal. Toto žárové pohřebiště je jedno z nejvýznamnějších na celé jihovýchodní Moravě.

5 Krajské muzeum ve Vizovicích

5.1 Vznik Krajského muzea ve Vizovicích

Roku 1933 stejně jako v okolních městech, tak i ve Vizovicích se objevují snahy o založení vlastního muzea. Tato snaha se vizovickým povedla docílit právě v roce 1933, kdy byl založen spolek pod názvem Krajské museum ve Vizovicích. Z počátku se tedy opravdu jednalo spíše o spolek než o muzeum, a to z jednoho prostého důvodu. Největším problémem bylo ve své době najít vhodné prostory pro stálou sbírku muzejních předmětů. Podle dochovaných informací se dozvídáme, že ve Vizovicích nebyl prostor, kde by bylo alespoň možné shromažďované památky uskladnit. Sběratelská činnost však byla rozsáhlá, protože muzejní pracovníci si byli vědomi, že při rychlém všestranném rozvoji kraje, je nutné zachránit pro muzejní účely vše, co má vztah k jeho minulosti. V prvopočátku byly předměty proti předpisům uskladňovány na půdě v předzámčí, ve vizovické faře a v bytech muzejních pracovníků. Tento netradiční způsob ukončil Josef Čižmář, který získal jedinou vhodnou místnost v předzámčí, a to pouze pro muzejní účely. Krajské muzeum se tedy dostalo do definitivního umístění ve druhém poschodí vizovického zámku za velmi vhodných podmínek, díky tomu byly drahocenné zámecké sbírky neporušeny a zachovány. Část muzejních sbírek byla brzo nainstalována v šesti místnostech (foto 11). Se vznikem muzea je nutno zmínit Františka Jandíka, který se stal jeho prvním předsedou a dále pak Jaroslava Žílu, který v muzeu působil jako dlouholetý ředitel (Struhala 1948, 78–79).

5.2 Významná osobnost Krajského muzea ve Vizovicích – Jaroslav Žíla (1892 – 1970)

Jaroslav Žíla (foto 10) se narodil 11. 8. 1892 ve Vizovicích ve mlýně na „Lúkách“. Vyrůstal v rodině starých a bohatých kantorských tradic. Studoval a maturoval na české reálce v Kroměříži. Následně absolvoval abiturientský kurs při čsl. obchodní akademii a také Obchodní běh na technice v Praze. První světovou válku prožil na východní frontě, kde dosáhl hodnosti kapitána. Po válce nastoupil do banky Slávie v Brně a od roku 1929 byl přednostou filiálky Slávie v Mor. Ostravě.¹⁹ V roce 1933 se podílel na zakládání nového Krajského muzea ve Vizovicích. Rozsah jeho zájmů byl široký. Od roku 1912 až po 1945 sbíral, mapoval a fotograficky dokumentoval život a kulturu lidu v dědině Lípa u Gottwaldova (dnešní Zlín). Díky tomu patrně získal přídavek Jaroslav Žíla-Lipjan. Byl to zakladatel, redaktor a vydavatel

---

¹⁹ Dokument/archiválie, uložena v Muzeu jv. Moravy ve Zlíně

Podřevnicko – vlastivědné kroniky, která vycházela v letech 1939 – 1941 a 1946 – 1948. J. Žíla byl prvním autorem, který do naší národopisné literatury uvedl termín Podřevnicko, jímž označil teritorium bývalých panství Lukovského, Vizovického, Zlínského a Malenovického, které tvoří důležitou přechodovou etnografickou oblast, ležící mezi Valašskem, Slováckem a Hanou. Žílovo vymezení hranic Podřevnicka přispělo k dalšímu zkoumání etnografické diferenciaci jihovýchodní Moravy (Pavlišník 1967, 3–4).

5.3 Publikace týkající se archeologické činnosti (1939 – 1941)

Níže uvedené informace jsou převzaty z časopisu Podřevnicko, který vydávalo Krajské muzeum ve Vizovicích. Jedná se ryze o publikace autora J. Žíly (Žíla 1939, 1940, 1941).

Zajímavosti a nálezy v Deštné (Žíla 1939)

Deštná je malá vesnice na katastrálním území dnešních Slušovic. Nalézal se zde hrad zvaný „Hrádek“, který patřil ve 13 – 14 stol. vladyckému rodu Šárovců. V 15. stol byl opuštěn a zpustl. V roce 1939 J. Žíla poznamenává „*Jen s námahou jsme mohli dnes už odkrýt zřícené zdivo. Věky, vichřice válek přehnalý se přes Hrádek i Deštnou*“ (Žíla 1939, 19).

Další zaznamenané nálezy jsou z pláně zvané „Zlatnica“, kde se v minulosti často nacházely zlaté mince (tzv. duhovky). Ještě v roce 1929 tady našly děti ze školy (Všeminy) zlatou minci, která byla uložena tehdy ve škole ve Všemíně (Žíla 1939, 21). Jména tratí a vrchů Hradištká, Hranice, Tábor, Táborec, Vartovňa, Můstky, Šance jsou známé tím, že se zde vyoraly podkovy, různé železné nástroje, šípy, dělové koule a kosti v hromadných hrobech. Toto jsou pádné doklady pohnuté historie této zapomenuté dědiny (Žíla 1939, 21–22).

Nejzajímavější nález ovšem pochází z roku 1936, kdy 22. února skácel rolník J. Halžík z č. p. 5. (Deštná) na trati „Šance“ hrušku, která stála u polní cesty, vedoucí z „Hranic“ a Chrastešova ke „Hrádku“. Pod pařezem byl nalezen kámen, který vykazoval lidské tvary. Po důkladném očištění bylo zjištěno, že se jedná o mužskou figurku vyřezanou z křemene. Tato figurální postava připomíná sedícího bůžka. O jejím původu se můžeme dnes jen domnívat. J. Žíla se domníval, že se jednalo o ozdoby z některého ze sálů nedalekého „Hrádku“ (asi 600 m). Stáří odhadoval asi na cca 500 let. J. Žíla popisuje, že sošku později převzalo muzeum ve Zlíně (Žíla 1939, 22).

Neolitické a jiné nálezy v Lípě (Žíla 1940)

V letech 1923 – 1926 přinesly děti z „Pasek“ učiteli Boh. Struhalovi hnědě zbarvené kousky tvrdého kamene, v nichž hned B. Struhal poznal odrůdu chalcedonu (tzv. pazourek).

Šlo celkem o sedm kusů, povětšinou valounů, různě světlé i tmavohnědě zbarvené (Žíla 1940, 40). Na základě těchto poznatku se J. Žíla osobně vydal na označenou lokalitu (Pekárna č. 98, parc. č. 1514). Z jeho zápisků se dozvídáme: „*Pátral jsem zejména bedlivě po kulturních jamách, obydlích to lidi mladší doby kamenné, čili neolitické. Toto povrchové, i když důkladné ohledání celé lokality neskýtalo však sebemenšího náznaku, že by v těchto místech mohly kdy být chýše pravěkého člověka, nebo dokonce sídliště – osada. Půda celého pole byla jednolitá. Nikde jsem nespatriil světlejších nebo temněji zbarvených skvrn půdy, které by k této domněnce opravňovaly*“ (Žíla 1940, 40). Z celkového vyhodnocení jeho zprávy se můžeme domnívat, že ani zdejší prostředí nijak neodpovídalo trvalejšímu neolitickému osídlení. Místo je téměř 550 m n. m. a je daleko od vody. Nejbližší vodní zdroje se zde nalézají asi 4 km severně, anebo 2 km jižněji. Ve druhém případě se jedná o velmi srázné provodovsko – želechovické údolí. Navíc chalcedon se zde, ani poblíž nevyskytuje a byl do těchto míst importován ze severu. Jediný nález, který se podařilo J. Žílovi zachytit byl větší tmavohnědý valoun pazourku ve váze 13 dkg, který ležel u cesty (Žíla 1940, 40). Z nalezených osmi kusů pazourků bylo možné dva považovat za nástroje. Jeden nápadně připomínal rydlo či škrabadlo a druhý by mohl být jehlou, šídlem nebo vrtačkou. Jeho tenčí konec nese známky častého používání a je ztupený. Zadní plocha se jevila uhlazená (Žíla 1940, 41).

Roku 1902 bylo objeveno kolo při osívání písku v řečišti řeky Dřevnice, v místech za pozemky rolníka J. Macha č. 106. Zprvu nebylo zřejmé, zda se jedná o vozové kolo. Po podrobném prohlédnutí však bylo jasné, že pochází z ruského děla. Datování bylo odhadováno na dobu tažení vojsk cara Alexandra Podřevničím během bitvy u Slavkova. Toto kolo bylo nalezeno částečně porušené a scházely kusy loukotě. Bylo 125 cm vysoké a skládalo se ze šesti dílů. Loukotě byly osm centimetrů silné. Železná obruč byla šest centimetrů široká a měla na obvodu střídavé výstupky, které tvořily hlavice silných hřebů o průměru 4,5–5 cm, vbitých do kola (Žíla 1940, 42).

Další nález byl zaznamenán dne 8. července 1939, kdy Antonína Novotná, roz. Válková z Lípy č. 33, našla při koupání v řece Dřevnici pod lesem „Pokladnicí“ černý předmět, lopatovitového tvaru, který částečně vyčníval z vody. Následně byl už za pomoci ostatních lidí vytažen z černé, mazlavé a rašelinovité hlíny. Na první pohled bylo patrné, že se jedná o paroh statného zvířete. Ostny byly bohužel již ulámané. Tento nález byl nahlášen místnímu sběrateli starožitností E. Scholastrovi, který následný den provedl v místě nálezů osobní průzkum. Nalezeno však bylo pouze několik úlomků a jeden větší hrot ze stejného parohu. Paroh byl prosáklý vodou a měl černou barvu, na vzduchu posléze zšedivěl. O den později šel ještě

ohledat místo J. Žíla, ale už nic nenalezl. Paroh byl zajištěn pro Krajincké muzeum ve Vizovicích (Žíla 1940, 42–44).

Hradištní kultura v Lužkovicích (Žíla 1940, 1941)

Na východní straně obce Lužkovic se svažuje kopec, jednak směrem západním k potoku Novinovému a jednak ke Dřevnici. Jeden jeho výběžek je posunutý jihozápadním směrem a má tvar připomínající ostruhu. Podle dochované lidové tradice zde stávala tvrz. Eduard Peck ve své knize Okresní hejtmanství holešovské (Peck 1892) uvádí, že se tady našly střepy hliněných nádob. Lokalita sama je mezi místními známá jako „Na tvrzi“. (Peck 1892, 127).

V letech 1940 – 1941 zde působil i J. Žíla. Popisuje, že na „Tvrzi“ se rýsují pouze zbytky příkopu s nepravidelným oválným valem, který byl však díky stavební činnosti silně poškozen. Část valu byla úplně odstraněna (především na jižní straně). Také příkop na severní straně se zdál být zvýšený. Na straně východní a západní vypadají příkopy jako původní a jsou i hlubší (tento rozdíl je znatelný ještě dnes). J. Žíla se domníval, že v rohu severovýchodní části valu (kde končí hospodářské budovy p. Bobála č. 34) byl vjezd. Zaznamenaná obytná budova tvrže stávala na vyvýšeném místě (parc. č. 119/1). Je to místo podobající se obdélníku o rozměrech 30 x 26 m. Příkop kolem tohoto místa byl 2 – 3 m hluboký a byl ve svém největším rozpětí 6 – 10 m široký. Celý obvod valu měří cca 130 m. Budovy zde byly patrně dřevěné, neboť kromě zdiva v jihozápadním rohu a taky v rohu protějším (severozápadním), nebylo zdivo nikde zjištěno. Navíc se zdá, že tyto zbytky zdí nejsou součástí vlastní stavby tvrže (Žíla 1940, 15).

J. Žíla provedl i nějaké vlastní sondy, také na parc. č. 119/1 a podle jeho slov našel několik menších úlomků nádob, jezdeckou ostruhu a zubno z koňské uzdy. Vrstva hlíny byla nekompaktní a měla všechny známky toho, že sem byla dovezena z jiného místa. Keramické nálezy patřili více nádobám (Žíla 1940,16).

Daleko bohatší na keramiku byla odkrytá kulturní vrstva na severním valu (parc. č. 119/2 a 221). Zde byla v hloubce 60 – 70 cm objevena 40 – 50 cm silná popelová vrstva, která byla místy mazlavě černá. Byla také hojně promísená dřevěným uhlím s velkým množstvím fragmentů nádob. V popelavé vrstvě se také nacházel kus vypálené hlíny s otisky stébel od slámy. Nalezené keramické fragmenty patřily vesměs do doby hradištní (starší a mladší). Jsou z hrubé směsi hlíny a písku. V některých případech je přítomná i značná příměs slídy i tuhy. Střepy měly obvykle šedou barvu a některé střepy z hutné směsi jsou načervenalé jako po vypálení. Nádobky byly zhotoveny na hrnčířském kruhu. Mezi střepy nebyl ani jeden, který by měl na sobě ucho či výpustek. Jeden fragment měl ovšem na hrdle díru o průměru 5 mm. Podle nalezených fragmentů se lze domnívat, že se jedná o nádoby štíhlého tvaru, kromě

střepů z hrubší směsi (na povrchu i vlnovky). Ty byly pravděpodobně z větší nádoby. Několik zlomků bylo z nádoby, která byla zhotovena z černé zrnité směsi, a jsou v ní patrné zrnka slídy. Tato nádoba měla obzvlášť silné stěny asi 4 cm. Její dno mělo průměr asi 31 cm. Světlý rozměr vnitřku nádoby u dna byl 23 cm. Tato nádoba byla také zhotovena na hrnčířském kruhu a její vnější i vnitřní strana byla vyhlazena červeným mazem (Žíla 1940, 16).

Některé dna mají na své vnější straně charakteristické značky v podobě komářích noh, mřížek nebo pouhých profilových čar. Jeden fragment je vyzdoben rytou vlnovkou a nepravidelně vodorovnými pruhy, které jsou vryté do vnitřní strany. Celkem bylo nalezeno a rozříděno 468 kusů úlomku, nejméně ze 136 nádob různých tvarů a velikostí. Okraje a hrdla fragmentů jsou zdobeny převážně vodorovnými vrytými čárami. Některá hrdla jsou dovedně více či méně hladce profilovaná. Charakteristická vlnovka této kultury ovšem převládá. Zdobení je buď jednotlivě, nebo ve svazcích na hrdelním okraji, na hrdle či na výduti. Některé zlomky výdutě jsou zdobeny i celou sadou rytých vodorovných čar. I zde charakteristická vlnovka neschází (Žíla 1940, 17). Jsou zde také fragmenty podhrdlí s trojitou vlnovkou a s vlnovkou s ostrými rohy, která vypadá jako zubatá ozdoba. Dále fragment, na kterém je znázorněn ornament s rytými, šikmými, sbíhajícími se čárkami a vypadá na zlomku jako smrková větvička (Žíla 1940, 17).

Uvedené nálezy (obr. 11) jsou později ještě doplněny ústními výpověďmi samotných obyvatel žijících v Lužkovicích, kdy při kopání základu pro chlév (východní okraj vlastní tvrze) narazil jistý p. Bobál na množství popela. Podle jeho slov by se mohlo jednat pravděpodobně o odpadní jámu bývalé tvrze. Místní „výměnkářka“ v Lužkovicích vypravovala, že při kopání v zahradě (dnešní místo v příkopu na severovýchodní straně tvrze), našla zuhelnatělé obilí. Podle jejích slov ho měla delší dobu uskladněné, ale nakonec ho vyhodila (Žíla 1941, 39–41).

5.4 Nálezové zprávy dochované z Krajinského muzea ve Vizovicích

Níže uvedené informace jsou opisy z originálních rukopisů nálezových zpráv Krajinského muzea ve Vizovicích. Nyní se tyto rukopisy nacházejí v archivu Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně pod označením: Pozůstalost Jar. Žíla – přírůstkové číslo 136 – B – 70. U muzea ve Vizovicích není možné počítat s registračním číslem jednotlivých nálezových zpráv, jelikož ještě nedošlo k pokročilému zpracování tohoto materiálu.

Chrastešov

Na Chrastešovském poli s pomístním názvem „Za hrušků“ našel Jiří Mikuláščík, rolník z Jasenné, kamenný mlat. Tento mlat byl darován faráři Hrejsovi. Tato zpráva byla sdělena

J. Žilovi 21. 7. 1941 v hospodě na Chrastešově. Autor si ve zprávě poznamenal, že musí zjistit osud mlatu. Jestli se tento cíl podařil splnit, dnes není známo.

Dne 11. 7. 1941 našel J. Žíla na poli s pomístním názvem „Padělky“ úlomky popelnic. Autor dále popisuje: „Nálezíště toto je místním lidem dávno známo. Již v letech 1894–1923 nacházel tu úlomky tehdejší majitel rolník a starosta na Chrastešových. Úlomky popelnic daroval školám do Všeminy, Vizovic a Jasenné. Nejvíce jich poslal na valašsko-hanáckou výstavu do Holešova r. 1914. Také ve Vizovickém museu jsou úlomky a jedna menší nádoba. Jednou při orání narazil na 4 kameny. Patrně to byla obruba kolem popelnic“.²⁰ J. Žíla se 27. 4. 1943 vydal do holešovského muzea pátrat po úlomcích z výše zmíněné lokality. Ve své zprávě dále konstatuje...“nenašel jsem je tam a o existenci jejich není přítomnému a současnému správci muzea Struhalovi ničeho známo“.²¹

Jasenná

V roce 1940 se našla další bronzová sekyrka s ouškem. Byla darována vizovickému muzeu. Je menší než sekyra z Lípy, která je popisována níže. Její rozměry jsou 7,8 cm na délku a v menším otvoru pro topůrko je průměr 2,2 cm. Sekyra je silně měděnkou patinovaná, ouško již bylo upadlé. Kromě dvou žeber s dvou ráfků nemá žádné jiné zvláštní ozdoby. Ostří sekyrky je 3,5 cm dlouhé. Tomuto nálezu se také věnuje B. Struhala v Podřevnicku (Struhala 1948, 56–62).

Lípa

Při bourání chalupy J. Gajdošíka č. p. 14 se v peci našel kožený měšek, který byl zazděný, a bylo v něm plno měděných mincí. Tento nález si mezi sebou rozdělili přítomní lidé a další osud tohoto nálezu není znám.

Roku 1940 se našla na poli p. J. Štefky, rolníka s č. p. 9, na trati zvané „Snozka“ bronzová sekyrka s ouškem (obr. 7). Byla nalezena při orání a následně byla předána do péče vizovického muzea. Sekerka je 11 cm dlouhá, ouško zachovalé a má na obou stranách ozdobu. Ta se jeví jako dvojzub na tyči v obdélníku 5,2 cm dlouhý a 2,2 cm široký. Sekyrka je v nejužším místě 3,8 cm široká, ostří je 4,8 cm dlouhé a otvor pro topůrko je nepravidelný, elyptovitý s rozměry 3,2 cm a 2,4 cm. Ozdoba dvojzubu je na jedné straně již málo zřetelná. Tomuto nálezu se věnuje Bohumil Struhala v Podřevnicku (Struhala 1948, 56–62).

---

²⁰ Dokumenty/rukopisy, fond Krajského muzea ve Vizovicích, uložené v Archivu Muzea jv. Moravy ve Zlíně

²¹ Tamtéž

Lutonina

V Žilových záznamech se také objevuje bronzová sekyrka nalezená v Lutonině. Bohužel, u tohoto nálezu není žádný popis. Pouze se zde nalézá nákres, ze kterého je patrné, že délka sekyrky byla 14 cm a délka ostří 3,4 cm. Otvor pro topůrko je 3 cm široký.

Neolitická sekyrka

Byla předána k prozkoumání J. Žilovi 25. 2. 1940 od E. Scholastera. Podle prof. Vodičky, prof. mineralogie je ze serpentinu-hádce silně tmavohnědá až černá. Obuch byl nalezen při cedění studny „rytíře Gýry“ na Klečůvce, avšak nedalo se zjistit kdy. Dárce byl Jan Krajča z Želechovic, nicméně jeho jméno je nejisté, protože se dotyčný často identifikoval pod jinými jmény. Předmět byl pravděpodobně schován na neznámém místě, pravděpodobně v domě, jako tzv. hromový kámen proti ochraně před blesky a neštěstím. Tyto předměty se v takovém kontextu nacházejí často. Sekyrka byla roku 1940 uložena ve Vizovicích, kam byla darována sběratelem Scholasterem. Vlastní rozměry sekyrky jsou na výšku 4,2 cm, na délku 9 cm a tloušťka činila 2,8 cm. Uvnitř se nacházel otvor o průměru 1,6 cm.

Příluky

Asi roku 1893 bylo na Příluku vykopáno měděné dláto. Tamní bednář ho použil při pobíjení obručí na sudech, čímž rozklepal jeho ostří a také odprýskal patinu.

Ublo

V Uble na kopci zvaném „Valušnica“ se našla v roce 1886 keltská sekyrka. Zde je nutné provést ještě další výzkum, který by mohl vést k nalezení prehistorických památek.

Zádveřice

Roku 1904 se našly v Zádveřicích bronzové náramky. Není vyloučeno, že u nich byly ještě nějaké další předměty.

Želechovice

Na stavební ploše č. p. 350 v Želechovicích v hloubce asi 120 cm se při stavbě domu našly popelnice, jejichž úlomky i s náčrtky byly darovány Krajinskému muzeu ve Vizovicích. Byly to úlomky z jedné větší a ze dvou menších popelnic.

Začátkem 20. století byly nalezeny popelnice na stavební ploše 209/1 při stavbě hostince. Z těchto popelnic se bohužel nic nezachovalo.

Další popelnicové fragmenty byly nalezené na zahradě učitele Filipiho č. p. 183. Zdá se, že se jednalo o fragmenty ze tří nádob. Datování bylo přiřazeno do období KLPP. Šířka první popelnice byla 49 cm a výška 35 cm. Průměr dna z jeho vnější strany činil 19 cm. Druhá popelnice byla 44 cm vysoká s šířkou dna 20 cm. Vnitřní světlost hrdla byla 31 cm. Ke třetí popelnici se bohužel nepovedlo dohledat bližší popis. V nálezové zprávě je však poznámka, že všechny tři nalezené popelnice neměly ucha. Doposud se zachovalo několik fragmentů, které byly uloženy v muzeu ve Vizovicích.

5.5 Sumarizace poznatků archeologické činnosti Krajinského muzea ve Vizovicích

Na závěr je potřeba uvést, že Jaroslav Žíla se zajímal o historii a činnost muzea jako o jeden celek. Archeologická činnost tedy nebyla hlavní náplní muzea, ale spíše jako doprovodný prvek. Při vyhodnocení Žílových prospekci jasně dominuje jeho působení v Lužkovicích, kde se patrně nalézala tvrz z hradištního období. Ta ale nesmí být chápána jako sídliště nebo rozsáhlé hradiště. Malá rozlehlost tvrže tuto hypotézu ani nepřipouští. Podle dosavadních závěrů vyvozených ze stavu poznání jde o vladycké, nebo zemanské sídlo jednoho rodu. Valy nebyly moc vysoké a příkop nebyl nijak zvlášť hluboký, proto se dnes přiklání k interpretaci, že se jedná spíše o zesílenou ohradu. Samotný val byl zřejmě zesílen dřevěnou ohradou, která běžela po jeho hřbetu. V historických zprávách není žádná zmínka o středověké tvrzi či hradu v Lužkovicích.

6 Krajské (později Oblastní) muzeum v Gottwaldově

6.1 Vznik Krajského (Oblastního) muzea v Gottwaldově

Po ukončení první světové války se ve Zlíně objevily vážně míněné pokusy o založení muzea jako vlastivědného zařízení se sbírkami místní historie. Netrvalo dlouho a muzeum opravdu vzniklo ovšem ne v tradiční podobě, ale jako specializovaná expozice, která zahrnovala z převážné části sbírku obuvi. Tak tedy vzniklo roku 1930 *Baťovo muzeum ve Zlíně*. Téměř ihned začaly přibývat nové přírůstky různého charakteru (např. roku 1931 byly muzeu odevzdány stříbrné mince ze 17. století; Pokluda 2002, 11–13).

Současně také probíhaly snahy o zřízení Městského muzea. To oficiálně vzniklo roku 1935, kdy bylo přijato do Svazu československých muzeí (začalo se používat razítko: Muzeum města Zlína). Problém ovšem byl v tom, že toto muzeum existovalo spíše jen na papíře, než v praxi. Hlavně z důvodu absence vlastního prostoru. Sbírané exponáty se po dlouhou dobu skladovaly na radnici. Věci se výrazně daly do pohybu roku 1944, kdy se začalo horečně jednat o finálním umístění muzea. Zároveň již dozrál záměr koordinovat působení tří zlínských pracovišť (městské muzeum historicko-archeologické, baťovské muzeum přírodovědné a obuvnické muzeum). Těmito plány a koncepcím ovšem učinilo konec spojenecké bombardování Zlína 20. listopadu 1944. Pro město to byla naprostá katastrofa. Události se výrazně zlepšily roku 1946, kdy muzeum dostalo do správy zámek na Lešné. V květnu 1948 bylo již muzeum zpřístupněno veřejnosti. Tehdy byly k užívání vyčleněny čtyři místnosti, které se s přibývajícemi sbírkami staly nedostačujícími, a tak se hledaly nové prostory. Ty se našly na malenovickém hradu roku 1951, kam už koncem léta téhož roku byla převezena část sbírek z Lešné. Zároveň probíhaly opravy tohoto objektu a tím přibývaly další volné místnosti. Ty mohly poskytnout ideální zázemí pro zamýšlené krajské muzeum, které nemohlo dříve vzniknout právě pro nedostatek volného prostoru. Opravy hradu natolik pokročily, že v létě 1952 dostaly tyto záměry pevnější podobu a vše se již připravovalo na založení Krajského muzea (tehdy) v Gottwaldově (Pokluda 2002, 21–26).

Krajské muzeum v Gottwaldově bylo oficiálně ustanoveno k 1. 1. 1953. Tímto aktem došlo ke sjednocení předcházejících muzejních aktivit, a to nejen v Gottwaldově, ale v celém kraji. Muzeum postupně začalo přebírat sbírky ostatních lokálních muzeí či muzejních spolků po celém kraji. To se ovšem nelíbilo právě členům (často i zakladatelům) menších lokálních muzeí. Zřízení krajského muzea ovšem představovalo novou kvalitu. Mohlo se pochlubit především svými prostory, protože postupně zahrnovalo budovu tzv. Tyrolu v areálu Zooparku

Lešná, Malenovický hrad, ale také nově Zlínský zámek. V roce 1956 začalo muzeum vydávat vlastní časopis Zprávy Krajského muzea v Gottwaldově. Tento časopis byl vydáván do roku 1968, kdy nastala delší odmlka a publikační činnost byla obnovena až rokem 1976. Tehdy už časopis nesl nový titul Zprávy oblastního muzea jihovýchodní Moravy v Gottwaldově. Od 90. let se titul ještě jednou změnil a začal vycházet pod názvem Acta musealia (Wicherek 2002, 31–34).

6.2 Vývoj archeologické činnosti Krajského (Oblastního) muzea v Gottwaldově (1953 – 1989)

Se zřízením Krajského muzea v Gottwaldově roku 1953 nastala nejvýznamnější etapa archeologického bádání, neboť tímto aktem bylo vytvořeno první odborné pracoviště tohoto druhu v regionu, a tím se dostalo úsilí muzejních archeologů na profesionální úroveň. První úkoly směřovaly ke stránce organizační, neboť takové zaměření nemělo v kraji přímého předchůdce. Archeologické oddělení, laboratoře a depozitáře, to vše vznikalo od základů (Langová 2002, 80).

První kroky archeologické činnosti jsou spojeny s antropologem Jiřím Pavelčíkem, který je vedl v letech 1953 – 1956. Prvním významným úkolem bylo vytvoření archeologické sbírky, jejíž základy byly celkem skromné. Koncepce výzkumného zaměření nově vzniklého pracoviště byla značně široká a zahrnovala celý region jihovýchodní Moravy. V těchto letech začaly probíhat první vlastní, především záchranné či zjišťovací výzkumy například na „Ďulově kopci“ u Vlachovic (žárové pohřebiště kultury popelnicových polí), v Žopech (neolitické sídliště), Dobroticích, Veletinách, Hradčovicích, Hradské nivě u Bojkovic (tři slovanské mohyly), Uherském Brodě (sídliště z doby římské), ve Veselý nad Moravou (první větší soubor středověké keramiky) či v samotném Gottwaldově (objekt z pozdní doby bronzové). V letech 1953 – 1956 vydalo muzeum dva sborníky: Nové archeologické výzkumy v kraji Gottwaldovském v r. 1954 a Archeologické výzkumy v Gottwaldovském kraji roku 1955 (Langová 2002, 80–81). Nově vzniklé muzeum převzalo brzy po svém založení jako své pobočky také původně samostatná muzea ve Vizovicích a Napajedlích. V roce 1955 přešlo dočasně do jeho správy i Staroslovanské Muzeum ve Starém Městě, založené a dlouhodobě vedené známým amatérským archeologem A. Zelnitiem. Ostatní muzejní instituce na území Gottwaldovského kraje spadaly pod metodické vedení Krajského muzea (Langová 2002, 81).

V letech 1956 – 1969 převzal vedení archeologické sekce Vít Dohnal (foto 12). Od jeho příchodu bylo archeologické pracoviště krajského (později oblastního) muzea již trvale obsazeno školenými archeology, čímž byl vytvořen předpoklad pro dlouhodobý rozvoj

a koncepci v oboru. V této době bylo již plně vytvořeno zázemí pro archeologické výzkumy (vybavení depozitářů, laboratoře atd.) na malenovickém hradě. První úkol V. Dohnala byl především na úseku osvěty a popularizace archeologické činnosti. Roku 1958 vznikla v prostorách malenovického hradu první expozice s názvem Pravěk východní Moravy (Langová 2002, 82). Od roku 1959 se začal rozvíjet systematický terénní průzkum, obzvláště záchranný. Po dobu svého působení v gottwaldovském muzeu provedl V. Dohnal celou řadu drobných či rozsáhlejších výzkumů (záchranné i zjišťovací). Tato aktivita výrazně obohatila sbírkový fond, ale rovněž přispěla k doposud málo známé pravěké minulosti východní Moravy. Mezi nejdůležitější patřily výzkumy žárových pohřebišť kultury popelnicových polí ve Vlachovicích, Sidonii, Tichově, Bojkovicích, Bzenci, Tvarožné Lhotě a v Gottwaldově – Prštném; nejrozsáhlejší z nich se odehrál v letech 1962 – 1963 v Sehradcích – Slopném, kde bylo prozkoumáno 472 hrobů. V Místříně bylo zjištěno birituální pohřebiště z doby laténské a část řadového pohřebiště z mladší doby hradištní. U Velkého Ořechova bylo zkoumáno laténské sídliště a u Lipové u Slavičina byl proveden zjišťovací výzkum dvou slovanských mohyl. V letech 1960 – 1964 probíhal také sondážní výzkum na pravěkém hradisku Šumárník nad obcí Kněždub. V roce 1963 byly nově nabyté nálezy slavnostně představeny veřejnosti na úspěšné retrospektivní výstavě s názvem Pět let archeologických výzkumů na východní Moravě. Po nástupu V. Dohnala na místo muzejního archeologa započal také slibně druhý pokus o vydávání archeologického periodika regionálního formátu s názvem Pravěk východní Moravy. Nakonec ale vyšly pouze dva ročníky (1958 a 1961). Dlouholetý úspěšný vývoj archeologického pracoviště spojený s V. Dohnalem skončil v roce 1969 jeho odchodem do olomouckého muzea (Langová 2002, 83).

V následujících letech se na místě muzejního archeologa vystřídali Stanislav Stuchlík (1969 – 1972) a po něm krátce Bohuslav Klíma. Oba tyto badatelé nakonec odešli do různých institucí v Brně. Během jejich působení proběhlo několik menších výzkumů, z nichž nejznámější byl asi průzkum slovanské mohyly v Kostelci – Štípkě. Archeologický post zůstal nějakou dobu neobsazen až do příchodu Jiřího Kohoutka (foto 13) v roce 1976 a Jany Langové v roce 1977. Toto bylo v historii muzea poprvé, kdy se na archeologické činnosti podíleli dva odborní pracovníci. Dosud byla práce zaměřená především na období pravěku, ale s nástupem výše zmiňovaných archeologů se pozornost rozšířila i na období středověku, kde se brzy zaznamenaly značné úspěchy. Po převzetí a zpracování archeologických sbírek z muzeí ze Slavičina a Valašských Klobouk se začal J. Kohoutek specializovat na oblast středověké archeologie. Začínají se systematicky zkoumat zaniklé středověké hrady v regionu východní Moravy. V letech 1977 – 1982 se uskutečnil jeden z významných výzkumů na hradě Brumov.

Akce tohoto typu patřila svým rozsahem k největším na Moravě. Shrnující výsledky jsou k vidění přímo na brumovském hradě, kde byla zřízena expozice. V následujícím období bylo pomocí zjišťovacích sond zkoumáno dalších 16 zaniklých hradů. Jedná se především o oblasti Vizovicka, Hostýnska a Vsetínských vrchů (např. Rýsov, Starý Světlov, Engelsberk, Šaumburk, Chlum, Křídlo, Skalný, Pulčín, Rožnov a další). Nutné zmínit, že k úspěšnému plnění náročných výzkumů výrazně přispěli lidé z Hnutí Brontosaurus. V roce 1983 byl zahájen dlouhodobý výzkum nejznámějšího gottwaldovského hradu Lukova. Tento výzkum s různou intenzitou probíhá až do současnosti. Získaný materiál se stal základem sbírky středověku. Tato specializace později vyvrcholila vydáním publikace Hradů jihovýchodní Moravy (Kohoutek 1995), kde jsou komplexně shrnuty výsledky výzkumů zaměřené na poznání vývoje hradní architektury 12. – 15. století v našem regionu. Gottwaldovská archeologická aktivita se samozřejmě nesoustředila v 70. a 80 letech pouze na středověké hrady. Probíhaly také větší záchranné či zjišťovací výzkumy např. v Chrastešově, Velkém Ořechově (zaniklá raně středověká osada), v Rackové či přímo v Gottwaldově – Malenovicích (neolitická sídliště). Asi nejrozsáhlejší byl v trati „Kráčiny“ u Tlumačova, kde byla objevena polykulturní lokalita (výzkum probíhal v letech 1989 – 1990). V této době se začal objevovat nový druh archeologa – amatéra, tzv. detektorář. Výsledek spolupráce s těmito neprofesionálními hledači byl objev prvních hradisek púchovské kultury, který byl zároveň spojen s nálezy unikátních depotů železných předmětů (Langová 2002, 83–85).

Výsledky archeologické činnosti byly veřejnosti prezentovány v podobě výstav či expozic. Například v roce 1983 byla na malenovickém hradě otevřena expozice Pravěk jižního Valašska, kterou připravil právě J. Kohoutek. Zároveň zpracoval také scénář další expozice s názvem Pravěk jihovýchodní Moravy. Tohoto roku byly prezentovány v prostorách zlínského zámku i výsledky dlouholeté výzkumné práce z Brumova. Tato výstava nesla název Hrad Brumov ve světle archeologických výzkumů. Roku 1988 se Oblastní muzeum stalo spolupřátelkou VI. celostátní konference s mezinárodní účastí pod názvem Geofyzika v archeologii. Během této příležitosti byly otevřeny výstavy Nové metody v archeologii a Hradů jihovýchodní Moravy. Další vývoj (pokračovala spolupráce se školami) přinesl doplněk regionální výuky dějepisu (diafon Pravěké osídlení gottwaldovského okresu). Dále také probíhala spolupráce s archeologickými nadšenci, kteří se soustřeďovali kolem Vlastivědného kroužku ve Slavičíně, jehož členové se pod dohledem J. Kohoutka podíleli například na průzkumu slovanských mohylníků na Slavičíně. Stav, kdy v gottwaldovském muzeu působili dva odborní pracovníci, trval až do roku 1990, kdy J. Kohoutek přešel na Archeologický ústav ČSAV v Brně (Langová 2002, 85).

6.3 Významné osobnosti Krajského (Oblastního) muzea v Gottwaldově – Vít Dohnal (nar. 1932) a Jiří Kohoutek (1952 – 2007)

Vít Dohnal

Narodil se 25. 3 1932 v Krnově. Studoval na Slováckém gymnáziu v Olomouci a poté zootechniku na vysoké škole zemědělské v Nitře a Brně (1952 – 1954). Poté se dostal ke studiu archeologie a národopisu na FF UJEP v Brně (1954 – 1957). Vědeckého titulu PhDr. dosáhl roku 1967 a Csc. roku 1972. Jako první působil v Krajském muzeu jihovýchodní Moravy v Gottwaldově. Roku 1969 přešel do Olomouce, kde pracoval jako archeolog ve Vlastivědném muzeu. Svůj zájem ze začátku soustředil především na popelnicová pole doby bronzové a halštatské. Později se v Olomouci dočasně věnoval i středověku. Jako muzejní pracovník připravoval expozice i výstavy včetně katalogů. Stěžejní bod jeho práce byl průzkum dómského návrší, který probíhal v letech 1972 – 1995. V 90. letech minulého století bylo ohroženo další pokračování výzkumů pro nedostatek financí a tak V. Dohnal založil Nadaci Olomoucký hrad (později Nadační fond). Má za sebou také rozsáhlou publikační činnost, která je shrnuta v jeho personální bibliografii let 1955 – 2006 (Dohnalová – Smékalová 2007). V současnosti pracuje jako člen výboru Vlastivědné společnosti muzejní v Olomouci, kde je aktivní členem Archeologické sekce.²²

Jiří Kohoutek

Narodil se v roce 1952 ve Zlíně. Po ukončení zlínského gymnázia si zvolil studium archeologie a historie na Univerzitě J. E. Purkyně (dnes Masarykova univerzita) v Brně. Ještě před ukončením studia nastoupil na pozici archeologa do Oblastního muzea ve Zlíně. J. Kohoutek se v rámci své profese začal hloubkově zabývat středověkem. Jeho cílem bylo získat archeologické doklady k poznání středověké minulosti jihovýchodní Moravy. Zaměřil se především na průzkum zaniklých středověkých hradů, který zahájil Brumovským hradem (1977 – 1982). Jako další následovaly: Rýsov, Starý Světlov, Engelsberk, Zlín, Lukov, Skalný, Šaumberk, Nový Šaumber, Obřany, Křídlo, Chlum, Pulčín, Klenov, Rožnov, Komňa, Střílky a Buchlov. Výsledky své dlouholeté práce shrnul nejdříve ve své kandidátské disertační práci (1988) a později i v monografii Hradů jihovýchodní Moravy (Kohoutek 1995). Jeho nálezy z výzkumů výrazně obohatily sbírky zlínského Muzea jihovýchodní Moravy, které do té doby byly nepočtené. Po téměř patnácti letech přešel ze zlínského muzea na Archeologický ústav ČSAV v Brně, kde byl dva roky. Poté roku 1993 přešel do nově vzniklého brněnského Ústavu

---

²² Vít Dohnal, informace převzaty ze zpravodajství.olomouc.cz dostupné na adrese: <http://zpravodajstvi.olomouc.cz/clanky/Ladislav-Bank-18315> (2017-03-22)

archeologické památkové péče. V pozici vedoucího zlínské pobočky (sídlila na hradě v Malenovicích) se věnoval především záchranným výzkumům na lokalitách, které byly bezprostředně ohroženy stavební činností. Nejrozsáhlejší z nich byly na pravěkých nalezištích v „Mezicestí“ u Malenovic (1999, 2003) a na „Chmelíně“ u Kvítkovic (2004 – 2005). Od roku 2006 prováděl i zjišťovací výzkum na hradisku Klášťov u Vysokého Pole. Nalezené depoty železných předmětů ho vedly k přesvědčení, že se jedná o kultovní středisko starých Slovanů. J. Kohoutek zemřel uprostřed rozdělané práce 5. listopadu 2007 ve věku pouhých 55 let (Langová 2008, 178–179). Kompletní bibliografii J. Kohoutka zpracovala J. Langová v *Archaeologia historica* (Langová 2008).

6.4 Tvarožná Lhota – zjišťovací výzkum Víta Dohnala (1961 – 1962)

Níže uvedené informace jsou čerpány z originální nálezové zprávy V. Dohnala uložené ve zlínském muzejním archivu pod registračním číslem 10/64. Tomuto výzkumu se později věnoval V. Dohnal v publikaci *Pravěk* (Dohnal 2003).

Zjišťovací výzkum zde proběhl ve dvou obdobích a to od 19. 9. do 27. 10 1961 a od 8. 8. do 15. 9. 1962. Jedná se o halštatské pohřebiště v trati „Trávník“ u rekreační chaty „Na lučině“. Tato lokalita leží na mírném, k severu obráceném svahu, na pozemcích rekreační oblasti. Terén kryla hustá louka a na několika místech byla rozježděná selskými povozy. Přes louku podél jižního břehu rekreačního rybníku vede zpevněná cesta, při jejíž úpravě pozoroval jistý A. Podolan rozkopané hroby. V roce 1961 byla prováděna sondáž hlavně na parc. č. 2835/1 poblíž výše zmíněné cesty. V následujícím roce proběhla bezvýsledná sondáž severovýchodní části parc. č. 2. 2835/2 na zahradě chaty „Na lučině“ a na parc. č. 2835/20. Sondážní metoda byla zvolena v podobě dvou dlouhých paralelních sond od cesty jihovýchodním směrem (35 x 0,5 m), které byly od sebe vzdáleny 150 cm. Obě sondy zachytily dva hroby. Bylo zřetelné, že hroby jsou daleko od sebe, a proto další sondáž měla již menší rozestupy (hustě vedle sebe kladené jamky). Tímto způsobem se podařilo zjistit další hroby. K většímu plošnému odkryvu ale nedošlo, jelikož nebylo k dispozici dostatečné množství pracovníků.

Celkem bylo v obou sezonách nalezeno sedm hrobů (pět v r. 1961 a dva v r. 1962, obr. 12). Všechny hroby byly žárové v mělkých oválných jamkách a v tmavším násypu. Horní okraj hrobu byl asi 30 – 40 cm pod povrchem a dno nebylo hlouběji než 60 cm. Vybavení hrobu nebylo obsáhlé. Byla zde nalezena keramika, hliněné předměty, železné nože a ozdoby. Toto pohřebiště bylo přiřazováno horákovské kultuře.

Hrob 1.

V hloubce 15 – 20 cm pod dnešní úrovní terénu, se ve světlehnědé hlíně začala objevovat tmavší nevýrazná skvrna s rozhozenými střepy z okrově žlutého hrnku (inv. č. 3905/1–10), střepy z mísy se zataženým okrajem (inv. č. 3906/1–2) a dále střepy z černé amfory (inv. č. 3907/1–10). V hloubce 30 cm pod povrchem se tmavá výplň hrobové jámy jevila již jako přesně ohraničená kruhová skvrna o průměru 150 cm. Ve vrchní části hrobového zásypu (mezi již zmíněnými střepy a ostatním inventářem) ležely střepy z velké černé amfory s vývalky (inv. č. 3904/1–15). Hrobová jáma měla nepravidelné mísové dno s nejhlubší částí u severního okraje. Směrem na jih se hloubka hrobu zmenšovala. Spálené kosti (3912) ležely v malém množství na dně hrobu na jeho jižním a jihovýchodním okraji. Těsně u kostí se v jižní části našly dva železné náramky (inv. č. 3915, 3916/1–4) a železná jehlice (inv. č. 3918/1–3). Dále se našel v jihovýchodní části hrobu zlomek železné tyčinky (inv. č. 3919). Uprostřed kremačnických pozůstatků ležela hliněná kulička (inv. č. 3903). Ostatní inventář se nacházel převážně ve střední části hrobu. Největší nadobou byla středně velká amfora s vývalky (inv. č. 3898) a do ní byl vložen hrnek (inv. č. 3902). Asi uprostřed hrobu byly nalezeny fragmenty hluboké mísy s hrdlem (inv. č. 3914), vedle ní střepy z malého hrnku (inv. č. 3909) a u nich ležel železný nůž (inv. č. 3917). Směrem k jihovýchodu ležely ještě střepy z malého hrnku (inv. č. 3910/1–3), velmi špatně zachovalé malé černé osudí (inv. č. 3908), malá kónická miska (inv. č. 3899) a střepy z menšího hrnku (inv. č. 3911). V západní části se našla rozmočená mísa se zataženým okrajem (inv. č. 3913/1–5) a spodní část zoomorfního štěrohátka (inv. č. 3900).

Hrob 2.

Tento hrob byl uložen v elipsovité jámě, která se začala rýsovat v hloubce 35 cm v podobě tmavé skvrny (delší osa SVV – JZZ 100 cm, kratší 80 cm). Na rozhraní mezi horním nadloží hlínou a tmavým hrobovým zásypem u západního okraje jámy se našel ojedinělý menší kámen. Samotná hrobová jáma měla kolmé stěny a ve spodní části se její dno kotlovitě uzavíralo. Nejhlubší část dna se nacházela v západní části (asi 55 cm) a směrem k východní straně pozvolna stoupala (asi 50 cm). Na dně leželo několik říčních valounů. Na východní straně hrobu byla nalezena amfora (inv. č. 3924) s kónickým hrdlem, která vyčnívala do hnědé nadložní vrstvy. Mezi černým zásypem a horní hnědou hlínou leželo několik střepů z hrubší druhotně přepálené nádoby (inv. č. 3930) a podobné střepy se našly i v horních vrstvách vlastního hrobového zásypu. V těsné blízkosti (JZ směr) od výše zmíněné amfory stál neúplný, soudkovitý hrnek (inv. č. 3925) a SZ směrem byla mísa se zataženým okrajem

(inv. č. 3926). Úplně stranou v SZ okraji hrobu leželo neúplné osudí (inv. č. 3928). V jeho těsné blízkosti se našly další tři zlomky neurčitelného železného předmětu (inv. č. 3933/a – c). Dále byl nalezen (západně od hrnku) zlomek železné jehlice (inv. č. 3985). V těchto místech bylo i větší množství spáleného dřeva s černou popelovitou hlínou. Jižně od hrnku se nacházela mísa se zataženým okrajem (inv. č. 3929). Pod touto mísou ležel dobře zachovalý železný nůž s vyklenutým týlem (inv. č. 3932). Mezi mísou a hrnkem se našlo ještě několik menších fragmentů ze šálku s prohnutým hrdlem (inv. č. 3931). Mezi amforou a jihovýchodním okrajem hrobové jámy ležel masivní hrnek (inv. č. 3927). Spálené kosti nebyly nalezeny ani v zásypu, ani v žádné z nádob.

Hrob 3.

Tento hrob byl patrně porušen výmolem, který se posléze opět zaplnil. Hrobovou jámu se bohužel nepodařilo zjistit, neboť nálezy ležely v horní humusovité hlíně. Na jižním okraji hrobu se našly dva menší ploché kameny postavené na užší hranu. Výše zmíněným výmolem byla porušena severní část hrobu a částečně i větší amfora (inv. č. 3937). Tato amfora stála uprostřed hrobu. Severně od ní byla nalezena ve střepích neúplná, plochá poklička (inv. č. 3938) a východním směrem se našlo několik střepů z blíže neurčené nádoby (inv. č. 3934). Druhá skupina nádob ležela v jižní části hrobu. Jde o mísu se zataženým okrajem (inv. č. 3921), fragmenty střepu z malého hrnku (inv. č. 3922), zlomek železného náramku (inv. č. 3920), střípky z malé nádobky (inv. č. 3923) a část malého šterchátka, které leželo u jihozápadního okraje hrobu (inv. č. 3935). Inventář dále doplňuje část malého ostře profilovaného osudí (inv. č. 3936). Přepálené kosti, ani popelovitá hlína nebyla nikde zaznamenána.

Hrob 4.

Jeho tvar byl v podobě elipsovité jámy (delší osa S – J 120 cm, kratší 90 cm), která se rýsovala v hloubce 40 cm. Její tmavě zbarvená výplň byla zřetelně ohraničená. Dno hrobu bylo 50 – 55 cm pod úrovní dnešního terénu. Jako popelnice zde posloužila hluboká mísovitá nádoba s nízkým hrdlem (inv. č. 3944), která ležela u jihovýchodního okraje hrobu. Vedle ní byly fragmenty z neúplné mísy se zataženým okrajem, které se však zcela rozpadly. Popelnice obsahovala kromě černé hlíny s uhlíky také velké množství drobných úlomků spálených kostí a zbytek železného předmětu, patrně jehlice (inv. č. 3940). Zhruba uprostřed hrobu bylo nalezeno několik fragmentů střepů (inv. č. 3943/1–3) z červeného hrnce a jeden nejspíše pozdněhradištní střep (inv. č. 3939), který se zde dostal za nejasných okolností. U západního

okraje hrobu ležela hromada střepů z červeného (inv. č. 3941) a z černého hrnku (inv. č. 3942). Na dně hrobu byly nalezeny také dva menší říční valouny (inv. č. 3945/1–2).

Hrob 5.

Jeho polohu zachytila sonda číslo II. Měl tvar elipsovité jámy (delší osa SSV – JJZ 90 cm, kratší 70 cm) a dal se rozpoznat již v hloubce 40 cm podle tmavší hlíny a několika střepů ze dvou nádob. Dno hrobu bylo 50 cm pod povrchem. Spálené kosti, ani popelovitou hlínu se nepodařilo nikde zajistit. Je ovšem možné, že v hrobě ani žádná celá nádoba nebyla, neboť nalezené střepy jsou v poměrně dobrém stavu, a je jich tak málo, že se nedají rekonstruovat ani části nádob.

Hrob 6.

Tento hrob měl kruhovou jámu (průměr 80 cm). Dal se rozpoznat v hloubce 50 cm díky tmavší skvrně. Spodní část měla mísovitý tvar se dnem 70 cm pod úrovní terénu. V jižní části (asi 15 cm nad dnem) se našlo malé množství drobných spálených kostí s uhlíky. Několik úlomků spálených kostí spolu s velkou rozpadlou, železnou, harfovitou sponou leželo v míse (int. č. 6097), ze které se podařilo zachránit jen několik drobných střípků. Severozápadně od této mísy byla v té samé hloubce skupina nádob. Šlo o mísu se zataženým okrajem (inv. č. 6098), která ležela nad dnem, vedle ní stál na dně zcela rozpadlý, červenohnědý, soudkovitý hrnek (nepodařilo se ho zachránit) přikrytý plochou, diskovitou pokličkou (inv. č. 6099) a dál k jihu opět nádoba nad dnem (inv. č. 6100), která měla vaničkovitý tvar. Uprostřed hrobu byla hlína tmavě zbarvená velkým množstvím roztroušených uhlíků.

Hrob 7.

Tento hrob měl jámu ve tvaru elipsy (delší osa SZZ – JVV 160 cm, kratší 130 cm). Dala se rozpoznat jako tmavší skvrna v hloubce asi 40 cm pod povrchem. Spodní část tohoto hrobu měla mísovitý tvar a dno bylo 60 cm pod úrovní terénu. Na dně, ve východní části, se našly zlomky spálených kostí s drobnými uhlíky. V hrobě bylo celkem 14 celých nádob nebo jejich částí. U jihozápadního okraje byla černá větší amfora (inv. č. 6083). U ní (ze severní strany) ležela mísa se zataženým okrajem (inv. č. 6088) a vedle ní se našly zbytky další blíže neurčené nádoby (inv. č. 6089). Jihovýchodním směrem od amfory se na samém dnu našla poklička (inv. č. 6094) a kousek nad ní byl soudkovitý, červenohnědý hrnek (inv. č. 6084). U horního okraje hrnku leželo štěrchátko (inv. č. 6085). Skupinu uzavírala menší, mísovitá nádobka s hrdlem (inv. č. 6086), která byla rozpuštěná na dvě části. Severovýchodním směrem od amfory ležel v tmavší hlíně porušený, malý hrnek (inv. č. 6087). V jeho těsné blízkosti se daly

rozpoznat stopy zcela strávené, menší nádoby. Dále severovýchodním směrem (dnem vzhůru), ležela malá miska se zataženým okrajem (inv. č. 6090). Hned v její blízkosti se našla menší, nerekonstruovatelná nádoba na nožce s hlubokými vrypy (inv. č. 6091), která ležela v popelovité hlíně, se zcela drobnými úlomky spálených kostí. Z tohoto místa pochází fragmenty střepů z menší nádoby s hrdlem zdobené svíslými rýhami (inv. č. 6092). Nejdále, směrem na severovýchod, se našla mísa se zataženým okrajem (inv. č. 6093), která ležela dnem vzhůru. V její blízkosti ležely úplně rozpadlé střepy z menší černé nádoby, které se nedaly vyzvednout. Uvnitř amfory (inv. č. 6083) byly, v tmavé hlíně nalezeny, střepy z malého nerekonstruovatelného černého šálku s prohnutým hrdlem (inv. č. 6095).

Doplněk

Při hledání dalších hrobů (rok 1962) byly nalezeny zbytky velkého ohniště, ležícího asi 36 m jihovýchodně od rohu chaty „Na lučině“ na louce, jižně od silnice. V těchto místech se objevila černá, popelovitá hlína odlišná od ostatního povrchu. Objekt byl následně prozkoumán obdélníkovou sondou (300 x 260 cm). Pod neporušenou vrstvou hnědé hlíny se v hloubce 40 cm objevila silná vrstva dřevěných uhlíků (velké až 5 x 6 cm), která měla nepravidelný tvar (delší osa SV – JZ 190 cm, kratší 160 cm). Pod ní byla v hloubce 65 cm pod povrchem slabá vrstva hnědé, přepálené hlíny. Ta ležela na drobných, lomových kamenech, které byly již na intaktním jílu. Jednotlivé kameny byly položeny těsně vedle sebe. Až na velké množství spáleného dřeva neobsahoval objekt žádné nálezy, takže jeho datace byla nemožná.

V. Dohnal dále ve své publikaci (Dohnal 2003) doplňuje, že toto pohřebiště patří, za současného stavu průzkumu, k nejsevernější lokalitě kalenderberské kultury, resp. její slovanské facies (Dohnal 2003, 232).

6.5 Hrad Brumov – výzkum Jiřího Kohoutka (1977 – 1982)

Tento archeologický výzkum započal za situace, kdy o podobě hradu či půdorysném rozsahu nebylo nic známo. Již na počátku se ukázalo, že se uchovaly podstatné partie hradního areálu, a to v prostoru hradního jádra i předhradí. Pro stavbu tohoto hradu bylo zvoleno místo na nejzazším konci celé ostrožny. Toto místo původně výrazně převyšovalo okolní terén. Horní plocha hradního jádra zaujímal tvar nepravidelného lichoběžníku s delší osou ve směru sever – jih. Plocha jádra byla vyměřena o délce 60 – 70 m a šířce 25 – 35 m. Tato lokalita, jak bylo brzy zjištěno, byla osídlena již před naším letopočtem. Během výzkumu se podařilo spolehlivě prokázat dvě fáze staršího osídlení. Ve starším období byly zaznamenány prvky púchovské

kultury a druhá fáze byla ve 12. století. V obou dvou případech se pravděpodobně jednalo o opevněné sídliště (Kohoutek 1995, 11–12).

Kamenný hrad zde byl postaven v první polovině 13. století. Byl obehnaný hradbou a jeho součástí byla i mohutná hranolová věž, která se nacházela na severním okraji zastavěné plochy. Jednalo se o hlavní věž hradu (donjon) kvádrového půdorysu s plným jádrem. Jedna strana této věže dosahovala až 12 m. Vnější plášť byl prvně z bosovaných kvádrů. Ve vnitřní části tohoto hradu byly nalezeny torza zahloubených objektů (zemnic) a především sakrální stavby, u kterých byly objeveny doklady o architektonické výzdobě (tympanon s obloučkovým vlysem, hlavice portálu a další). Bohužel se ale nepodařilo objevit místo původního hradního paláce. Původní vstup do hradu byl objeven severozápadně od pozůstatků hlavní hranolové věže. Další stopy stavební aktivity se podařilo zachytit z druhé poloviny 14. století. Ta je spojena s výstavbou či přestavbou hradního paláce na jižní straně původního hradního areálu. Ve stejné době došlo i k rozšíření opevnění vlastního hradu a také k výstavbě východního křídla obvodové zástavby. Další stavební aktivitu se podařilo zachytit z druhé pol. 15. století, kdy došlo k výstavbě mohutné fortifikační soustavy v čele vlastního hradu. Před vstup do hradu byla postavena široká štítová zeď a do ní byla vevázána vysunutá štítová bašta. Ta byla postavena na mohutném zděném základu (šířka štítové zdi dosahuje skoro 7 m). Za štítovou zdí byla postavena (k ochraně vstupu) ještě další válcová věž s vnitřním šnekovitým schodištěm. Zároveň s těmito fortifikačními prvky došlo ke stavebním aktivitám i v severovýchodní části vlastního hradu (Kohoutek 1995, 12).

K další rozsáhlé přestavbě dochází v první polovině 16. století. V této době byl hrad přeměněn na pohodlné pánské sídlo a zlepšili se i fortifikační prvky, díky kterým se z hradu stala impozantní pevnost. Jádro hradu bylo rozšířeno o rozsáhlé předhradí (dnešní dolní hrad). Součástí tohoto rozšíření byla kompaktní stavba příhrádku s vysunutým bastionem na severozápadní straně, za ní následoval příkop, překlenutý mostem na kamenných pilířích. Příkop byl zajištěn zdí po obou stranách. Ve vlastním hradu došlo k uzavření celého areálu díky výstavbě zcela nového západního křídla. Během výzkumu se podařilo zjistit, že do prostoru mezi bývalou čelní hranolovou věží a východním křídlem, byl vložen objekt nejspíše hradní kuchyně. Jako další byla vybudována rozsáhlá soustava suterénních prostorů na způsob kasemat. Dalším významným fortifikačním prvkem bylo vybudování dvou věží na jižním a jihovýchodním konci hradního areálu (půdorys podkovovité a lichoběžníkové bašty). Jižní bašta s dochovanými dělostřeleckými střílnami překryla ve své hmotě starší gotický opěrný pilíř. Také západní křídlo obvodové zástavby zajišťoval mohutný opěrný pylon. V jeho jádru byl vybudován zaklenutý prostor, pro nás, nejasného účelu. Menší aktivity byly zaznamenány

i v 17. století, ale na jeho vzhledu pravděpodobně nic podstatného nezměnily. Roku 1760 hrad vyhořel a byla snesena horní patra zástavby na horním hradě. Z dalších pater byla zřízena sýpka a v přízemí konírny aj. Tato doba představovala samotný závěr existence hradu Brumov (kdysi nejvýznamnější na jižním Valašsku). Po provedeném výzkumu došlo k částečné rekonstrukci odkrytých částí hradního areálu (Kohoutek 1995, 12).

6.6 Sumarizace poznatků archeologické činnosti Krajského (Oblastního) muzea v Gottwaldově

Po vzniku tehdejšího muzea v Gottwaldově došlo vesměs k centralizaci archeologické činnosti v rámci širšího regionu. Toto vědní zaměření dostalo náhle profesionální ráz a postupně se rozrostly i prostory, kde mohlo muzeum umísťovat expozice ze svých vlastních výzkumů. Ne vždy se ovšem tato snaha setkala s pochopením, jelikož zřízení centrálního muzea znamenalo úpadek či přímo zánik menších lokálních muzejních spolků, které vznikaly dříve a nesou velice záslužnou práci na řadě nálezů, které by jinak bez jejich včasného zásahu nebyly zachráněny. Pro gottwaldovské muzeum jsou důležité především dva mezníky. Jeden je v roce 1956 s příchodem V. Dohnala. Od tohoto okamžiku se v muzeu archeologii věnoval již profesionál, což jistě přispělo k vážnosti, profesionalitě, ale i prestiži muzea. V. Dohnal započal dlouholeté bádání KLPP na východní Moravě, které vyvrcholilo publikací *Kultura lužických popelnicových polí na východní Moravě* (Dohnal 1977), ve které shrnul veškeré dosud známé informace z tohoto regionu. Druhý významný mezník přišel s rokem 1976 a 1977, a to ze dvou důvodů. Jednak v tomto období působili poprvé dva odborníci (J. Kohoutek a J. Langová) což zvýšilo nejen kvantitu, ale i kvalitu, jelikož J. Langová je i antropoložka, takže archeologické bádání dostalo nový pohled na věc z jiného oboru, který se v budoucnu ukázal jako velice přínosný. Potom osobnost J. Kohoutka je velice důležitá, protože s jeho příchodem započalo na východní Moravě zkoumání středověkých objektů, a to především zaniklých hradů. Jeho aktivita pomohla významně doplnit výrazné mezery tohoto období ve zlínském regionu.

7 Závěr

Nyní lze konstatovat, že archeologické bádání ve zlínském regionu lze rozdělit do třech fází. Jako první se jeví nejstarší, které je zde zastoupeno spíše ojedinělými nálezy. Druhé je, s příchodem třicátých let již systematické, ale stále neprofesionální. A třetí je (od založení Krajského muzea v Gottwaldově) již plně odborná činnost, která je zastoupená profesionálními archeology.

První fáze je zde zastoupena M. W. Trappem a I. L. Červinkou. Že šlo o atraktivní region, potvrzuje i Červinkův nebývalý zájem o tuto oblast. Kromě výše zmíněných výzkumů navštívil v tomto regionu i řadu lokalit, které se později staly po archeologické stránce velice významné. Jako typický příklad můžeme uvést oblast Provodovska, kde je mnoho významných lokalit především z doby laténské. Nicméně, podle zjištěných poznatků je patrné, že v první polovině 20. stol. muselo toto území působit jako nezajímavé, protože nebylo dostatečně probádané.

Druhou fází je velký archeologický rozmach začínající v období třicátých let. Jako první je v práci uveden napajedelský muzejní spolek. Zde je nutno říci, že jejich nejdůležitější a nejzáslužnější práce proběhla v letech 1934 – 1935 při budování silnice vedoucí ze Zlína do dnešních Otrokovic, která byla svým rozsahem největší, na jaké se během své existence podíleli. To ale neznamená, že by ostatní výzkumy („Trestný“, „Na Chmelíně“, Spytihněv, „Němeča“, „Pod Hamry“, „Díly“ aj.) byly méně důležité. Jednalo se především o záchranné výzkumy, díky kterým se podařilo odhalit osídlení v regionu sahající až do neolitu, konkrétně LnK. Pro úplnost je nutné zmínit, že nejvíce nálezů bylo zachyceno z období KLPP. Nejvýznamnějším členem tohoto muzejního spolku byl V. Bachmánek a po jeho smrti archeologická činnost spolku vesměs zaniká.

Další sekce, která se týká Vlastivědného kroužku ve Slavičíně, je důležitá z důvodu, že zdejší člen V. Švihálek prokázal dosud neznámé slovanské osídlení tohoto regionu („Hrubé pole“, „Nad Černým břehem“). Také se mu během výzkumu na „Zámeckém nádvoří“ podařilo prokázat, že ve městě Slavičín stála již ve 12. století dřevěná tvrz. Během bádání se mi také podařilo dohledat asi 14 nálezových zpráv, u kterých je autor prokazatelně V. Švihálek.

Při vyhodnocování výsledků týkajících se muzea ve Valašských Kloboukách a jejího významného člena A. Richtera, je důležité si uvědomit, že se mi nezdařilo dohledat originální nálezové zprávy. Z dostupných informací je zřejmé, že tento badatel bohužel nepublikoval. Nicméně, i tak se podařilo prokázat jeho záslužnou práci. A. Richter byl známý svojí zálibou k archeologii, obzvláště paleolitu, a spoustu jeho sesbíraných nálezů publikoval J. Skutil. Právě díky němu se o tzv. Vlárský průsmyk začala zajímat i odborná veřejnost. Později bylo

prokázáno, že se v minulosti jednalo o důležitou obchodní tepnu. Podařilo se mi také prokázat, že A. Richter se podílel na výzkumech v Tichově i ve Vlachovicích. Výše uvedené nálezové zprávy od V. Dohnala jenom dokazují, o jak aktivního badatele se jednalo. Pro úplnost je nutné zmínit, že zde působil také Josef Mana, který například podrobně zpracoval výzkum v trati „Gradca“.

Dalším muzeem, kterému se tato práce věnuje, je Krajské muzeum ve Vizovicích. U tohoto případu se naskytl během bádání problém, protože jsem se chtěl zaměřit především na archeologickou činnost tohoto muzea a k této problematice byly k dispozici pouze omezené zdroje. Nejvýznamnějším členem byl J. Žíla a toto muzeum existovalo v letech 1933 – 1953. Nyní jsou rukopisy a archiválie, týkající se této instituce, součástí archivu Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně. Archeologická činnost je zde uložena v krabici pod označením: Pozůstalost Jar. Žíla – přírůstkové číslo 136 – B – 70. Při studiu těchto materiálu jsem sice narazil asi na 12 nálezových zpráv. Nicméně při čtení dalších archiválií bylo zřejmé, že archeologické bádání nebylo hlavní náplní tohoto muzea. Za nejlépe zpracovanou lze hodnotit lokalitu v Lužkovicích, kde bylo nalezeno na 468 kusů úlomku, nejméně ze 136 nádob různých tvarů a velikostí. J. Žíla se domníval, že tyto fragmenty patří do doby hradištní.

Třetí fáze je zároveň i poslední kapitola, která se věnuje Krajskému (později Oblastnímu) muzeu v Gottwaldově. Toto muzeum bylo pro interpretaci zvoleno jako poslední nejen z důvodu, že postupně převzalo archeologickou iniciativu v celém regionu, ale hlavně proto, že s jeho zřízením dostává archeologické bádání v regionu profesionální ráz. V. Dohnal zde během svého působení prováděl mnoho výzkumů (např. Místřín, Velký Ořechov, Lipová u Slavičina, Šumárník aj.), a také započal dlouholeté zkoumání KLPP např. ve Vlachovicích, Sidonii, Tichově, Bojkovicích, Bzenci, Tvarožné Lhotě a v Gottwaldově – Prštném. Vůbec nejrozsáhlejší se odehrál v letech 1962 – 1963 v Sehradcích – Slopném. Během tohoto výzkumu bylo prozkoumáno 472 hrobů. Další, v této práci jmenovaný, je Jiří Kohoutek. Právě díky jeho zájmu se zde začínají systematicky zkoumat zaniklé středověké hrady. Je důležité zmínit hrad Brumov. Výzkum se zde uskutečnil v letech 1977 – 1982 a tato akce patřila svým rozsahem k největším na Moravě. Následovaly další hrady: Rýsov, Starý Světlov, Engelsberk, Zlín, Lukov, Skalný, Šaumberk, Nový Šaumber, Obřany, Křídlo, Chlum, Pulčín, Klenov, Rožnov, Komňa, Střilky, Buchlov a samozřejmě i Lukov (výzkum zde probíhá s různou intenzitou dodnes). Bádání se neomezovalo pouze na zaniklé hrady, ale byla provedena celá řada dalších výzkumů, jako například v Chrastešově, Velkém Ořechově (zaniklá raně středověká osada), v Rackové či přímo v Gottwaldově – Malenovicích (neolitická sídliště). Asi nejrozsáhlejší byl v trati „Kráčiny“ u Tlumačova, kde byla objevena polykulturní lokalita. Díky

úsilí Jiřího Kohoutka a Jany Langové se podařilo v regionu zmapovat nově i první hradiska púchovské kultury.

Závěrem je nutné zmínit, že první badání, které zde probíhalo, nemělo v regionu pevnou základnu či působiště. To se změnilo ve třicátých letech se vznikem prvních muzeí. Prakticky všechna regionální muzea se ve svých počátcích musela potýkat s problémem, kam umístit svoje sbírky či pracoviště. Většina těchto muzeí se tedy během své existence několikrát stěhovala a docházelo i k takovým kuriozitám, že exponáty byly vystavovány ve vitrínách obchodů, jak tomu bylo například ve Valašských Kloboukách. Se vznikem gottwaldovského muzea tento problém zanikl, jelikož dostalo k užívání tolik potřebné prostory (postupně zahrnovalo budovu tzv. Tyrolu v areálu Zooparku Lešná, Malenovický hrad, a Zlínský zámek). Se vznikem gottwaldovského muzea také přešla archeologická činnost do rukou profesionálů a amatérské výzkumy byly postupně utlumeny.

8 Seznam informačních zdrojů

8.1 Prameny

Nálezové zprávy k jednotlivým lokalitám uložené v Archivu nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR v Brně.

Nálezové zprávy k jednotlivým lokalitám uložené v Archivu nálezových zpráv Městského muzea ve Slavičíně.

Nálezové zprávy k jednotlivým lokalitám uložené v Archivu nálezových zpráv Muzea jv. Moravy ve Zlíně.

Bachmánek, V. 1931: Mohylové pohřebiště v lese „Trestném“ u Žlutav. Rukopis nálezové zprávy, archiv Muzea jv. Moravy ve Zlíně, RUK 9/12.

Bachmánek, V. 1931: Mohylové pohřebiště v lese „Trestném“ u Žlutav. Rukopis nálezové zprávy, archiv Muzea jv. Moravy ve Zlíně, RUK 9/7.

Dokumentační karty muzejního a archeologického spolku v Napajedlích, archiv Muzea jv. Moravy ve Zlíně.

8.2 Literatura

Červinka, I., L. 1900: Sběrka pravěkých starožitností. Uherské Hradiště.

Červinka, I., L. 1902: Morava za pravěku. Vlastivěda Moravská. Brno.

Červinka, I., L. 1928: Slované na Moravě a říše Velkomoravská. Brno.

Dohnal, V. 1977: Kultura lužických popelnicových polí na východní Moravě. Brno.

Dohnal, V. 2003: Šumárník ve starší a mladší době halštatské. Pravěk NŘ 13, 221–252.

Dohnalová, E. – Smékalová, N. 2007: PhDr. Vít Dohnal, CSc., Personální bibliografie 1955–2006. Olomouc.

Fišer, K. – Podborský, V. 2004: Innocenc Ladislav Červinka (1869-1952). Pravěk. Postavy moravské archeologie. Brno.

Hrubý, V. 1939: Nálezy ze Spytihněvi. Sborník velehradský 10, 17–20.

- Kohoutek, J. 1995: Hrady jihovýchodní Moravy. Zlín.
- Kohoutek, J. 1996: Počátky a rozvoj regionálního bádání na Zlínsku. *Archeologické rozhledy*, XLVIII, 559–564.
- Kolbinger, J. 2011: Neprofesionální archeologové působící v bývalém Zlínském okrese v letech 1945–2010. *Archeologie Moravy a Slezska*, Hulín, 287–309 .
- Langová, J. 1995: Praveké osídlení Zlínska. In: *Vlastivěda moravská. Zlínsko. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně*. Brno, 91–93.
- Langová, J. 2005: Muzejní a archeologický spolek v Napajedlích. K počátkům archeologických výzkumů na Zlínsku. *Acta musealia V*, 1–2, 30–43.
- Langová, J. 2008: Za Jiřím Kohoutkem. *Archaeologia historica* 33/08, 178–187.
- Pavlišťík, K. 1967: Zakladatel Jaroslav Žíla – Lipjan – 75 letý. In: *Podřevnicko, sborník prací 2*. Gottwaldov, 3–4.
- Peck, E. 1892: Okresní hejtmanství Holešovské. Holešov.
- Písková, M. 1998: Musejní a archeologický spolek (1926–1955). In: *Napajedla. Příroda, dějiny, kultura. Napajedla*, 172–175.
- Plánka, I. a Kol. 2002: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně. Zlín.
- Procházková, P. 2002: Časopis Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci, Bibliografický rejstřík archeologie. *Zprávy České archeologické společnosti, Supplément 47*.
- Rataj, J. 1953: J. B., I. L. Červinka (Nekrolog); Bibliographie beard. Von J. Rataj. *Památky archeologické*, XLIV, 389–393.
- Skutil, J. 1938: Paleolitické nálezy z Valašsko–Kloboucka. *Naše Valašsko* 4, 210 – 214.
- Skutil, J. 1947: Karpatské radiolaritové vlárské paleolitikum moravské. *Historica Slovaca* 5, 16–33.
- Struhala, B. 1948: Pravek Podřevnicka. In: *Podřevnicko. Vizovice*, 56–62, 78–79.
- Švihálek, V. – Brzobohatý, D. 1981: Nejstarší písemné zprávy. In: *850 let Mladotic*. Gottwaldov, 6–12.

Tomašík, J. 2001: Vznik a vývoj valaškoklobouckého muzea do roku 1960. In: Vlastivědné kapitoly z Valaškokloboucka. Valašské Klobouky, 4–18.

Trapp, M., W. 1879: Funde in Mähren. Mittheilungen der k. k. Central-Commission für Erhaltug und Erforschung der Kunst-und histor, 55 – 60.

Žíla, J. 1939: Zajímavosti a nálezy v Deštné. In: Podřevnicko. Vizovice, 18–22.

Žíla, J. 1940: Neolitické a jiné nálezy v Lípě. In: Podřevnicko. Vizovice, 14–17, 40–44.

Žíla, J. 1941: Hradištní kultura v Lůzkovicích. In: Podřevnicko. Vizovice, 39–41.

8.3 Seznam internetových zdrojů

Informační centrum Napajedla, osobnosti Napajedel, Vladislav Bachmánek, dostupné na adrese: <http://ic.napajedla.cz/cs/osobnosti-napajedel> (cit. 2017-03-01)

Muzeum Napajedla, historie muzea, dostupné na adrese: <http://muzeum.napajedla.cz/cs/o-nas> (cit. 2017-03-03)

Vít Dohnal, Informace převzaty ze zpravodajství.olomouc.cz dostupné na adrese: <http://zpravodajstvi.olomouc.cz/clanky/Ladislav-Bank-18315> (cit. 2017-03-15)

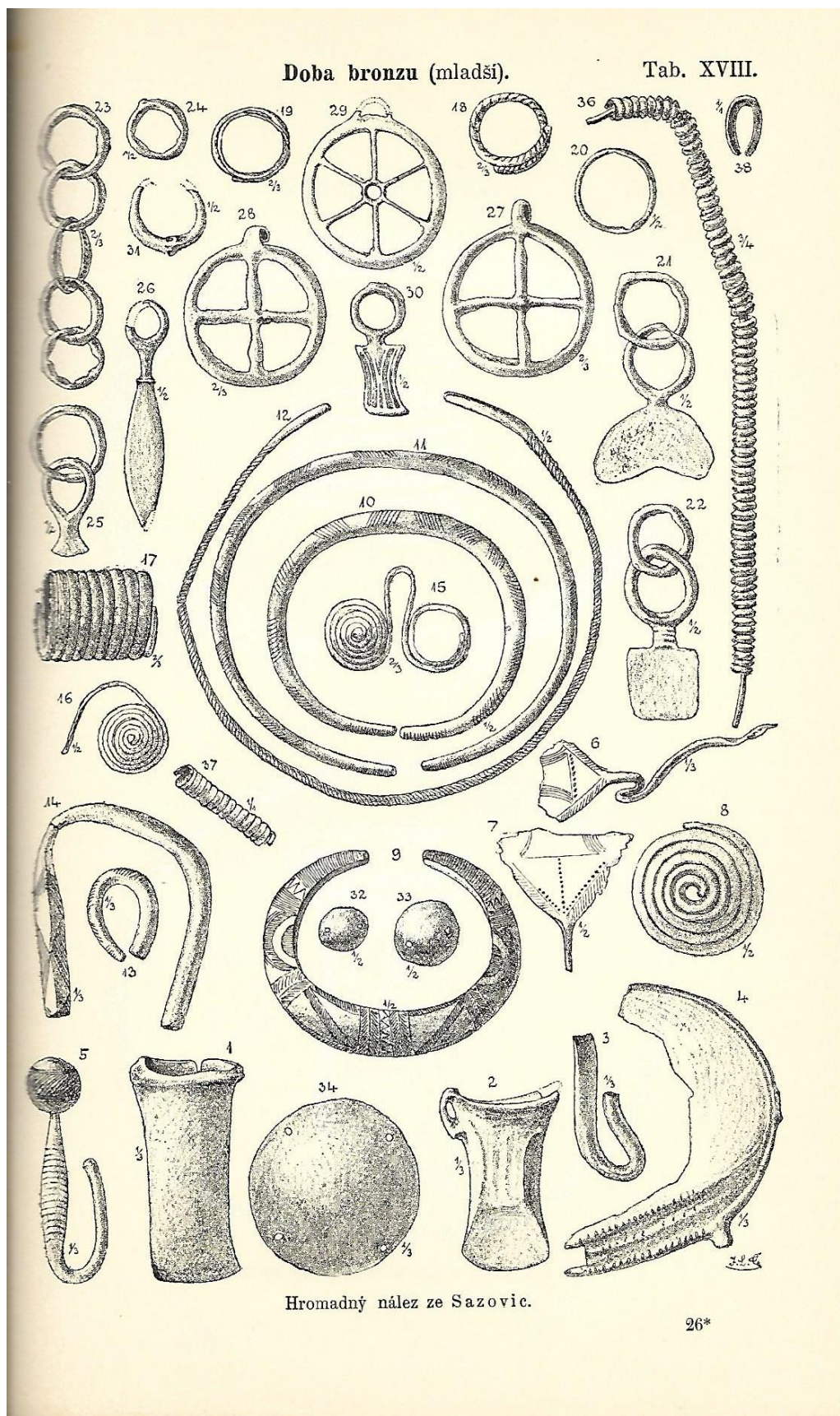
Moriz Wilhelm Trapp, převzato z http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=2731 (cit. 2017-03-18)

Jaroslav Žíla, Galerie osobností, dostupné na adrese: <https://galerieosobnosti.muzeumnj.cz/jaroslav-zila-lipjan> (cit. 2017-03-22)

Vít Dohnal, foto převzato z Olomouc.cz dostupné na adrese: <http://zpravodajstvi.olomouc.cz/clanky/Ladislav-Bank-18315> (cit. 2017-03-28)

Jiří Kohoutek, převzato z Hrad Lukov dostupné na adrese: http://www.hradlukov.cz/index.php?sekce=kohoutek_kokrhani (cit. 2017-04-08)

9 Obrazová příloha

Obr. 1 Depot ze Sazovic, převzato z publikace Morava za pravěku (Červinka 1902, 403)

str. 4.

Mohyla č. 1.

Na 1/2 h odkryt iorné, stýčelé trámy po celé délce hrobu a ještě jejich konce sahaly hluboko vodorovně do hlíny a kámen. Boky jámy hrobové byly podkopány až na stětku těchto trámů, t. j. 4 m ⁵⁰⁰ dlouhý. Za další 1/2 h bylo objeveno podobné trámoví po celé délce hrobu, na jehož boscích i na celém dně. Kvůli pracovat. je odborní dělníci a neodborní odstupovali, aby si trochu oddali a ne tím později. Čištěné trámoví bylo objeveno, a poznati byli celé kusy trámů i letá na nich. Jeden trám celý byl vyveden a postaven i nahoře, by odeslán do Brna.

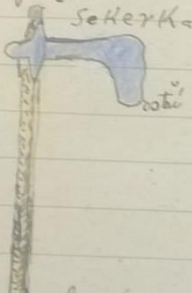
Na tam jeví se nepatrné zbytky kostí, kološitá stánek a rukou a nohou.

Stěbka byla dřevem a věky též dřevěné (trávena), ale byly v rovném podkladu dřeva, dobře puat. stichy a le- tisko ležky. Toto místo bylo světlé a hravice mých le- ků, kam se šel, ležky a setelny dřevem (barvy hnědého uhlí) dobře set odstraňovaly a byly puatelné.

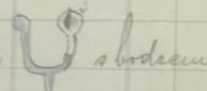
U 5. hrobu odp. přišlo se v místech kostí, pravé nohy na kádruce kosti. Poradí se dříví la pod itečeky brněnský al. dřevní kři - odložit kři. a celá kladba sekerka. př. k. p. a s. p. na dříví. U 5 tímto dřívím byla poradí vyvedena a do Brna ku přívěsk, máří odeslána.

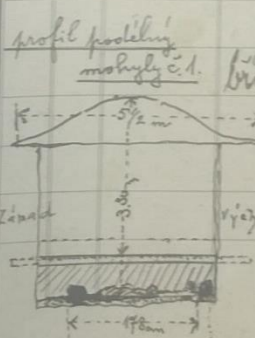
Kři 20 cm od nálezných kostky nově přití, sedící pekne v rucevali sedí hraček. Byl 20 cm vysoký, pod hrdelkám má

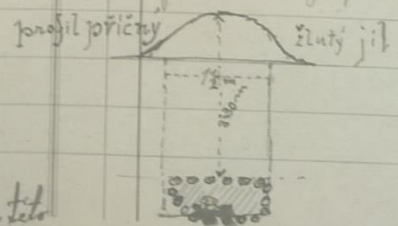
1 hrnceček 15 cm / 20 cm

sekerka = obuce. 20 cm

část o stěhu nemá kři

1 stěha s bodcem

profil podélný mohyla č. 1. 5 1/2 m / 3 m / 4 m 50 cm / 170 cm

profil příčný 12 m / 26 cm / 170 cm

Směr, poloha kostky: hlava k západu, nohy k východu.

úplně ohromný práce na této mohyle č. 1.

27/5 v 9 hod. dopoledne.

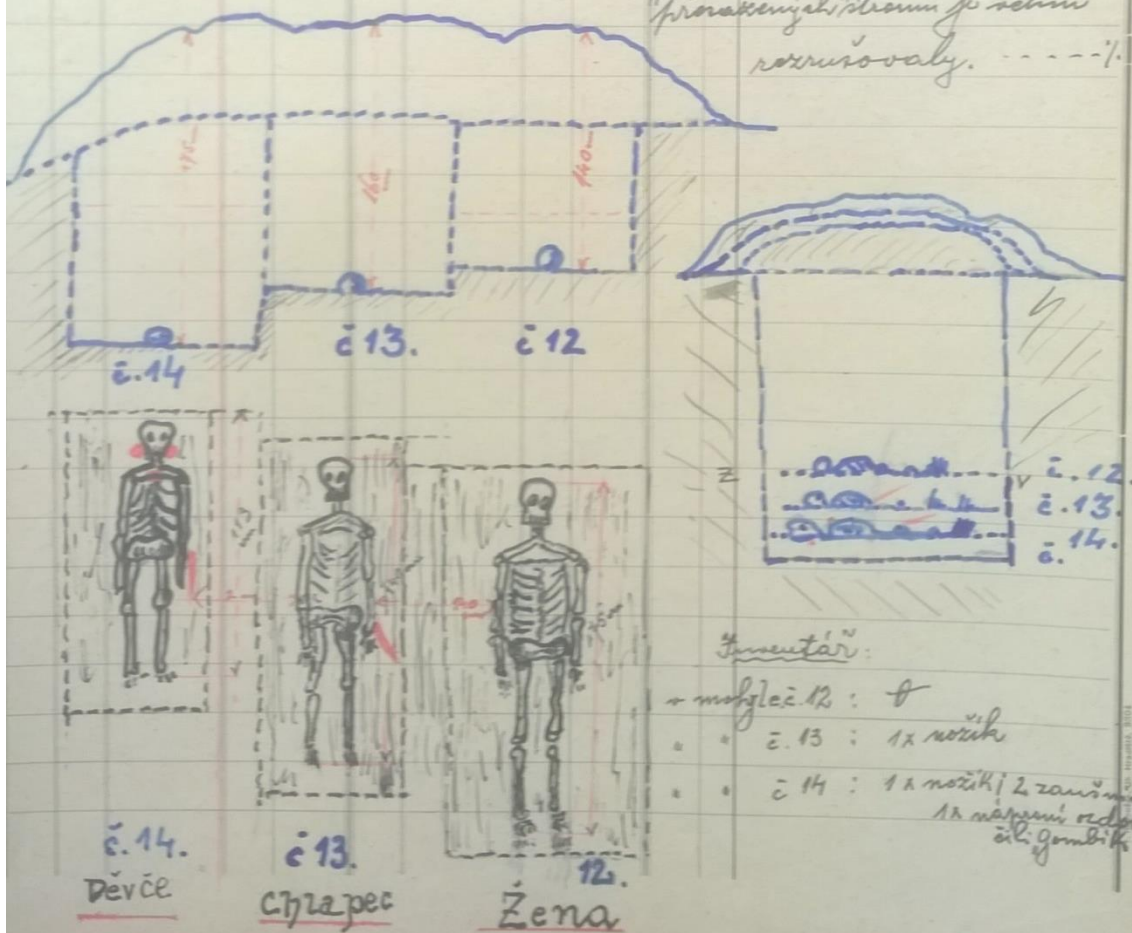
Obr. 2 Rukopis V. Bachmánka k mohyle č. 1, zdroj: Státní okresní archiv ve Zlíně, složka č. 26, fond napajedelského Muzejního spolku

Trojité mohyla - č. 12. - 13. - 14.

Lotoviráním této nejnovější trojmohyly bylo započato 29. 1. 1915 v ústavě 6 dělníků (2 odbojní z Brna) a 4 výpomocí dělníci ze Zlínas. Trojmohyla ležela ve směru od severu k jihu.

Honem při rozčistku jsme předpokládali, že je to mohyla rodinná, a proto byla otvářena po celé délce tj. 10 x 2 1/2 m. Při tom bylo nutno, přerazit několik menších stromů.

Mohyla č. 12. První dopoledne oděreno bylo v mohyle č. 12. na stejné úrovni kral. Bylo nám proto třeba podkopat větší strom, aby se dala ráhlo obnašeni celé kosti - až i lebky. - Práci dopoledne (ani o 1/2 10h) odčtyla byla se - há kosti, - a - tá se hloubce 140 cm. - Byla již dosti silná, - jisto kormany "přorazeni" stromů ji velmi rozrušovaly. ----- (1. 10.)

Obr. 3 Rukopis V. Bachmánka k trojmohyle, zdroj: Státní okresní archiv ve Zlíně, složka č. 26, fond napajedelského Muzejního spolku

Zápis z schůze Vlastivědného kroužku
při MNV ve Slavičíně

konané dne 13/XI. 1957,
s tímto pořadem.

- 1.) Zahájení s. Studenka
2. notění úmrtí p. presidenta
3. Zpráva s. Jirškálka s činností od poslední schůze 7. 11. která byla konána 13/XII 1956
  - a) Činnost byla hodně slabá mimo přednášky čluní vyboru a námrem ~~na~~ úvahy nad starými listinami
  - b) správa s. Bronářek a Slavičín. s. Jirškálka podává správu tomu byly zastány (7 kusů) do ciziny.
Bylo navrhnuťo aby byl volakům Slavičínským byl naslán opis (reprodukováno) který bude naslán spolu s "dějinnými Slavičína" asi 200 kusů
  - s. Studenka navrhuje, že si sám vezme 50 kusů a prodá tyto.
dále podává správu a výsledcích výstavky ~~zpráva~~ dal " " s korespondenci vlaš. kroužku
- c) jednání kole bratru umístěným z sbírky které jsou ve škole. Bylo navrhnuťo aby byl pořádek MNV s předání - bytů p. Remec nebo v pivovaru a bytů p. Fajera ~~na škole~~
4. jednání s přednášce kterou by pořádal Vlas. Kroužek na téma: ~~návrh~~ Stosení hornin (geologie)
Pořádání světové besedy při MNV aby pořádala Krajské muzeum v Gottwaldově ~~by~~ aby poslala uspořádat přednášku ve Slavičíně na téma které by bylo geologické se Slavičína a okolí vybrané. Sels. mola a prod.

Obr. 4 Zápis ze schůze Vlastivědného kroužku ve Slavičíně, uloženo v archivu Městského muzea ve Slavičíně, č. j. 4102

Objev středověkého hrobu u kostela ve Slavičíně.

V městě Slavičíně f. r. 1949 bylo provedeno odvodnění střechy
 rým od zednického kostela, protože stará kanalizace byla poru-
 šena a zvláště tím hodně podmokalo.
 Odvodnění bylo provedeno jak ze severu, tak i z jihu strany rýmko-
 vic zdi položením cementového pouta, které šlo do hlavního kamolu
 vespolek se směrem k hlavnímu vchodu brány do hřbitova.
 Tato kanalizace vede středem aleje mezi řadami brázd.
 Při zářezání bylo zjištěno, že v těchto místech je velmi kamenný
 pruh země, zatím co na hřbitově samém tomu tak není. Příklad pro
 rýmy bylo nutno prohloubit až do 160-170 cm hloubky, což byla jisti-
 práve velmi namáhavá. Jako náhodou jsem se zajímal také o pozni-
 mí okolností starého pohřbívání. Proto zde zahrnujeme:
 1. Brány směrem k hlavnímu vchodu do kostela v místě asi 8 m
 od brány se vytvořilo kamenné zdivo kladené na klínu. Mezi kameny byla
 tmavá popelovitá hlína, připomínající zahelnaté dřvo. Kameny byly však
 ještě řídké, s tím příměsí s kamennými vrstvy odkopány také se zadržely jen
 a profily náramu. Jde zde pravděpodobně o zdivo starého hrazem -
 kamenný pruh větší plošně - oválné díla od bývalého přístavce.
 Tato zed se nachází přibližně proti náhrobníku ^{Sebestiana} ~~Sebestiana~~
 v místě proti pomníku ^{Sebestiana} ~~Sebestiana~~ byl s jistotou směřovat hrob
 v hloubce asi 80 cm ležela kostra pravděpodobně muže asi 25-30 let
 starší podle zachovalých zubů a špi na lebce) obrácená obličejem k zá-
 dku. V prostoru od brány ke kostelu byla tak zadržena asi třihrubý
 v rýmku pro rýmy vedena takřka rovnoběžně s jím stranou kostela
 bylo objeveno mimo jiné hrob, který můžeme datovat 10¹² 13 století.
 V hloubce 155 cm od myšlené terénu ležela kostra a jejíž lebce byly
 jen našel stříp z tmavosivého aj sive nádobí zložené pytlíky obvo-
 řené. Společně s tímto nádobím bylo nalezeno i nádobí asi 15 cm
 vysoké. Společně s tímto nádobím bylo nalezeno i nádobí asi 15 cm
 vysoké. Společně s tímto nádobím bylo nalezeno i nádobí asi 15 cm
 vysoké.

Obr. 5 Nálezová zpráva V. Švihálka ze Slavičína – hřbitov, uloženo v archivu Městského muzea ve Slavičíně, č. j. 5377

Museum ve Val. Kloboukách - metodická zpráva
o archeologické sbírce.

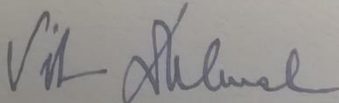
Archeologická sbírka valašskoklobouckého musea vznikla většinou z náhodných sběrů povrchových organisovaných před druhou světovou válkou a za ní místní musejní společností a zvláště péčí MuDr Aloise Richtra z Val. Klobouk. Přestože tedy nejde o materiál ze systematického výzkumu /s výjimkou inventáře několika popelnicových mladobronzových hrobů z Ďulova kopce u Vlachovic a z podobného pohřebiště u Tichova/ představuje sbírka hodnotný soubor pravěkých a časněhistorických památek zValašskokloboucka. Její těžiště spočívá v důležitých nálezech mladopaleolitické radiolaritové industrie z Povláří, která je značkováná a ve zmíněných památkách z Vlachovic a z Tichova, které také jsou značené. Sbírkou doplňují drobné nálezy z lokalit v okolí Val. Klobouk.

Paleolitická štípaná industrie nepotřebuje vcelku žádného laboratorního ošetření, je však třeba všude zkontrolovat údaje o provenienci.

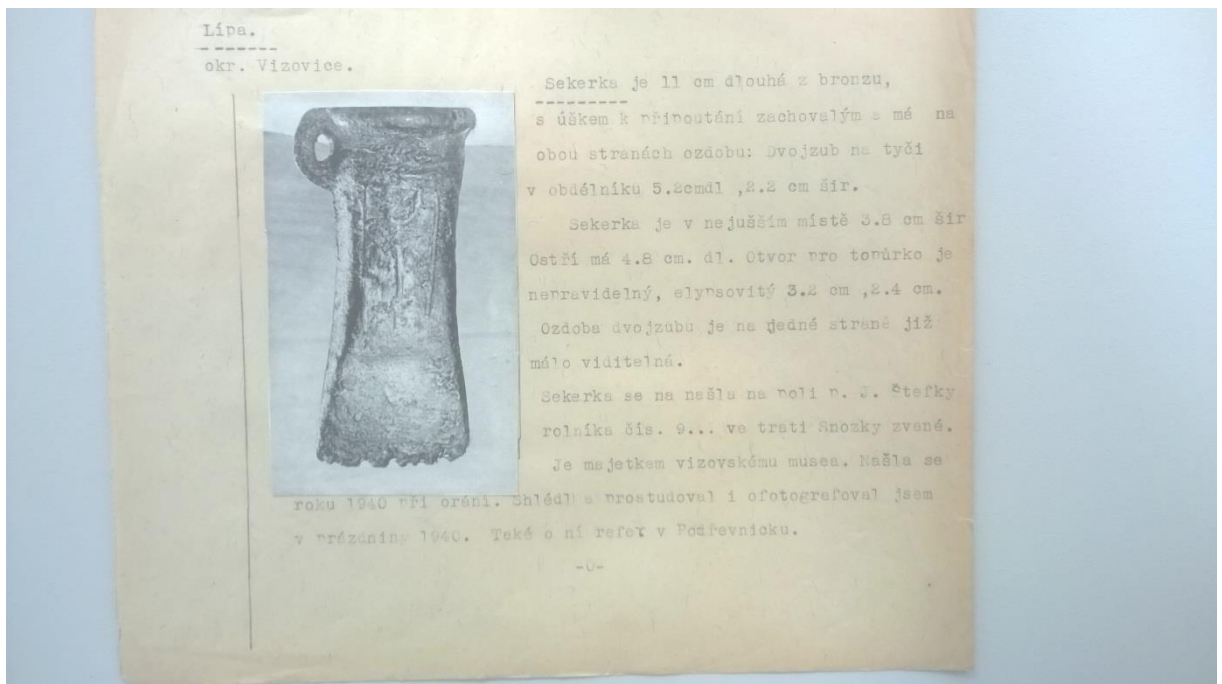
Keramika je sice rekonstruovaná, avšak v mnoha případech je dnes už ve značně zchátralém stavu. Vzhledem k náročnosti konservačních a rekonstrukčních prací však zatím laboratorní zásahy nedoporučuji.

U ostatního drobného střepevého materiálu je třeba překontrolovat údaje o provenienci.

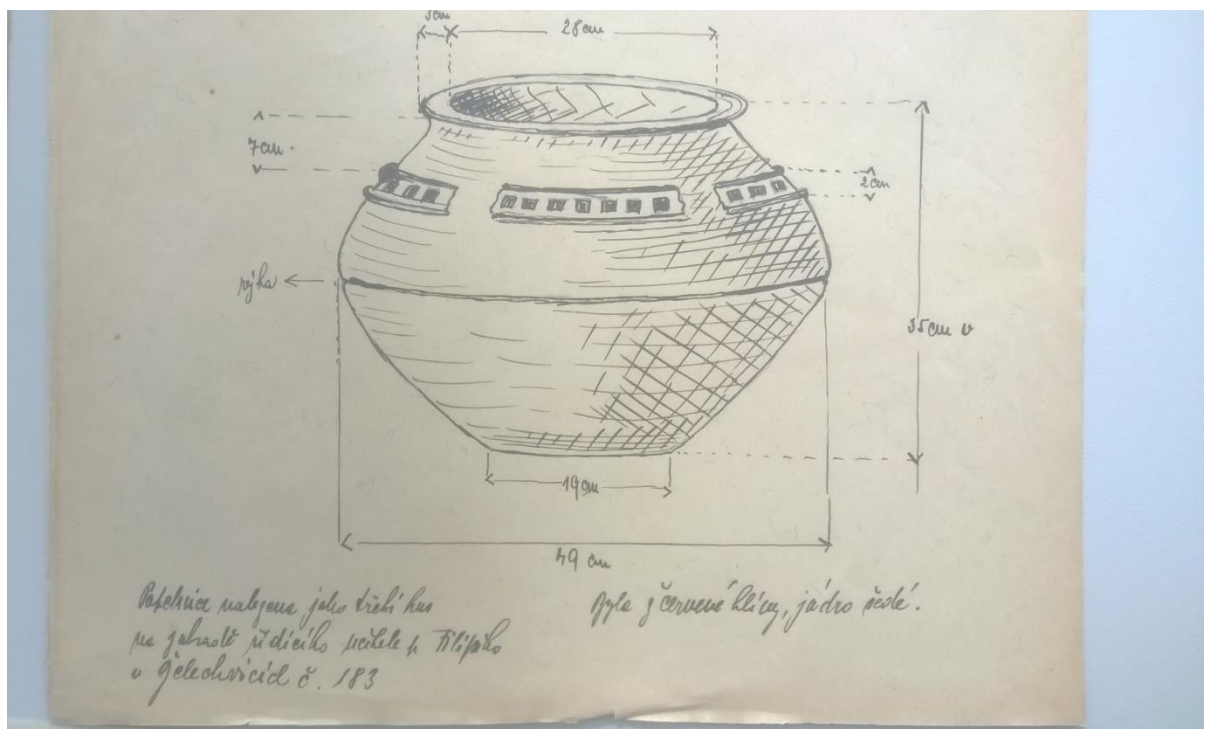
V Gottwaldově 4.4.1964

Vít Dohnal prom. hist.
archeologické oddělení

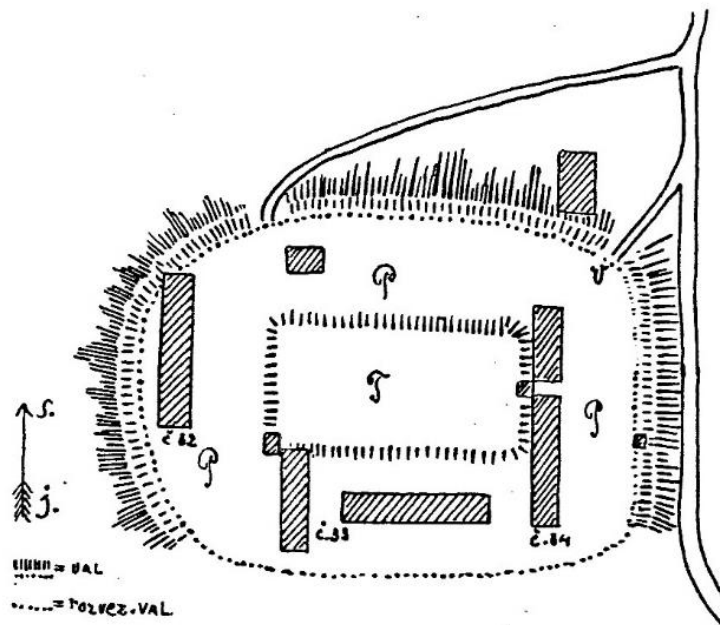
Obr. 6 Metodická zpráva V. Dohnala o archeologické sbírce muzea ve Valašských Kloboukách, uloženo v archivu Muzea jv Moravy ve Zlíně

Obr. 7 Nálezová zpráva J. Žíly, fond Krajinského muzea ve Vizovicích, Pozůstalost Jar. Žíla – přírůstkové číslo 136 – B – 70, uložené v archivu Muzea jv. Moravy ve Zlíně

Obr. 8 Nálezová zpráva J. Žíly, fond Krajinského muzea ve Vizovicích, Pozůstalost Jar. Žíla – přírůstkové číslo 136 – B – 70, uložené v archivu Muzea jv. Moravy ve Zlíně

P = příkop. T = vlastní tvrz. V = pravděpod. vjezd.

Plán »Tvrze« v Lužkovicích.

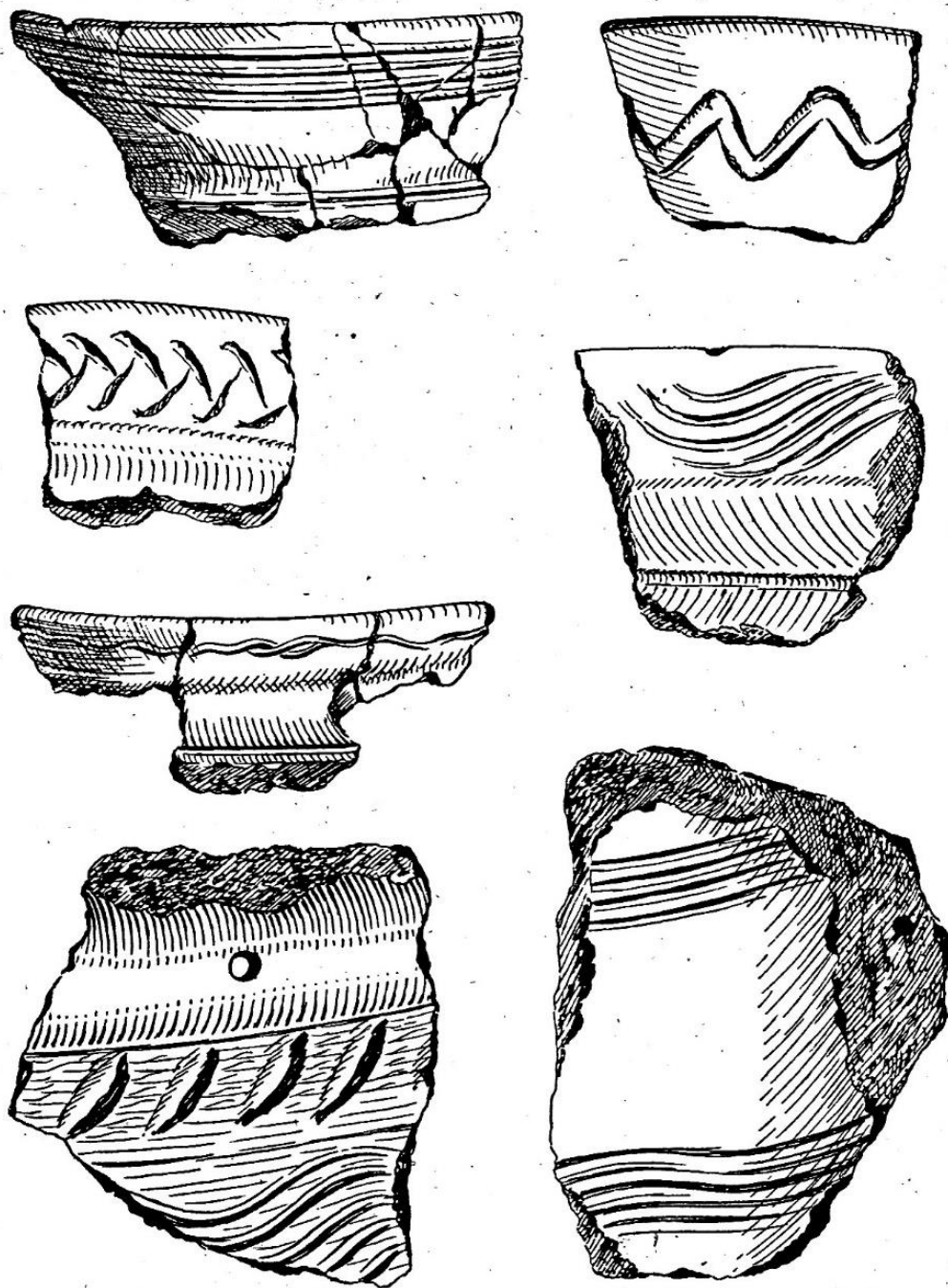
Archiv »Poděvnicko«.

Obr. 9 Předpokládaný půdorys tvrze v Lužkovicích (Žila 1940, 15)

Číslo	Jméno	Průmysl	Podrobný popis	Číslo	Jméno	Průmysl	Podrobný popis
171	Orbanišova stana	Lohovice	10 k	185	Švabla Jiří	Vizovice	50-
172	Čestek Gacl.	Vizovice	10	186	Mrs. ...	Vizovice	50-
173	...	Vizovice	5-	187	...	Vizovice	20
174	...	Vizovice	10-	188	...	Vizovice	20
175	...	Vizovice	10-	189	...	Vizovice	10
176	...	Vizovice	10-	190	...	Vizovice	10
177	...	Vizovice	10-	191	...	Vizovice	20
178	...	Vizovice	10-	192	...	Vizovice	20
179	...	Vizovice	10	193	...	Vizovice	10
180	...	Vizovice	5-	194	...	Vizovice	10
181	...	Vizovice	5-	195	...	Vizovice	10
182	...	Vizovice	5-	196	...	Vizovice	10
183	...	Vizovice	5-	197	...	Vizovice	10
184	...	Vizovice	10	198	...	Vizovice	10
185	...	Vizovice	10	199	...	Vizovice	10
186	...	Vizovice	10	200	...	Vizovice	10
187	...	Vizovice	10	201	...	Vizovice	10
188	...	Vizovice	10	202	...	Vizovice	10
189	...	Vizovice	10	203	...	Vizovice	10
190	...	Vizovice	10	204	...	Vizovice	10
191	...	Vizovice	10	205	...	Vizovice	10
192	...	Vizovice	10	206	...	Vizovice	10
193	...	Vizovice	10	207	...	Vizovice	10
194	...	Vizovice	10	208	...	Vizovice	10
195	...	Vizovice	10	209	...	Vizovice	10
196	...	Vizovice	10	210	...	Vizovice	10
197	...	Vizovice	10	211	...	Vizovice	10
198	...	Vizovice	10	212	...	Vizovice	10
199	...	Vizovice	10	213	...	Vizovice	10

Obr 10 Návštěvní kniha Krajinského muzea ve Vizovicích, fond Krajinského muzea ve Vizovicích, Pozůstalost Jar. Žila – přírůstkové číslo 136 – B – 70, uložené v archivu Muzea jv. Moravy ve Zlíně

Obr 11 Výběr z keramiky nalezené v Lužkovicích (Žíla 1941, 40)

Inv. č. 3931/1-5 Střepey z menšího šálku s mírně prohnutým hrdlem a s důlkem ve dně. Střepey jsou z písčité hlíny. Povrch je nezdobený, uvnitř a na vnější straně na hrdle se stopami po tuhování.

3932 Železný nůž s obloukovitě vyklenutým hřbetem a vzhůru svednutou špicí. D.107, maxš, 17, tloušťka hřbetu 3mm.

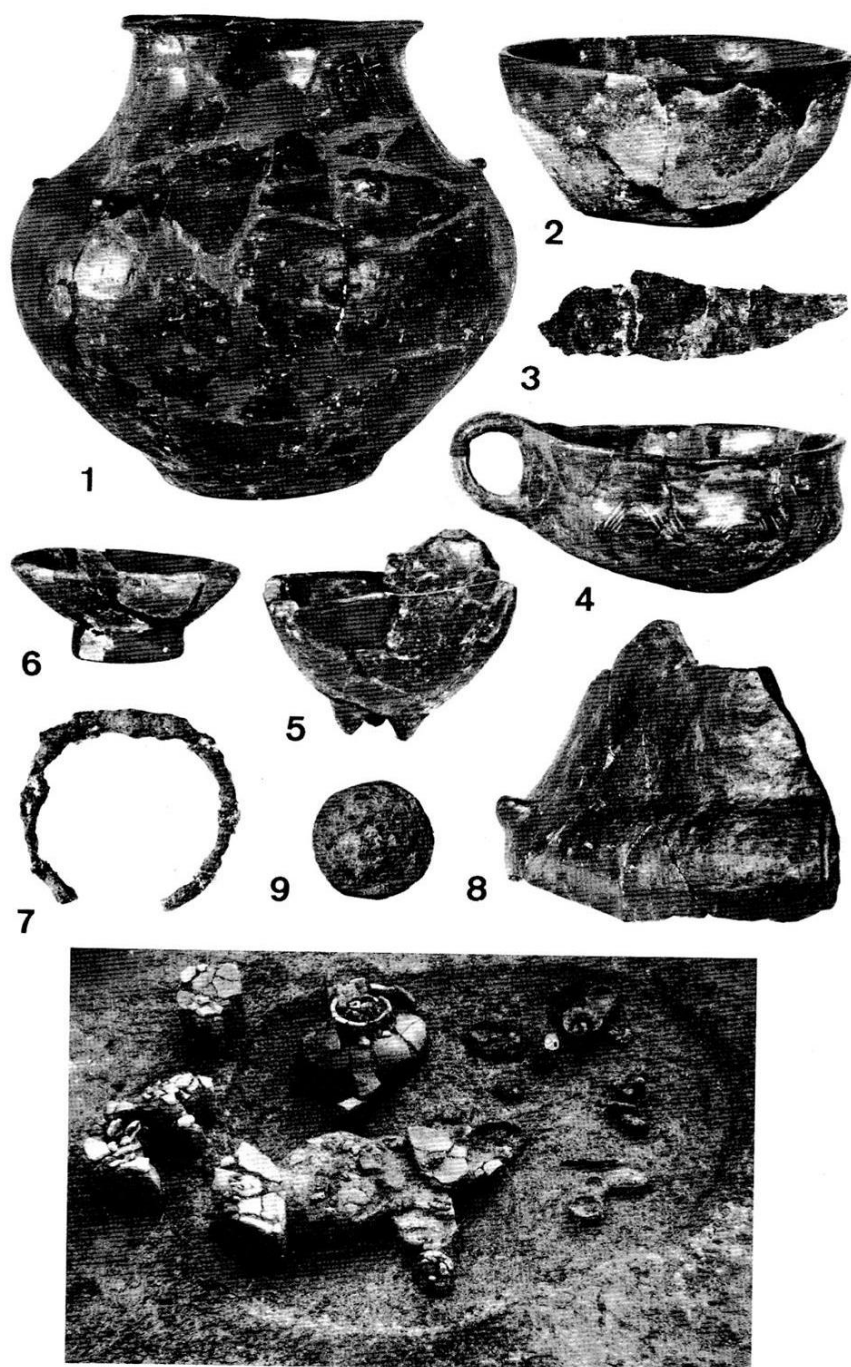
3933/1-4 Tři sprohýbané zlomky drobného neurčitelného železného předmětu z tenkého pásku (š.5mm) a zlomek kulaté železné tyčinky (jehlice?) d.38, tloušťka 4mm.

H r o b 3 byl porušen výmolem, který se později opět zaplnil. Hrob 3 zachytila zjišťovací sonda I. Hrobovou jámu se nepodařilo zjistiť, neboť nálezy ležely v horní humusovité hlíně. Na jižním okraji hrobu se našly dva neveliké ploché kameny postavené na úzkou hranu. Zmíněným výmolem byla zničena severní část hrobu a částečně porušena i větší amfora./ inv.č. 3937, nákres, č.1 /. Amfora stála uprostřed hrobu. Severně od ní ležela ve střepech neúplná plochá poklička / inv.č. 3938, nákres , č.2/ a východně od amfory se našel shluk střepeů z blíže neurčitelné nádoby./inv.č. 3934, nákres ,č.3 /. Druhá skupina nádob ležela v jižní části: mísa se zataženým okrajem / inv.č. 3921, nákres ,č. 8/, střepey z malého šálku / inv.č. 3922, nákres , č.4/, zlomek železného náramku /inv.č. 3920, nákres ,č.5/, střípky z malé nádoby (inv. č.3923, nákres, č.6) a z malého štěrchatka, které leželo při jihozápadním okraji hrobu. (Inv.č.3935).Hrobový inventář doplňuje část malého ostře profilovaného osudí? (inv. č.3936), které se našlo ve zjišťovací sondě na severozápadním porušeném okraji objekt. Spálené kosti ani popelovitou hlínu se nikde nepodařilo zjistiť. Hrob obsahoval tyto nálezy :

Inv. č. 3920 Část železného nezdobeného náramku z tyčinky kruhového průřezu (dva 2-6mm).

3921 Menší mísa se zataženým okrajem z písčité hlíny. Povrch je nerovný, tmavošedý, vyhlazený, nezdobený. Dno je rovné. Dv. asi 190, v.66, ds.80mm.

Obr. 12 Nálezová zpráva V. Dohnala – Tvarožná Lhota, uložena v archivu Muzea jv. Moravy ve Zlíně, č. j. 10/64

Tab. 1. Tvarožná Lhota. Hrob 1. Grab 1. 1-v. 247 mm; 2-v. 45 mm; 3-d. 97 mm; 4-v. 45 mm; 5-v. 70 mm; 6-v. 28 mm; 7- $\varnothing$ 74 mm, tloušťka 5 mm; 8-v. střepu 100 mm; 9- $\varnothing$ 26 mm.

Obr. 13 Výběr nálezů z lokality Tvarožná Lhota (Dohnal 2003, 240)

10 Fotografická příloha

Foto 1 Moriz Wilhelm Trapp, převzato z http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=2731 (cit. 2017-04-15)

Foto 2 I. L. Červinka, foto převzaté z internetové encyklopedie dějin města Brna dostupné na adrese:

http://encyklopedie.brna.cz/homemmb/?acc=profil_osobnosti&load=6493&qc=%C4%8C&qd=0 (cit. 2017-04-15)

Foto 3 Vladislav Bachmánek (Fotografie zapůjčena od Jany Langové z Muzea jihovýchodní Moravy)

Foto 4 Vladislav Bachmánek (Fotografie zapůjčena od Jany Langové z Muzea jihovýchodní Moravy)

Foto 5 Stavba silnice mezi Otrokovicemi a Zlínem (1934 – 1935), Foto ze Státního okresního archívu ve Zlíně, fond napajedelského Muzejního spolku

Foto 6 Stavba silnice mezi Otrokovicemi a Zlínem (1934 – 1935), Foto ze Státního okresního archívu ve Zlíně, fond napajedelského Muzejního spolku

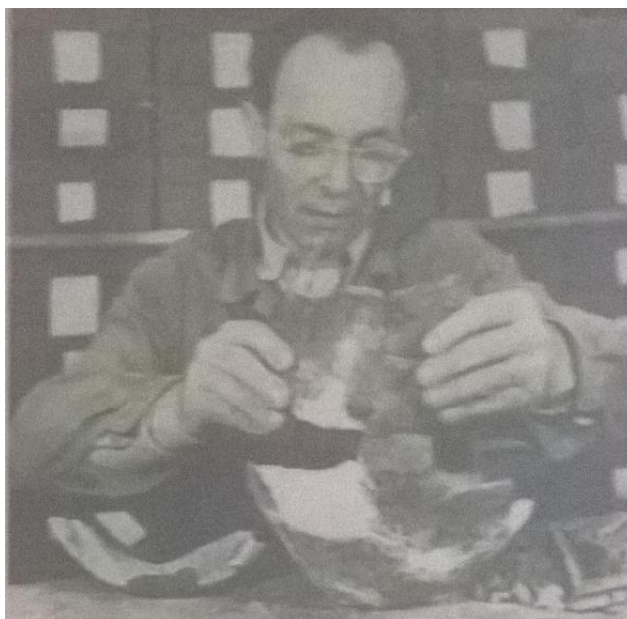

Foto 7 Viktor Švihálek, převzato z expozice ze slavičínského muzea

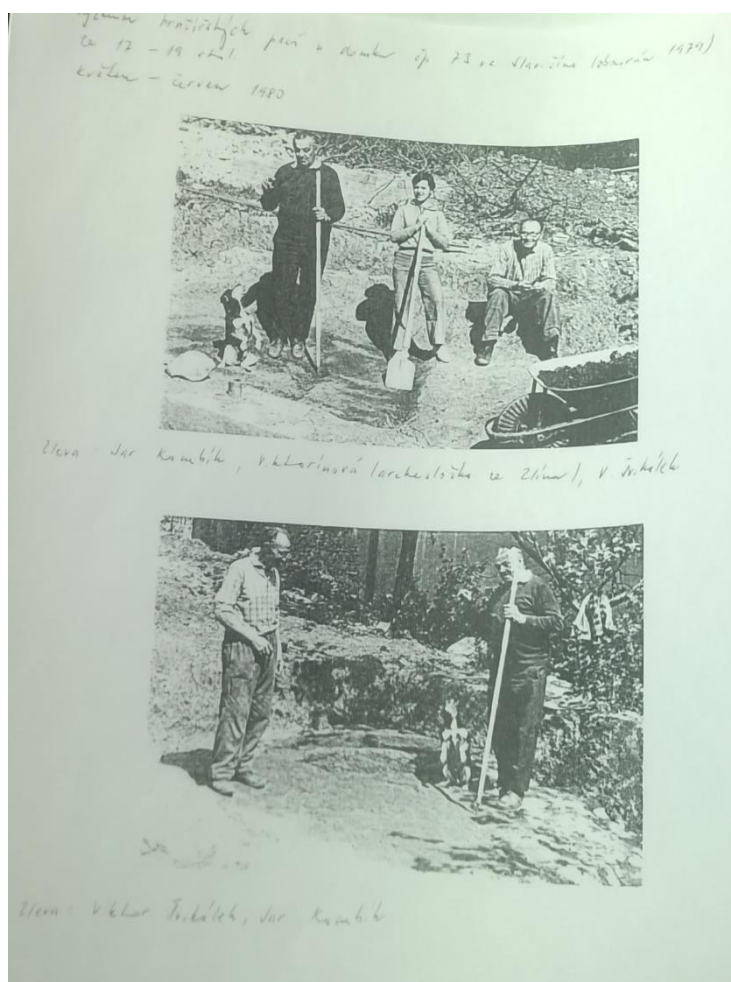

Foto 8 Výzkum ve Slavičíně, dům č. p. 73, uložené v archivu Městského muzea ve Slavičíně
č. j. 5359

Foto 9 Alois Richter – pátý zleva (Tomašík 2001, 5)

Foto 10 Jaroslav Žíla, převzato z Galerie osobností, dostupné na adrese:
<https://galerieosobnosti.muzeumnj.cz/jaroslav-zila-lipjan> (cit. 2017–04–15)

Foto 12 Vít Dohnal, foto převzato z Olomouc.cz dostupné na adrese: <http://zpravodajstvi.olomouc.cz/clanky/Ladislav-Bank-18315> (cit. 2017-04-15)

Foto 13 Jiří Kohoutek, převzato z Hrad Lukov dostupné na adrese: http://www.hradlukov.cz/index.php?sekce=kohoutek_kokrhani (cit. 2017-04-15)